

Тиждень

український www.ut.net.ua

ЯНУШ
ВИШНЕВСЬКИЙ:
ЯК ЗАРОБЛЯТИ
НА ЖІНОЧОМУ
НЕЩАСТІ

№ 47 (160) 19-25 Листопада 2010 р.

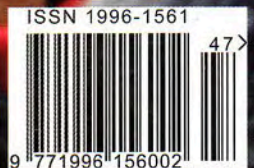
РУШІЙ РЕВОЛЮЦІЇ

The
Economist

Featuring selected content
from The Economist

Малий і середній бізнес знову виходить
на захист своїх інтересів. Лише вільні люди
можуть створити вільну країну

ВАШ КЛЮЧ ДО УСПІХУ

www.lp.ua

КИЇВ

Кловський узвіз, 14/24, офіс 101
01021, Україна

ОДЕСА

вул. Базарна, 4, офіс 7
65014, Україна

ЧИКАГО

4433 Вест Тоуї авеню, офіс 406
Лінкольнвуд, Іллінойс 60712 США

Юрій Макарів:
що треба зробити
з країною, щоби підліток
мріяв стати податковим
інспектором?

4

Фото тижня
Великий бунт
малого бізнесу

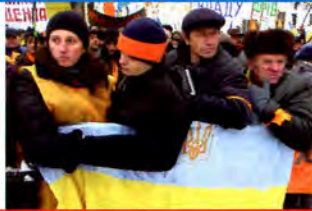
8

**Ростислав
Павленко**
про уроки
Майдану

14

Реформа поза політикою
Яка Конституція насправді
потрібна Україні

16

Третью не буде
Хто стоїть за
регіональними
партиями, які
пробилися до
місцевих рад

18

ВПРИТУЛ

Друге пришествя
Чому Віктор Балаго
саме зараз повернувся
у велику політику

22

Львовчкін-2011 vs Ключев-2012
Яка група впливу переможе
в боротьбі за дату
парламентських виборів

26

Бідні поділяться з багатими
Чому Податковий кодекс
у майбутньому може
спричинити соціальні бунти

28

Остання облога
Десятинної церкви
Хто будуватиметься
на місці незавершених
розкопок храму

32

Спецпроект:
Конституційна
р(д)еформа

35

На обід дракону
Як воно, продатися
китайській компанії

54

На перехресті різних шляхів
Посол України в Бельгії
та голова місії України
при НАТО Ігор Долгов
про значення нової
Стратегічної концепції
Альянсу для України

52

**Підкорення наукових
вершин**
Чому стара наукова
гвардія втрачає вплив

58

Таємниця Гарета
Племінниця британського
журналіста Гарета Джонса
Маргарет Коллі про пам'ять
сімейну та національну

62

Геополітика від Святослава
Як старокіївський князь
вивів Русь у регіональні
лідери, таким чином
забезпечивши їй резерв
на майбутнє

66

Як продавати целюлозу
Януш Леон Вишневський
про емоції, гроші та гарне
життя

70

Лінії Наскі
Тиждень літав над перуанським
плато й міркував, що означають
велетенські малюнки на землі

**Кілька слів
від
журналістів
Тижня**

78

82

Обкладинка

Фото:
REUTERS

ПЕРЕДПЛАТИТЬ ТА ОТРИМУЙТЕ
ЩОП'ЯТНИЦІ
передплатний індекс – 99319

Життя має сенс!

суспільно-політичний журнал

Тиждень
КУШАТЬ ПОДАНО
ПРОФЕСОРА

Куди?

Автор:
Юрій
Макаров

Уявіть, що вам п'ятнадцять. Я розумію, що багатьом це важко, але зробіть над собою зусилля. Воно того варте, якщо ви справді бажаєте розібратися в сьогоденні. Вважайте, що отримали спеціальний оптичний прилад: якраз у цьому віці закладаються перші «дорослі» стратегії подальшого життя, визначаються власні, а не запозичені й не успадковані механічно цілі та цінності. Отже, уявіть, що вам п'ятнадцять, і спробуйте зрозуміти, чого прагнути, про що мріяти й куди рухатися, виходячи з того, що пропонує вам (ім, п'ятнадцятирічним) нинішня Україна. Просто поставте себе на їхнє місце.

Жодна молода людина не мріє бути лузером. Вона орієнтується на моделі поведінки й зразки успіху, які може спостерігати в реальному житті. Звісно, не все так просто: зразки мають бути трансформовані й схвалені товариством однолітків, тією референтною групою, до якої належить юний суб'єкт, але первинним у виборі все одно є набір можливостей, наданий світом дорослих. Інколи, щоправда, трапляється так, що наявний асортимент не влаштовує прийдешнє покоління, тоді раптом починаються заворушення й акції непокори, але, будьмо відверті, Сорбонна та Вудсток займали лише відносно просунутий прошарок молоді, решта ж або рухалася у фарватері, або й далі реалізовувалася в традиційніший спосіб.

Тож про які сценарії долі можуть мріяти сьогоднішні українські підлітки? Колись, років двадцять тому, суспільство з подивом з'ясувало, що найпривабливішою для тодішніх дівчат була кар'єра валютної повії. Не впевнений, що то не було звичайною журналістською качкою, але запам'яталося. І ось переді мною результати справжнього опитування серед учнів 11-го класу однієї звичайної школи – не столичної, але за мірками свого міста, великого обласного центру, досить престижної. На те, щоби вважатися серйозною соціологією, вони не заслуговують, проте матеріал для роздумів дають. Отже, top list професій, про які мріють завтрашні випускники: серед хлопців – діджей/рок-музикант, тату-майстер, крійтер у рекламній агенції, спортсмен (у місті великий футбольний клуб), податковий інспектор (?!); поміж дівчат – модель, поп-співачка, власниця ресторану, бізнес-вумен, домогосподарка.

Екзотика, випадковість, чудернацтво, фронда? Ні, цілком адекватне відображення світу, що нас

оточує. Ну добре, минули часи, коли діти хотіли стати мандрівниками, моряками, льотчиками, хірургами, фізиками-ядерниками, космонавтами, – пройшли. Але що треба зробити з країною, щоби підліток мріяв стати податковим інспектором? А, власне, точнісінько те, що відбувалося впродовж останніх років, однаково як під «патріотичною», так і під «антинародною» владою. Юнак весь цей час уважно спостерігав і зробив свої висновки, ким треба бути, щоби «тусити» в клубі, затягувати в ліжко «кльову тьолку», сидіти за кермом «класної тачки», а інших способів наповнити своє життя якимось сенсом його не навчили.

Хто не навчив? Батьки? Школа? Держава? Еліти? Так, і батьки, і школа, і держава, і еліти. І церква (менше про будівництво треба думати, а більше про катехизацію). Вони, себто ми, всі вперто демонстрували безальтернативність нашої локальної версії світоустрою, тобто не лише критичний брак елементарного уявлення стосовно того, як можна облаштувати життя, а й фатальну відсутність переконливих критеріїв, за якими цю версію можна було б засудити.

Що стосується родини, то в неї арсенал засобів переконання найбідніший: спробуйте довести своєму чаду (та ще й у тому віці, коли слово батьків важить найменше), що брати хабарі аморально, якщо однокласника до школи привозять на «Бентлі». На одній шальці терезів твоя мораль, а на іншій – «Бентлі». Вперед, доводь!

Про школу, мабуть, також не варто. Чого від неї вимагати, якщо в національному масштабі її очолює такий моральний авторитет. Слід лише низько вклонитися тим окремим подвижникам, які, попри все, роблять свою справу.

Ім так само важко з аргументами, бо поміж моїх знайомих учителів немає жодного, хто їздив би на роботу машиною, навіть поганенькою «Ладою».

Ну й що робитимемо? Варіантів не так багато. Або повіситися – не дочекаються. Або, як у старому анекдоті, «палити сільраду» – неконструктивно, а з позиції журналіста ще й непрофесійно. Або зосередитися на тому, що можуть робити люди, озброєні папером і мережею: розповідати якомога більше про інших – про нормальних, гідних, успішних і веселих українців. Оголосити мобілізацію й щодня доводити, що в країні не бракує чесних облич. Не чекати ж чергового Майдану, тільки щоб у цьому переконатися. Хоча...

**СПРОБУЙТЕ ДОВЕСТИ
СВОЄМУ ЧАДУ, ЩО БРАТИ
ХАБАРИ АМОРАЛЬНО,
ЯКЩО ЙОГО
ОДНОКЛАСНИКА
ДО ШКОЛИ ПРИВОЗЯТЬ
НА «БЕНТЛІ»**

Банк Київська РСА

Ліцензія НБУ №19 від 14.01.2002.

КРЕДИТУВАННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ за рахунок ресурсів Німецько-Українського фонду

Умови кредитування:

- Валюта кредитування – гривня;
- Сума кредитування – до 2-х мільйонів гривень;
- Строк кредитування – до 36 місяців;
- Форма кредитування – кредит, траншева кредитна лінія;
- Форма погашення кредитної заборгованості – ануїтетні платежі
(погашення однаковою сумою впродовж строку дії кредитного договору)

Детальні умови програми дізнайтеся на сайті

www.kruss.kiev.ua

або за телефоном

0 800 500 546

(безкоштовно зі стаціонарних телефонів в межах України)

Андрій

Дуже шаную думку пані Пахльовської. Але про противсіхів це вже через край. Мене особисто вони теж дратують з їхнім жалюгідним снобізмом, але ж не вони є проблемою. Вони – симптом. І по-людськи я їм якраз співчуваю. Бо нічого, крім огиди й фізіологічної нудоти, вся ця «демократія» в українському варіанті в нормальній людини вже не викликає. Проблема – це наш так званий народ, який чомусь заведено дуже любити, який насправді є жлобсько-рагульською біомасою. І сьогоднішня влада – це якраз те, на що ця біомаса заслуговує.

НВР

Дуже цікава стаття. Але... На тих виборах дуже бракувало такого виборця, як пані Оксана. Бракувало висловлення її позиції про те, якою ж має бути Україна. Напевне, не Янукович мав бути при владі. Треба жити в Україні, щоб вкусити «прелесті владування» ЮВТ. Так, питання мови, історії, освіти не зачіпалися – з усіх боків – вони нікого не цікавили. Так само, але, може, з меншою жадібністю цікавили гроші й розподіл грошових потоків, маніпулювання психікою (шкоду, якої завдав свинячий грип задля тушиня скандалу з БЮТівськими педофілами), чвари, тільки чвари

Найбільш дискусійні матеріали № 46 (159), 12–18 листопада 2010 року

Еліта і влада: кара за ГИДОНІЗМ

Оксана Пахльовська про нереалізовану місію українських інтелектуалів

Копи та менти: відчуйте різницю

Колонка Юрія Макарова про розбіжності в цінностях

День гніву
Підприємці вийшли на масові протести проти нового Податкового кодексу

Політика забуття

Тиждень розмірковував, як виглядатиме спільний українсько-російський підручник з історії

з іншими колегами з демократичного табору. Жодного прояву конструктивної позиції.

оксана (не Пахльовська)

Написано справедливо й гірко. Можна погоджуватися з усіма тезами, як і з оптимістичним нагадуванням про те, що нове покоління не впаде в апатію і не відгукнеться на заклики самоусунути від рішення. Але чи розуміють «противсіхи», коли цитують класиків, зокрема Франка, що вони маніпулюють людьми, спираючись на авторитети?

Мик

Розчистили дорогу Януковичу і роблять здивовані міни: «А до чого тут ми?». Один мій знайомий противсіх якось почав проти Табачника підписи збирати. «Пізно!» – кажу йому. «Чому? Я проти нього ще з початку 90-х воюю». «Ну от і воюй далі, а якби не пособив Януковичу, то міністром, з величезною ймовірністю, залишався б і далі Вакарчук». Тому досить цієї інфантильності, вчіться, шановні, відповідати за свої вчинки: ви пособлювали Януковичу прийти до влади, і в цьому антиукраїнському наступі є і частка вашої персональної відповідальності. Безумовно, ви мали право на вибір. І зробили його.

Тетяна(евр)

Блискуча стаття. Прикро, що багато хто прочитав її дуже не уважно, тож і зрозумів дещо перекручено. «Противсіхи», стаття Лосева – усе зрозуміло! Знову на виборці Тиждень напосяв! Але ж у статті пані Оксани хіба про це? Чорним по білому написано: «Питання

значно складніше». А також: «Противсіхи» і «противсішки» не вчора розчистили дорогу антиукраїнському Бульдозеру». Себто не про минулі вибори йдеться. І далі, мабуть, для найневажливіших: «Не можна збагнути стан нинішньої України лише категоріями виборів». Невже люди сліпі, що не бачать очевидного?

Західняк

Згідно з «нашим ТБ» і з точки зору бізнесу морально так: треба брехати об-

манювати красти зраджувати. За всяку ціну потрібно розбагатіти. Для збагачення треба грабувати слабших, платити хабарі. Хто проти такої моралі – той лох.

VJ

В Україні, як і в кожній країні первинного накопичення капіталу, соромно бути бідним. При цьому шляхи здобуття статків нікого не цікавлять, головне – їхня кількість. Утім, це треба просто пережити, хоч, на жаль, ми й не побачимо тих часів, коли це все скінчиться та моральне становище суспільства нормалізується, оскільки швидко такі речі не робляться. Та й США не варто надто вже так ідеалізувати – по-перше, там і досі існує купа ганебних речей, які пересічні американці замовчують, хоча б і знаменитий сучасний буллінг в школах чи те, що в батька нації Джорджа Вашингтона руки були по

Свої зауваги та коментарі до статей ви можете залишати в блозі Тижня – ut-magazine.livejournal.com та на нашому сайті www.ut.net.ua

<p>Тиждень</p> <p>№47 (160) 19–25.11.2010 Засновник ЕСЕМ Медіа ГмбХ Видавець ТОВ «Український Тиждень» Головний редактор Сергій Литвиненко Заступник головного редактора Наталія Петринська Оглядачі Юрій Макаров, Дмитро Вовнянко Редактори Анатолій Астаф'єв, Жанна Безп'ячук, Дмитро Іубенко, В'ячеслав Дарніпянц, Роман Кабачій, Ігор Кручик, Андрій Лаврик Журналісти Богдан Буткевич, Інна Завгородня, Аліна Пастухова, Олена Чекан</p>	<p>Відповідальний секретар Віталій Столига Арт-директор Андрій Ермоленко Дизайнери Ганна Єрмакова, Тимофій Молодчиков Художник Павло Ніц Більд-редакція Олександр Чекмен'єв, Валентина Бутенко Фотограф Андрій Ломакін Кольорокоректор Олена Шовковляк Літературні редактори Лариса Міщенко, Марина Петрова Коректори Росіна Ларіна, Ірина Павленко Контент-редактор сайта Тая Овчар Генеральний директор Микола Шейко</p>	<p>Фінансовий директор Андрій Решетник Директор зі збуту Олександр Грищенко В.о. директора з реклами Андреева Олена e-mail: andreeva@ut.net.ua tel.: 067 407-10-89 Відділ промо та маркетингу Ганна Кашеїда Голова редакційної ради Роман Цуприк Видається з 2.11.2007 р. Свідоцтво про державну реєстрацію КВ №13005-1889Р від 13.08.2007 р. Адреса для листування 03067, Київ, а/с №2 Адреса редакції та видавця 03067, Київ, Машинобудівна, 37</p>	<p>E-mail: office@ut.net.ua Тел.: (044) 351-13-00 Друк ТОВ «НОВИЙ ДРУК», Київ, вул. Магнітогорська, 1 Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №1447 від 28.07.2003 р. № зам. 106640 Наклад 31 100 Номер підписано до друку 17.11.2010 р. Виходить шоп'ятниці. Розповсюджується в роздрібній торгівлі та за передплатою. Ціна договірна. Передплатний індекс 99319</p>
--	--	---	---

© Український тиждень. Редакція залишає за собою право на літредування надісланих матеріалів без узгодження з автором. Рукописи не повертаються й не рецензуються. Редакція може не поділяти думку авторів. За зміст рекламних матеріалів та листів, надісланих читачами, редакція відповідальності не несе

Матеріали, позначені літерою «Р», під рубрикою «Трибуна» та на срому тлі, публікуються на комерційній основі

плечі в крові індіанців. Тож не переймайтеся, панове, все це, звісно, неприємно, але Omnia transeunt et quoque etiam transeat – все минає, і це теж мине.

Киянка

Я, наприклад, можу повторити слова Ходорковського, який це сказав про Росію, що мені соромно жити в Україні, в якій влада не поважає громадян, закон і приватну власність. За останні десять місяців у нас на 30 відсотків збільшилася злочинність, це офіційна статистика, майже щодня на дорогах під авто чиновників і мажорів гинуть люди. Хто за це відповідає? А влада зумисне робить на Данилишині, Луценку та інших представників БЮТ і опозиційних партій піар про «боротьбу з корупцією». Хоча якщо подивитись, як проводили місцеві вибори, то за ті фальсифікації, які на них відбулися, треба посадити більшу частину ПР. Сподіваюся, люди перестануть вірити «зомбоящику» та

зрозуміють, що тільки спільно ми зможемо захиститися від владного беззаконня.

Вікторія

Сором – це взагалі страшний механізм самознищення. Він потрібний лише людині, яка не здатна відрізнити шкоду навмисну від шкоди необхідної. Тобто фактично це почуття потрібне лише ідіотам. Хоча саме в них його й немає. Але це вже практично й не люди. У тварин совісті немає, але ми чомусь не кажемо, що тваринний («божий») світ несправедливий. Серед тварин діє закон необхідної шкоди і боротьби за виживання. Діє він і серед людей. Люди йдуть у владу й бізнес, щоб забезпечити собі кращі умови виживання. Прагнуть влади і грошей не для того, щоб заподіяти іншим більше шкоди (хіба що це справді садист), а заради своєї вигоди, щоб інші могли менше заподіяти шкоди їм. Чи страждатимуть при цьому інші, питання вторинне.

Віктор, Одеса

Спільна робота істориків України та Росії неможлива з двох причин, точніше неможлива, а шкідлива, навіть злочинна. Ці причини досить прості. 1. Керівництво Росії. 2. Нинішній уряд та президент України. Для розуміння цього не потрібно бути істориком, політологом чи соціологом. Я не бачу, як у країні, де століттями насаджувалась ідея зверхності російської нації, ні, треба бути політкоректним, ідея старшого брата, від цього зможуть відмовитися. Імперське мислення в кожному кутку життя Росії, не говорячи вже про керівництво.

Орфографія дописувачів зберігається

НАЦІОНАЛЬНА ФІЛАРМОНІЯ УКРАЇНИ

ЧЕТВЕР, 25 ЛИСТОПАДА 2010 РОКУ

Цикл «МУЗИЧНА КУЛЬТУРА ЄВРОПИ»
Концерт сьомий
Україна – Румунія – Франція

СОНЯ СУЛЬДІНА (скрипка)

ДЖОНАТАН ПАУЕЛЛ (фортепіано)
(Велика Британія)

СТРУННИЙ КВАРТЕТ POST SCRIPTUM

Соня Сульдїна (перша скрипка), Віктор Іванов (друга скрипка)
Костянтин Кулеба (альт), Дмитро Глуценко (віолончель)

Ідея циклу – Юрій Сульдїн

Художній керівник циклу – народний артист України Володимир Лукашев

ПРОГРАМА КОНЦЕРТУ

I відділ

Борис Лятошинський (1895/94–1968) Тріо №1 для скрипки, віолончелі та фортепіано, тв. 7
Валентин Сильвестров (р. н. 1937) «Миттєвості Моцарта...» (2006–2007)
для скрипки, віолончелі та фортепіано
Валентин Сильвестров. Соната Post Scriptum для скрипки та фортепіано

II відділ

Джордже Енеску (1881–1955). Сюїта «Враження дитинства» для скрипки та фортепіано
Габріель Форе (1845–1924). Фортепіанний квінтет №2 in C minor, op. 115

Концерт веде: Заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства
ЛЕСЯ ОЛІЙНИК

Початок Концерту – 19.00

Замовлення квитків за телефоном: 068-340-31-25

МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ (МАУП)

НАПРЯМИ (СПЕЦІАЛЬНОСТІ)

- УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ТА ЕКОНОМІКА ПРАЦІ
- МЕНЕДЖМЕНТ
- МАРКЕТИНГ
- ФІЛОЛОГІЯ
- ФІНАНСИ І КРЕДИТ
- ПОЛІТОЛОГІЯ
- ОБЛІК І АУДИТ
- СОЦІОЛОГІЯ
- ПРИКЛАДНА МАТЕМАТИКА
- ПСИХОЛОГІЯ
- ПРАВО

Конкурсний відбір вступників на I курс здійснюється за сертифікатами Українського центру оцінювання якості освіти (УЦОЯО). Вступники мають право подавати сертифікат УЦОЯО, виданий у 2008, або у 2009, або у 2010 році. На заочну форму навчання особи, які отримали повну загальну середню освіту у 2007 році і раніше, приймаються за результатами вступних випробувань або за результатами зовнішнього незалежного оцінювання.

Підготовка до зовнішнього незалежного оцінювання

МАУП є членом Міжнародної асоціації університетів, Європейської мережі університетів безперервної освіти, Інституту міжнародної освіти (США)

03039, м. Київ,
вул. Фрометівська, 2, МАУП

490-95-05, 494-47-47
www.maup.com.ua,
iapm@iapm.edu.ua

Великий бунт малого бізнесу

Десятки тисяч представників малого бізнесу вийшли 16 листопада на акції протесту проти нового Податкового кодексу. Понад 10 тис. підприємців взяли в облогу Верховну Раду, яка ударними темпами ухвалювала положення фіскального «євангелія від Азарова й Тігіпка». Через опозиційних депутатів протестувальники передали парламентарям величезну муляжну дулю, що символізувала сплату підвищених податків. До неї прикріпили повітряні кулі, й вона шугонула під купол ВР, викликавши у спікера Володимира Литвина вибух гніву. Багатотисячні протести прокотилися практично у всіх обласних центрах – від помаранчевого Заходу до прорегіонального Сходу. У Хмельницькому обурені підприємці пішли приступом на облдержадміністрацію; губернатор Василь Ядуха тікав через чорний хід. У Харкові на підтримку акцій протесту таксиста не приймали замовлення. На Львівщині протестувальники перекрили трасу Київ – Чоп. Натомість влада вдає, ніби нічого не відбувається, опозиція намагається очолити протест, але активісти від малого бізнесу не хочуть бачити на своїх акціях політичних гасел – наїлися.

Продовження теми на стор. 10, 28

ФОТО: УНАН, ЮРИ СТРЕЛЬЦОВ

11 листопада

У Донецьку працівники ГПУ затримали начальника Центрального штабу державної воєнізованої гірничорятувальної служби Сергія Смоланова

12 листопада

У Тайвані засудили експрезидента Шуйбяню та його дружину до 19 років ув'язнення за хабарництво

13 листопада

Президент Франції Ніколя Саркозі прийняв відставку прем'єр-міністра країни Франсуа Фійона та його кабінету

Межа

Автор:
Дмитро
Вовнянко

Це сталося. Схід і Захід разом. Протести проти ухвалення Податкового кодексу, який збіднить малий бізнес і збагатить великий, зібрали підприємців на площах Києва, Харкова, Львова, Дніпропетровська, Чернівців, Хмельницького...

Помилилися політологи, які казали, що українці так розчаровані попередньою владою, що віднині живуть за правилом «моя хата скраю». Даремно вважали, що людей захопили незламні апатія та байдужість. Пересічний українець довів, що здатен відстоювати свої права і прагне змінити цю країну.

Тиждень
в історії

19 листопада 1190 року

20 листопада 1910 року

21 листопада 1920 року

Засновано Тевтонський орден хрестоносців, згодом територія Східної Пруссії

Початок Мексиканської революції (тривала вісім років), у результаті ухвалено Конституцію та проведено реформи

Армія УНР перейшла річку Збруч і ступила на територію Польської держави, де була інтернована в таборах

14 листопада

У центрі Москви відбувся мітинг проти політичних репресій

15 листопада

Харківська міська територіальна виборча комісія офіційно назвала кандидата від ПР Геннадія Кернеса міським головою

16 листопада

Парламентська асамблея НАТО у Варшаві ухвалила резолюцію про підтримку суверенітету і територіальної цілісності Грузії

17 листопада

На Мадагаскарі стався черговий військовий переворот

Помиляються й ті, хто, дивлячись на протести підприємців, каже, що суспільство знову захопилося політичною боротьбою й повірило вчорашній владі – нинішній опозиції. Організатори акції відкинули пропозицію БЮТ приєднатися до протестів під партійними прапорами. Підприємці наголосили: їхня акція не політична й має на меті вирішення суто економічних проблем. У такий спосіб вони прозоро натякнули, що не вірять у здатність нинішньої опозиції захистити їхні права. Опозиційні політики пророкують, що масові протести без лідерів приречені на поразку. Та хіба підприємці не здатні знайти лідерів у своїх лавах?

Протест підприємців природний і цілком очікуваний. Люди захищають власний добробут. Не інтереси певної партії, яка заявляє: «Ви нас у владу приведіть, а ми далі...». Що буває «далі», підприємці знають із власного гіркого досвіду. Партіям і політикам вони все ще не вірять. І боротися за свої права починають самі. У межах закону (принаймні поки що) і як уміють.

Це закономірно. Усі демократичні країни Європи пройшли через це. Власне, тому вони й демократичні, бо свого часу там зрозуміли значення громадянської солідарності. Бо народ змусив владу рахуватися із собою. Просто вони це зробили трохи раніше за українців. Велика Британія, яку нині називають найстаршою демократією Європи, в XIX сторіччі мусила пройти через тредюніони, масові страйки та репресії, перш ніж між владою та підприємцями й робітниками було укладено мирові.

Що буде далі? Звісно, влада «за просто так» на вимоги підприємців не пристане. Зрозуміло, що боротьба підприємців не буде легкою та швидкою. Прем'єр-міністр заявив, що кодекс ухвалюватимуть, незважаючи на протести: «Уряд із повагою ставиться до всіх громадян, але наголошує, що рішення ми приймаємо в інтересах більшості (!) нашого суспільства».

Перейшла влада межу, за якою в людей уривається терпець? Чи тільки наблизилася до нього? Відповідь очевидна. Якщо перейшла, протест підприємців загострюватиметься до непередбачуваних меж. Якщо тільки наблизилася, обурення громадян дещо вщухне. На деякий час.

Продовження теми на стор. 28

МВФ задоволений

МВФ не має претензій до нашої країни з питань виконання його вимог. Прем'єр-міністр Микола Азаров та представники місії МВФ узгодили компромісні підходи з усіх пунктів Меморандуму про економічну та фінансову політику. «Україна до кінця 2010 року може отримати другий транш кредиту Міжнародного валютного фонду, уряд дотримується своїх зобов'язань щодо приведення в порядок фінансової ситуації», – заявив представник МВФ в Україні Макс Альєр. Заява емісара Фонду свідчить про твердий намір української влади ввести в дію Податковий кодекс із драконівськими для середнього та малого бізнесу правилами гри. А обіцянки Азарова й Тігіпка не підвищувати пенсійного віку для жінок – не більше ніж блеф, адже пенсійна реформа є однією з ключових вимог, без виконання яких МВФ не продовжив би співпраці з Україною.

Слідство веде ДПА

Слідчі функції отримали податківці згідно зі статтею 75 другого розділу Податкового кодексу, яку більшістю голосів схвалила Верховна Рада. Таким чином, можливості податкової служби проводити позапланові й фактичні (оперативні) перевірки підприємств значно розширюються. З волі народних депутатів податківці дістали значно більше прав, зокрема право доступу не тільки до документації підприємства, а й до господарських приміщень. У фіскалів також з'являться додаткові підстави для арешту майна. З набранням чинності ПК вони контролюватимуть навіть трудові відносини на підприємствах.

ФОТО: РНЛ, ОЛЕКСАНДР ЧЕРКЕНЬОВ

22 листопада 1975 року

В Іспанії після смерті диктатора Франсіско Франко відновлено монархію короля Хуана Карлоса

23 листопада 1910 року

Помер Лев Толстой, російський письменник і громадський діяч

24 листопада 1940 року

Словаччина приєдналася до нацистського Пакту трьох: Берлін – Рим – Токіо

25 листопада 1810 року

Народився Микола Пирогов, український та російський хірург-анатом, кінець життя провів у Вінниці

0 грн

було грошових коштів на рахунках «Нафтогазу України» на кінець листопада. НАК звернулася до банків з клопотанням відкрити кредитну лінію не менш як на \$740 млн

на 500 тис. грн

замовила Генеральна прокуратура послуг секретарів, а саме послуг із письмового перекладу. З якої на яку мову – не повідомляється

74% українців

вважають себе патріотами. Найбільше патріотів живе в Центрі, на Півночі й Заході країни, найменше на Донбасі, – результати опитування

5 ОБЛИЧ

РІНАТ АХМЕТОВ
прогуляв законотворчість

Найбагатша людина країни, депутат від Партії регіонів у вересні й жовтні не вшанував своєю присутністю жодного засідання Верховної Ради.

ОЛЕКСАНДР МЕДВЕДЬКО
на новій роботі

Нещодавно колишнього генерального прокурора президент прилаштував першим заступником секретаря Ради національної безпеки і оборони.

ОЛЕКСАНДР ПОПОВ
майже мер

Ставленника партії влади в столиці президент призначив головою Київської міської державної адміністрації. Готують у мери на заміну Леонідові Черновецькому.

КОСТЯНТИН СТОГНІЙ
побився

Радник міністра внутрішніх справ стверджує, що зацідив в обличчя экс-очільникові МВС Луценку. Натомість нардеп Гримчак заявляє, що Стогній побився саме з ним.

ВІКТОР БУТ
в американській в'язниці

Легендарного збройного барона з Росії влада Таїланду екстрадувала в США, де йому незабаром висунуть звинувачення в незаконній торгівлі зброєю.

ГАРЯЧА ТОЧКА

Острів невезіння

Гаїті потерпає від бунтів, штормів та епідемії

Жителі Гаїті, чи не найбіднішої острівної країни світу, вважають винними у своїх негараздах вояків, яких прислала сюди Організація Об'єднаних Націй для підтримки миру. Тисячі гаїтянців вийшли на вулиці міст Кап-Аїтьєна та Енше, підпалюють поліцейські відділки, перекривають дороги та погрожують зруйнувати базу ООН. Вояки з миротворчої місії, щоб захистити власне життя, змушені стріляти на ураження. Повідомляється про двох загиблих цивільних і 12 поранених. Масові заворушення виникли через спалах холери: гаїтянці чомусь упевнені, що пошестю їх заразили миротворці з Непалу. Влада країни вже оголосила епідемію загрозою національній безпеці. Випадки захворювання зафіксовано в усіх десяти провінціях Гаїті. Найкритичніша ситуація склалася в центральному регіоні Артібоніте, де від холери померли щонайменше 629 осіб. Загалом кількість жертв на острові перевищила 1 тис., ще близько 17 тис. – на лікарняних ліжках. Ситуацію з поширенням хвороби погіршив шторм «Томас», який ускладнив роботу рятувальникам і медикам.

ОПИТУВАННЯ

Влада втрачає довіру

Дедалі менше українців схвально ставляться до діяльності президента й уряду

на 9,2 тис. осіб

або на 0,02% скоротилося населення України у вересні порівняно із серпнем. Зараз нас лишилося 45 822 200

+21,7°C

зафіксували синоптики в Києві 14 листопада. Це температурний рекорд для кінця осені за 129 років спостережень

КОРОТКО

Держзакупівлі для своїх

Партія регіонів зачищає сферу державних закупівель, через яку щороку проходять мільярдні кошти. Днями Служба безпеки України порушила кримінальну справу щодо привласнення бюджетних коштів під час проведення держзакупівель через Тендерну палату України. У махінаціях підозрюються компанії, які створював народний депутат Антон Яценко від БЮТ. Діяльність ТПУ кілька років супроводжувалася скандалами, тож цю кримінальну справу влада, вочевидь, виставлятиме як масштабну кампанію боротьби з корупцією. Щоправда, наврод чи під слідство потраплять члени нинішньої правлячої коаліції, які також були причетні до Тендерної палати. Раніше СБУ в межах цієї самої справи затримала начальника Державної інспекції з контролю за цінами Тетяну Рудь, яку начебто призначили за клопотанням Яценка.

Лозінський дійшов до суду

Кримінальну справу стосовно Віктора Лозінського Генеральна прокуратура передала до суду. Колишнього народного депутата від БЮТ звинувачують у вбивстві мешканця Кіровоградщини Валерія Олійника. Адвокати Лозінського клопочуть перед слідством, щоб їм показали головний речовий доказ – гвинтівку, з якої вбивали Олійника, бо бояться, що її підмінили. «Усі звинувачення будуються тільки на свідченнях інших людей, які були присутні під час злочину. Жодних експертиз, які доводять, що Лозінський стріляв зі зброї, немає», – стверджує адвокат Роман Денисюк. Правозахисник переконаний, що в суді справа розвалиться.

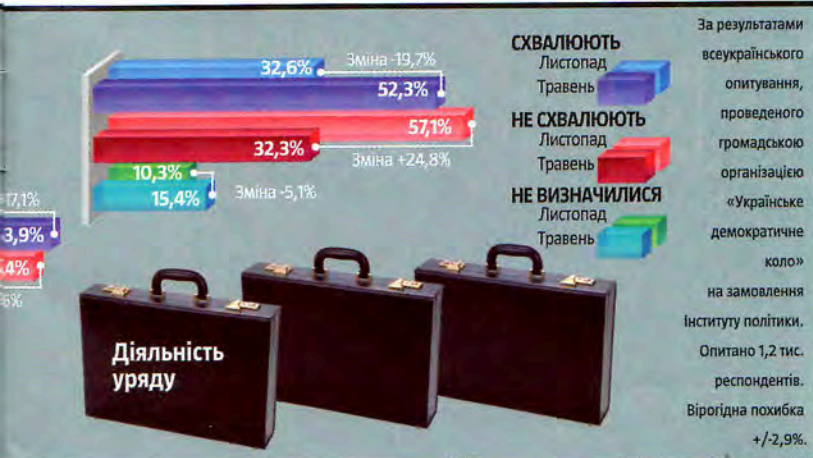
Дерусифікація Білорусі

Сусіди України активно захищають свої національні мови від російської мовно-культурної експансії. Навіть у зрусифікованій Білорусі в органах державного управління розпочався процес дерусифікації діловодства. Зокрема, за вказівкою голови Гродненського обласного виконкому документація й наради ведуться білоруською мовою. Водночас Центральна виборча комісія Молдови відмовила в реєстрації ініціативи групи громадян, які запропонували провести референдум про надання російській мові статусу другої державної.

Китай переміг США

Лідери G20 прийняли декларацію, де заявили про неприпустимість конкурентної девальвації валют. Головною темою саміту «Великої двадцятки» у Сеулі була «валютна війна» між США та Китаєм. Штати звинувачують КНР у маніпулюванні курсом юаня, щоб забезпечити вигідні позиції для свого експорту. Зі свого боку, китайці закидають Америці застосування методів планової економіки, що полягають у нестримній емісії нових доларів, які знецінюють державні боргові зобов'язання Штатів перед рештою світу. Саміт закінчився явно на користь Піднебесної – американців майже ніхто не підтримав, окрім Індонезії.

ФОТО: УНІАН, REUTERS, ОТЕКСАНДР ЧЕКМЕНЬОВ, ІНФОГРАФІКА, ПАВЛО НІЛ

Уроки Майдану

Автор:
Ростислав
Павленко

Перші рядки українського національного гімну «Ще не вмерла Україна» сприймаються по-різному. Кожен бачить у них своє: від життєствердності до об'єкта для глузувань (для офіційного застосування навіть підправили рядок, перенісши наголос на «славу і волю» України).

Водночас, як із року в рік, від століття до століття показують події, цей рядок – влучний опис стану справ в Україні. Вона жива, незважаючи ні на що. Українське суспільство демонструє достатній рівень згуртованості, відчуває свою окремішність від решти народів світу й час від часу може підтвердити свій вибір безпосередньою участю в політиці.

Перший, поверховий погляд на Помаранчеву революцію 2004-го наштовхує саме на такі висновки. Упродовж кампанії-2004 люди, прагнучи змін у країні, збиралися по кілька десятків тисяч на площах і відчували, що «разом нас багато». А коли питання стало рубя й влада вирішила помножити волю виборців на нуль, громадяни втретє з 1990 року й найпотужніше висловили свою волю.

Нині, коли після грубих помилок і міжвидової боротьби політиків виникла своєрідна «мода на розчарування», захоплені епітети на адресу Майдану можуть викликати нерозуміння чи навіть роздратування. Однак для винесення справжніх уроків Помаранчевої революції, понад те, для кращого, глибшого розуміння українського суспільства та його майбутнього варто відокремити кілька речей і поглянути на явище Майдану «без гніву та пристрасті», як учили римляни.

Українське суспільство продемонструвало здатність до дії, вельми поширену в країнах європейської цивілізації: мирного протесту. На практиці було доведено: багатотисячне зібрання людей може бути самоорганізованим, неагресивним і доброзичливим. І в політиків, окрім відвертих «відморозків», вистачало розуму не перейти межі.

Дуже важливе спостереження для національної безпеки: здається, точку неповернення цілісності суспільства й самоцінності України пройдено. Спроби «федералізації», «ПіСУАРу» та інших вигадок залишилися мертвонародженими, а привезені зі Сходу «штурмові бригади» вважали за краще братися з мешканцями Майдану, а не зчиняти побойща. «Схід і Захід разом» – гасло, що лунало на Майдані, – за всієї своєї загальності ще потребує подальшої конкретизації та розробки. Але це вже окрема тема.

Історія України свідчить, що українці здатні на повстання в будь-який момент, якщо почуваються скривдженими й до того ж бачать найменшу перспективу успішності. Причому загальне тло терпеливості, байдужості до «спільних справ» і відсто-

роненості, які демонструють більшість громадян, може зберігатися. На цьому обманувся вже не один правитель. Тому запитувати, чи можливий новий Майдан, марно. Відповідь однозначна: можливий.

Натомість серйозніше питання – наскільки результативним він буде і як енергію людей, які прагнуть кращого життя, спрямувати в річище розвитку та модернізації країни.

Очевидно, чого бракувало Майдану-2004 – це його переведення у формат мирного часу й розбудови. Політики були відпущені на самоплив. А це висуває до них надто високі вимоги, яким не всі, як виявилось, відповідають.

Наступного разу після власне народного волевиявлення (хай там якої форми набуде новий Майдан) мають діяти всі складові успіху, що визначили довгострокову перемогу оксамитових революцій у Центральній Європі. Важливо, щоб найвище керівництво, яке візьме на себе відповідальність втілювати здобутки революції в життя, було готове самовіддано працювати. Іще важливіше, щоб знайшлася критична маса управлінців на всіх рівнях, як у лавах державних органів, так і поза ними, які зможуть свідомо працювати по-новому. І найважливіше, якщо існуватиме авторитетний для суспільства суб'єкт, який зможе оцінювати перебіг змін. Підтримувати, де потрібно, й вказувати на хибні риси і можновладцям, і опозиції, і громадянам.

Відсутність якогось із цих компонентів зменшує шанси на успіх, а слабкість усіх загрожує реставрацією попередників. І підготовка ґрунту для успішної постреволюції – надзавдання для українських інтелектуалів. Як казали після Майдану, «роботи вистачить усім».

По-перше, це змалювання детальної картини країни, вільної від хвороб, які, власне, і виводять суспільство на Майдан, від корупції, бідності, украдених виборів, визиску повальних податків. Що конкретно потрібно змінити, щоб країна зробила свій європейський вибір?

По-друге, це робота з представниками істеблішменту. Прищепити майбутнім управлінцям не тільки технічні навички, а й світоглядні установки, критерії для морального вибору здатні лише авторитетні діячі, яких поважають і які можуть бути прикладом для мільйонів.

По-третє, робота із суспільством, роз'яснення конкретних кроків, з яких складається шлях додому, до європейської цивілізації.

Час спливає швидко – вже відзначаємо шосту річницю вікопомного Майдану. Тож новий виклик може знову надійти несподівано, й суспільство вкотре здивує і владу, і мислителів.

Тому, щоб не згаяти часу, за роботу слід братися вже зараз. ■

**ЧОГО БРАКУВАЛО
МАЙДАНУ-2004 – ЦЕ ЙОГО
ПЕРЕВЕДЕННЯ У ФОРМАТ
МИРНОГО ЧАСУ Й РОЗБУДОВИ.
ПОЛІТИКИ БУЛИ ВІДПУЩЕНІ
НА САМОПЛИВ**

00:10

ВІВТОРОК-П'ЯТНИЦЯ

НЕ ФОРМАТ

Авторська програма Олександра Єгорова

ДИВИСЬ НА ТЕЛЕКАНАЛІ

Ліцензія: серія НР № 0900 - м від 19.05.2005

Конституційна реформа: вчора і завтра

Єдиною системною відповіддю на загрозу використання змін до Конституції як важеля впливу влади на суспільство є поновлення громадського впливу на конституційний процес

Автор:
Ростислав Павленко

Запровадження в СРСР переходу на літній час наразилося на в'дливий коментарі, що пізніше відобразилися в працях письменників-дисидентів: «Що ви хочете від влади, яка навіть Сонцю наказує?» Перипетії навколо скасування українською владою змін до Конституції 2004 року засвідчують, що лаври «повелителів Сонця» не чужі нашим можновладцям: рушійною силою для дій є розуміння поточних інтересів і безпосередні бажання. Далі справа лише за вибором способів, і байдуже, що вони незаконні чи нелегітимні. Головне, що виконано бажання керівництва одноосібно «всім володіти». Про ці аспекти «конституційної реставрації» вже сказано й написано чимало. Утім, поза увагою лишився той факт, що формальна невідповідність правилам – це не тільки українське явище. Найяскравіший приклад – конституційна реформа 1958 року у Франції, якою запроваджена нинішня V Республіка.

ВАЖЛИВО, ДЛЯ ЧОГО ЗМІНЮЄТЬСЯ КОНСТИТУЦІЯ

Формально розробка Основного Закону спеціальною комісією й ухвалення її на референдумі були незаконними – Конституція IV Республіки передбачала внесення до неї змін лише в парламенті. Однак в умовах кризи Шарль де Голль, який мав підтримку народу, переступив через ці правила й виграв. І не в тому сенсі, що після того довгі роки очолював Французьку державу. Розроблений

фахівцями Основний Закон виявився компромісом, що забезпечив ефективну взаємодію органів влади в суспільстві, де панували політичні амбіції, а уряди змінювалися ледь не щороку. Ключ до успіху полягав у тому, що 1958-го у Франції шукали механізми вирішення конкретних проблем, які постали в управлінні державою.

У 2010-му в Україні шукали відповідь на інше питання: як сконцентрувати владу в руках президента. І пішли в цій справі найлегшим шляхом: скасували зміни, що вносилися аж ніяк не з шляхетною метою. Тоді, 2004-го, влада, яка прогала народу, намагалася послабити кандидата в президенти Ющенка, що переміг усупереч її бажанню. Та й самі конституційні зміни-2004 розроблялися не для демократизації влади, а для зменшення повноважень президента (бажано на користь «свого» Януковича) та їх перерозподілу на користь прем'єра, наприклад, Кучми.

Жонгливання Основним Законом створює цілу низку ризиків. І один із найбільших – звичка змінювати правила гри відповідно до побажань домінуючих учасників. Так можна «дозмінюватися» до підганання Конституції під політичний настрій керівництва. А з погіршенням соціально-економічної ситуації цілком можливо дійти й до перегляду прав людини та засобів їх забезпечення. Це, на жаль, не фантастика: у проєкті Трудового кодексу чинна влада вже урізає права найманих працівників, а в проєкті Податкового – тих, хто створює робочі місця (дрібних підприємців).

Тенденція невтішна й може мати продовження. Якщо ж

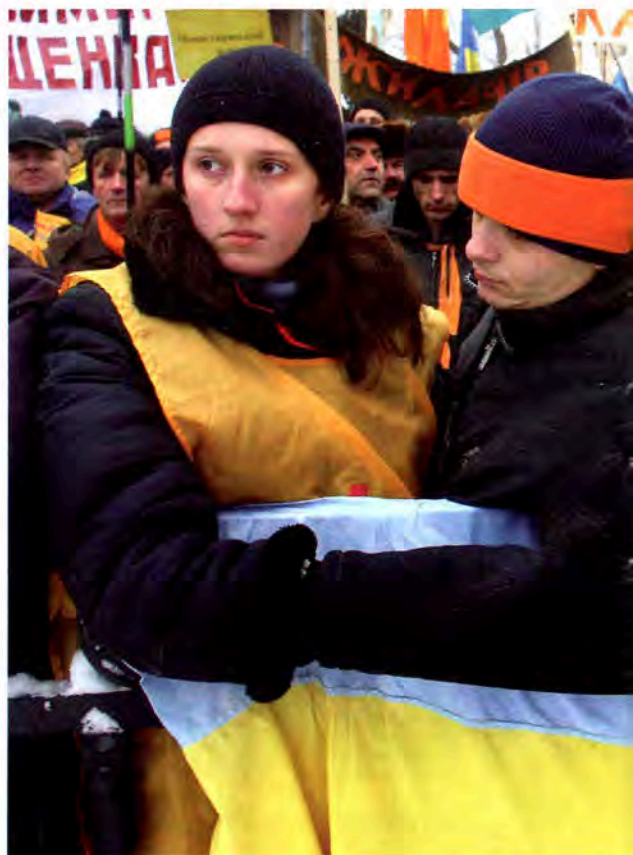
цьому перешкоджатиме Конституція, то вже є звичка її змінювати.

ПОДАЛЬШЕ РОЗБАЛАНСУВАННЯ ВЛАДИ?

Не встигли висохнути чорнила під рішенням Конституційного Суду, як влада заговорила про необхідність подальших змін до Основного Закону. І стосуватимуться вони, за твердженням речників Банкової, посилення місцевого самоврядування.

Сам напрям не викликає жодних заперечень, адже система управління в Україні централізована до неефективності,

УКРАЇНА
ДЛЯ ЛЮДЕЙ?
Програвши
народу
2004-го,
регіонали
з допомогою
політреформи
урізали
повноваження
Ющенку,
тепер вони
повернули
їх «своєму»
Януковичу

а широкі повноваження чиновників створюють ґрунт для корупції. Однак у таких питаннях дуже важливим є виконання – конкретна форма і зміст змін.

Починаючи з 2003 року в Партії регіонів у контексті місцевої влади фактично одне на думці – виборність керівників областей. Теза є незаслужено популярною, адже, бачачи не-ефективність центральної влади й розуміючи необхідність змін, але не маючи широких знань у нелегкому питанні адміністративної реформи, виборці ладні підтримати «прості» й ефектні рішення. Тим більше вони готові схвалити будь-яке, навіть позірне, розширення своєї участі в керівництві державою.

Тому «виборність губернаторів» цілком може бути черговою кісткою, якою влада намагатиметься зберегти прихильність свого електорату на тлі погіршення соціально-економічної ситуації та реального урізання соціальних прав громадян. Крім того, найімовірніше, вона залишить її як подарунок наступникам (особливо коли стане очевидним, що плани прийти всерйоз та на-

довго провалилися, і в 2015 році відкриється перспектива зміни влади). Нинішні очільники не звикли ускладнювати для себе керування країни, тому, схоже, улюблені теми щодо «виборності губернаторів» запуснуть на схилі своїх повноважень. А змінювати Конституцію після відходу біло-блакитних буде важко. По-перше, як засвідчили попередні п'ять років, представники демократичних сил усе ж таки

ЗМІНИ ПОТРІБНІ НЕ ДЛЯ ЗАДОВОЛЕННЯ ЧИЙОСЬ ПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ, А ЗАРАДИ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ДЕМОКРАТИЧНОСТІ ДЕРЖАВНОГО МЕХАНІЗМУ

обережніше ставляться до жонглювання нею. По-друге, їм доведеться «забирати в народ» те, що подобається виборцям, хоч би яким шкідливим воно було для держави.

КОНСТИТУЦІЙНУ РЕФОРМУ – ПІД КОНТРОЛЬ СУСПІЛЬСТВА

Єдиною системною відповіддю на загрозу використання змін до Основного Закону як важеля нинішньої влади впливати на суспільство і під час, і навіть після свого правління є поновлення суспільного впливу на конституційний процес.

Зі зміною влади і втратою нехай і позірному контакту між нею та громадянським суспільством перед усіма розумними й добре обґрунтованими розробками нової Конституції постала загроза бути «роботою в стіл».

Однак навіть нинішня влада мимоволі змушена відступати перед тиском громадян, особливо якщо їхні вимоги відповідають інтересам бодай частини істеблішменту. Так сталося з проектом Податкового кодексу, коли протестам підприємців потай співчуває багато їхніх колег у Партії регіонів. Так було з одіозним законом про мови, коли акції політичних сил та активні виступи громадськості змусили владу відмовитися від кавалерійських наскоків. Цей перелік можна й треба продовжувати.

У контексті Конституції важливо дотримуватися низки принципів.

По-перше, «не зашкодь». Загальні засади (включно з режимом мови, громадянства, унітарного устрою, власності) стали результатом важкого компромісу 1996 року. Пробувати переписувати їх зараз – наражатися на непотрібну суспільству та шкідливу для держави дискусію. Отже, йтися має не так про переписування всього Основного Закону, як про виправлення його очевидних недоліків, насамперед щодо взаємодії між органами влади та між державою й місцевим самоврядуванням.

По-друге, принципу доцільності. Зміни потрібні не для задоволення чийось політичних інтересів, а заради ефективності та демократичності державного механізму. Треба знайти середнє між нинішньою президентсько-парламентською системою з перекосами на користь президента й хаотичною президент-прем'єрською зразка 2004 року з її вбудованими конфліктами між органами влади.

Компромісом може стати класична французька модель, коли президент формує уряд, але парламент дає йому вотум довіри й таким чином погоджується на його діяльність. Також варто передбачити зведення функцій місцевих державних адміністрацій до наглядових, координаційних і реалізації державних програм, передавши бюджетні повноваження відповідним радам.

По-третє, принципу безсумнівної легітимності. Конституційні зміни мають розроблятися або фахівцями поза політикою, або із рівним залученням політиків від основних сил. Паралельно має вестися широка роз'яснювальна робота в суспільстві як щодо сенсу конституційних змін, так і щодо прав та можливостей громадян користуватися конституційними механізмами захисту й впливу на владу. Після того проект змін до Конституції повинна ухвалити Верховна Рада. Для остаточної легітимності та запобігання фривольним змінам затверджену редакцію Основного Закону варто винести на референдум. ■

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕРМЕНЬОВ

Продовження на стор. 35

Третьою не буде

Більшість регіональних партій, які пройшли до місцевих рад, підіграватимуть владі

Автор:
Аліна
Пастухова

Якщо на місцевих виборчих перегонах першими до фінішу приходять позапарламентські партії, про більшість яких до початку кампанії не чули не лише виборці, а подекуди й політичні аналітики, то напрошується висновок: у суспільстві зростає запит на політиків «третьої сили». Проте не виключено, що український електорат уже скоро відчує себе

ошуканим – «нова» політична сила з привабливою назвою може виявитися котом у мішку, підкинутим «старими» політиками, за яких декому так не хотілося голосувати. Кілька малих партій, які 31 жовтня в деяких регіонах несподівано досягли непоганих результатів, у колах політехнологів називають сателітами ПР. Їх використовували ті, хто не хотів у своїй вотчині відкрито висувати власну кандидатуру від Партії регіонів, оскільки поміж місцевих виборців біло-блакитні непопулярні. Ще одна група регіональних полісил, що вистрелили 31 жовтня, – суто комерційні проекти (див. №35/2010). Їх виставляли на продаж чи здавали в оренду, причому почасти до послуг місцевих організацій однієї «комерційної» партії вдавалися як провладні сили, так і опозиція.

Партія регіонів, і «Батьківщина» намагалися переконати мера, якого підтримували більшість вінничан, висуватися на другий термін від їхніх політичних сил. Гройсман не ризикнув пристати на жодну з цих пропозицій: ні від опозиції, щоб не зіпсувати стосунків із владою, ні від ПР, щоб не розчарувати виборців. Тому й обрав невідому широкому загалу партію. Та політконсультанти «Совісті» прогнозують, що Гройсман буде лояльним до регіоналів, а його команда, яка пройшла до міської ради за списками партії, знайде спільну мову з ПР.

Ще простіше регіоналам буде знайти точки дотику із «совісними» на Полтавщині, де партії домовлялися про співпрацю ще під час виборчої кампанії. Цього не заперечує й сама ПР. «Ми підтримали Олександра Мамаю як кандидата на посаду міського голови Полтави. І зробили цей крок не просто так. У нас будуть спільні проекти з нинішньою міською радою впродовж усієї каденції», – заявив губернатор Полтавщини, регіонал Олександр Удовиченко.

Скромнішими здобутками може похвалитися інша близька до біло-блакитних партія «Еко+25», кандидат від якої переміг на виборах мера Ужгорода. Створену 2001 року політсилу пов'язували з Індустріальним союзом Донбасу. На виборах 2006-го за її списками намагався потрапити до Верховної Ради чинний міністр Кабміну Анатолій Толстоухов, але «Еко+25%» до парламенту не пройшла. А сьогодні, як розповідають у колах політконсультантів, її контролює Дмитро Фірташ. Матиме ПР на Закарпатті й іншого, набагато відомішого союзника – «Єдиний центр», що здобув перемогу в регіоні. ЄЦ завжди схилявся до співпраці з регіоналами. А після призначення на посаду міністра з надзвичайних ситуацій його лідера

Результати регіональних партій на виборах 31 жовтня

Відомі бренди

СВОБОДА

ВО «Свобода»

Зареєстрована 1995 року.

Лідер – Олег Тягнибок

Достовірної інформації про зв'язок політсили з представниками великого бізнесу та парламентськими партіями немає.

Досягнення:

Мер Тернополя Сергій Надал – 27,4% голосів
Львівська облрада – 35,3% (41 мандат)
Львівська міськрада – 61,1% (55 мандатів)
Івано-Франківська облрада – 14,9% (17 мандатів)
Івано-Франківська міськрада – 58,3% (35 мандатів)
Чернівецька область – 3,8% (4 мандати)
Чернівецька міськрада – 5% (3 мандати)
Волинська облрада – 7,5% (6 мандатів)
Луцька міськрада – 18% (9 мандатів)
Рівненська облрада – 6,2% (5 мандатів)
Рівненська міськрада – 11,1% (6 мандатів)
Київська облрада – 4 мандати

ПОТЕНЦІЙНІ СОЮЗНИКИ ВЛАДИ

Одна з несподіванок місцевих виборів – партія «Совість України», яка здобула більшість у двох місцевих радах (Вінницькій і Полтавській) та перемогла в мерських перегонах у цих містах. За даними Міністерства юстиції, вона зареєстрована в березні 2005 року, а її лідером є ректор Київського міжнародного університету Хачатур Хачатурян. Політичний проект створювали під чергові парламентські вибори, але успішним він не був. Натомість став у пригоді на виборах 31 жовтня. За словами політехнологів, які опікувалися «Совістю України» протягом місцевої кампанії, спочатку цей бренд створювали конкретно для экс-нашоукраїнця, мера Вінниці Володимира Гройсмана, але згодом його вподобав і голова Полтави Олександр Мамай.

Подіюють, що Гройсман планував брати участь у кампанії як лідер регіонального блоку свого імені, а коли закон про вибори заборонив партійні блоки, і

ПАРТІЯ УДАР ВІТАЛИ КЛИЧКО

Партія «УДАР»

Зареєстрована 2005 року.

Лідер – Віталій Кличко

Досягнення:

Київська облрада – 8,1% (12 мандатів)
Львівська облрада – 3 мандати
Львівська міськрада – 3 мандати
Івано-Франківська облрада – 2 мандати
Івано-Франківська міськрада – 2 мандати
Чернігівська облрада – 3 мандати
Чернігівська міськрада – 3 мандати
Ужгородська міськрада – 2 мандати
Херсонська облрада – 2 мандати
Херсонська міськрада – 2 мандати

Місцева екзотика

«Совіть України»

Зареєстрована 2005 року.

Лідер – Хачатур Хачатурян,
ректор Київського

міжнародного університету

Чи співпрацюватимуть з ПР, залежатиме від волі кандидатів, які балотувалися від політсили.

Досягнення:

Мер Вінниці Володимир Гройсман – 77,81%
Вінницька міськрада – 66% (33 мандати)
Мер Полтави Олександр Мамай – 61,64%
Полтавська облрада – 8,3% (10 мандатів)
Полтавська міськрада – 74% (37 мандатів)

Партія «Рідне місто»

Зареєстрована 2009 року.

Лідер – Олександр Ковалюк

Партія-проект, надавала свої регіональні організації безпартійним представникам місцевих еліт для висунення кандидатур на місцевих виборах 31 жовтня.

Досягнення:

Геннадій Мінаєв, мер Сум – 61,23%
Сумська облрада – 6% (6 мандатів)
Сумська міськрада – 31,6% (42 мандати)
Житомирська міськрада – 13,3% (8 мандатів)
Запорізька міськрада – 3,3% (3 мандати)

Партія вільних демократів

Зареєстрована 1999 року.

Лідер – Михайло Бродський

Лояльний до ПР.

Досягнення:

Мер Черкас Сергій Одарич – 35,4%
Черкаська облрада – 23,3% (14 мандатів)
Черкаська міськрада – 1 мандат

Республіканська християнська партія

Зареєстрована 1997 року.

Лідер – Микола Поровський,

колишній руховець, депутат ВР першого, другого та четвертого скликань. Достовірної інформації про зв'язок політсили з представниками великого бізнесу та парламентськими партіями немає.

Досягнення:

Мер Львова Андрій Садовий – 41,6%
Львівська міськрада – 3,3% (3 мандати)
Львівська облрада – 1 мандат

Партія «Єдиний центр»

Зареєстрована 1999 року.

Лідер – Віктор Балаго

Політсила лояльна до ПР.

Досягнення:

Закарпатська облрада – 42,6% (46 мандатів)
Ужгородська міськрада – 30% (18 мандатів)
Міська рада Берегового
Закарпатської області – 20,6%
Львівська облрада – 1 мандат
Волинська облрада – 4 мандати
Рівненська облрада – 1 мандат
Хмельницька облрада – 2 мандати
Сумська облрада – 1 мандат
Мер Мукачєвого Золтан Ленд'єл – 59,12%
Мер Хуста Володимир Кашук
Мер Чопа Галина Цар
Мер Перечина Мирослава Гуранич

Партія «Єдність»

Зареєстрована 2000 року.

Лідер – Олександр Омельченко

Пов'язують із бізнесменом Петром Порошенком.

Досягнення:

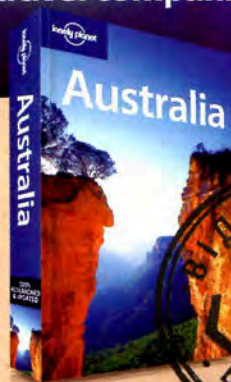
Мер Чернівців Микола Федорук – 64,69%
Вінницька облрада – 16,7% (22 мандати)

lonely planet

One of these
is your perfect
travel companion.*

* Один з них твій
ідеальний супутник

Colourful...

To the point...

Easy going...

All the highlights.

м. Київ

вул. Лисенка, 3
тел.: (044) 235-88-54

просп. Повітрофлотський, 33/2
тел.: (044) 275-67-42

вул. Спаська, 5
тел.: (044) 351-13-38

м. Львів
просп. Свободи, 7
тел.: (032) 272-85-74

К Н И Г А Р Н Я

www.book-ye.com.ua

Місцева екзотика

Партія «Всеукраїнський патріотичний союз»
Зареєстрована 2005 року.

Лідер – Сергій Ганжа
Комерційний проект, створений спеціально під продаж. За словами політичних експертів, кілька разів змінював власника.
Досягнення:
Мер Рівного Володимир Хомко – **67,35%**

Партія «Русское єдінство»
Зареєстрована 2008 року.

Лідер – Сергій Аксьонов,
бізнесмен, заступник директора ТОВ «Фірма «Ескада».
Досягнення:
Верховна Рада АРК – **3% (3 мандати)**
Сімферопольська міськрада – **3,9% (3 мандати)**

Партія «Союз»
Зареєстрована 1997 року.

Лідер – Лев Миримський,
бізнесмен (туризм, продаж автомобілів, комерційна нерухомість).
Досягнення:
Верховна Рада АРК – **5% (5 мандатів)**
Сімферопольська міськрада – **5,3% (4 мандати)**

Партія «Третя сила»
Зареєстрована 2005 року.

Лідер – Василь Гаврилюк
Партія-проект, надавала свої регіональні організації безпартійним представникам місцевих еліт для висування кандидатур на місцевих виборах 31 жовтня.
Досягнення:
Київська облрада – **1,4% (2 мандати)**
Івано-Франківська міськрада – **3,3% (2 мандати)**
Чернівецька міськрада – **1 мандат**
Миколаївська міськрада – **5,6% (5 мандатів)**
Херсонська міськрада – **5,3% (4 мандати)**

Партія «Родина»
Зареєстрована 1999 року.

Лідер – Ігор Марков,
бізнесмен (нерухомість, медіа). Це один із найбільших кремлівських претків в Україні.
Досягнення:
Одеська міськрада – **11,7% (14 мандатів)**
Одеська облрада – **3 мандати**

Демократична партія угорців
Зареєстрована 2005 року.

Лідер – Іштван Гайдош
Достовірної інформації про зв'язок політсили з представниками великого бізнесу та парламентськими партіями немає.
Досягнення:
Закарпатська облрада – **5,6% (6 мандатів)**
Мер Берегового Закарпатської області Іштван Гайдош – **47,71%**
Міська рада Берегового – **21,2%**

«КМКС» –
Партія угорців України
Зареєстрована 2005 року.

Лідер – Микола Ковач
Достовірної інформації про зв'язок політсили з представниками великого бізнесу та парламентськими партіями немає.
Досягнення:
Закарпатська облрада – **3 мандати**
Ужгородська міськрада – **3,3% (2 мандати)**
Мукачівська міськрада – **3,72%**
Берегівська міськрада – **9,4%**

Віктора Балого тим більше не відмовиться від підтримки влади (див. стор. 22).

На боці регіоналів, вочевидь, гратимуть Партія вільних демократів Михайла Бродського, який очолює Державний комітет із питань регуляторної політики та підприємництва, і змаргіналізована Соціалістична партія міністра економіки Василя Цушка, деякі кандидати від якої пройшли до місцевих рад за мажоритарними округами, а також представники інших дрібних політсил, яким вдалося провести кілька людей за мажоритаркою.

ШИРМА ДЛЯ МІСЦЕВОЇ ЕЛІТИ

Та не лише ПР на цих виборах була зацікавлена в підтримці маргінальних партій. Вони знадобилися також кандидатам, які більше схилилися в бік опозиційних політсил, але боялися відкрито підтримати якусь із них. Стали в пригоді такі партії й тим, хто й готовий співпрацювати з владою, але політична кон'юнктура не дозволяє: на їхній території ПР непопулярна. По допомозі до «політичних малюків» зверталися й безпартійні градоначальники, які після заборони самовисування були змушені шукати нейтральні політсили, щоби балотуватися в мери.

Попит на маргінальні партії поміж згаданих категорій одразу ж активізував ринок продажу політичних проектів. Практика заробляти на політсилах, створених для продажу, в Україні застосовується не перший рік. Але особливого поширення вона набула на цих місцевих виборах. Найбільшого успіху з-поміж комерційних проектів досягла партія «Рідне місто», створена чітко з метою надання своїх місцевих організацій мерам, які не хотіли пов'язувати свого майбутнього з парламентськими політичними силами. Щоб привернути до себе увагу, вона відкрито рекламувала власні послуги на офіційному веб-сайті: «Партія «Рідне місто» запрошує представників місцевих еліт, громадські організації, ініціативні групи до співпраці та готова надати структури для участі у виборах 31 жовтня місцевих неополітичних проектів». Від «Рідного міста» висувався мер Сум, раніше безпартійний Геннадій Мінаєв, який переобрався на другий термін. Сама ж партія з другим результатом пройшла до місцевої ради.

Мережа магазинів дивовижних речей

Від цієї політичної сили балотувалася й экс-мер Житомира Віра Шелудченко (раніше була членом «Єдиного центру»), але програла кандидатури від ПР Володимир Дебою.

За такою самою схемою працювали «Третя сила», яка й на попередніх виборах мала представників у місцевих радах, та «Нова сила». Як пояснив **Тижню** Ігор Душин, лідер Ліберально-демократичної партії, який також консультує дрібні політсили та є посередником із питань надання їхніх місцевих організацій представникам регіональних еліт, і «Рідне місто», і «Третя сила» ставили перед собою мету не лише трохи підзаробити на продажі осередків. Їхні власники сподіваються, що місцеві лідери, які балотувалися від них, і далі залишатимуться в їхніх лавах, завдяки чому ці політсили на наступних виборах можуть розраховувати на кращий результат.

Конкретно для продажу, за словами політконсультантів, створювалася й партія «Всеукраїнський патріотичний союз». На виборах 31 жовтня від неї висувався та виграв раніше безпартійний мер Рівного Володимир Хомко. Для мера Львова Андрія Садового, якому теж вдалося переобратися на наступний термін, ширмою стала Республіканська християнська партія, створена 1997 року. До того як висунути від РХП, Садовий був членом «Нашої України». Відомо, що ПР вела переговори зі львівським мером, намагаючись перетягнути нашоукраїнця на свій бік. Зрештою він віддав перевагу не партії влади, а маленькій політсилі, що позиціонується як правоцентриська. Утім, Садового вже давно помічено в підіграванні владі. Однак, якби він відкрито став на її бік, більшість львів'ян однозначно не голосували б за нього й, найімовірніше, переміг би кандидат від «Свободи».

Зважаючи на перші заяви після оголошення результатів виборів, більшість дрібних партій у місцевих радах спів-

працюватимуть із владою, як-от ЄЦ на Закарпатті чи «Совість України» в Полтаві. Утім, є й винятки з правила. Ще один сюрприз місцевих виборів – партія «Єдність», яка була популярною в Києві, коли столицю очолював її лідер Олександр Омельченко. Сьогодні цю політичну силу контролює Петро Порошенко. «Єдність» досягла найвищого результату на виборах до Вінницької облради: третє місце в загальному заліку після ПР і «Батьківщини» та 22 депутатських мандати. На Вінниччині за списками партії йшов, зокрема, экс-губернатор регіону Олександр Домбровський. Там політсила, схоже, визначилася з позицією. Уже на першому засіданні облради партія відмовилася голосувати за обрання регіонала Сергія Татусяка головою ради. За прогнозами експертів, в інших місцевих радах, до яких пройшли представники «Єдності», вони також не поспішатимуть домовлятися з ПР.

САМІ СВОЇ

Справжніх регіональних політсил, які мають свій стабільний електорат у певному місті чи області, в Україні практично немає. До таких можна зарахувати проросійські партії в Криму «Русское єдінство» та «Союз», які борються за електоральне поле в регіоні з ПР. Поміж кримських татар популярний Народний рух України, який показав найкращий результат саме на виборах до Верховної Ради АРК. Від НРУ до ВР Криму балотуються представники меджлісу. До місцевих партій також можна віднести ще одну проросійську політсилу – одеську партію «Родина» Ігоря Маркова, яка буде представлена в міській раді 14 депутатами. На Закарпатті мають підтримку місцеві партії угорців, що, правда, на цих виборах вони отримали значно менше мандатів, ніж на попередніх. Поки що регіональними залишаються ВО «Свобода» Олега Тягнибока та «УДАР» Віталія Кличка, які мають шанс вийти на загальнонаціональний рівень. ■

Диво-аксесуари для комп'ютера

Домашні дрібниці

Мультимедія

Розваги та відпочинок

Предмети інтер'єру

Дивна канцелярія

В Інтернет-магазині
www.chudesa.com.ua

-5%

- ТРЦ «Караван»
- ТРЦ «Dream Town»
- ТВК «Глобус»
- ТРЦ «SKY MALL»
- ТЦ Галерея подарунків «Новий проїзд»

Друге пришестя

Перемога на обласних виборах на Закарпатті стала перепусткою для повернення Віктора Балого у велику політику

Автор:
Дмитро Калинчук

Екс-міністр МНС Нестор Шуфрич причиною своєї відставки у липні цього року вважає потребу звільнити місце для Віктора Балого. Підстав для призначення колишнього керівника Секретаріату президента Ющенка на міністерську посаду в уряді прем'єра Азарова Шуфрич назвав дві. Перша – голоси партії «Єдиний центр» Віктора Балого знадобилися для поповнення владної коаліції. Друга – це була особиста помста йому від голови Адміністрації президента Сергія Львовичкіна за пику, побиту рік тому.

Тоді зробити Віктора Балого керівником МНС не вдалося. Проти нього рішуче виступили комуністи – на цій посаді вони хотіли бачити свою людину. Нині потреба в голосах ЄЦ відпала як

така – в парламенті більше немає коаліції. Проте вщунання Нестора Шуфрича справдилися. Віктора Балого призначено міністром з надзвичайних ситуацій та захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи.

НА КРУГ СВІЙ

Віктор Балого – один із важковаговиків української політики. У свої 47 років він устиг побувати мером міста Мукачевого, головою Закарпатської ОДА, народним депутатом України, знову головою Закарпатської ОДА (тепер уже за помаранчевих), міністром МНС в урядах Єханурова та Януковича та головою Секретаріату президента Ющенка. У своєму житті Віктор Іванович змінив кілька політичних прапорів. У його активі вже є членство в СДПУ(о) та «Нашій Україні». Дотепер Балого є лідером партії «Єдиний центр».

МІСЦЕВА ВЛАДА

«Балоган» на Закарпатті

Масовий підкуп виборців став основною технологією закарпатських виборів

Автор:
Олександр Гаврош, Ужгород

Найзахіднішу область України під час виборчих перегонів часто згадують в іронічному контексті. Мовляв, про яку демократію чи політичну зрілість виборця можна тут говорити, якщо за кучмівський референдум влада назбирала більше голосів, ніж є виборців? На Закарпатті більшість традиційно голосує за владу. Партія регіонів, яка вперше її тут здобула, дуже на це розраховувала. Соціологія справді пророкувала на жовтневих виборах перемогу регіоналам. Хай не абсолютну, але відносну – вони мали посісти на Закарпатті перше місце. За два тижні до виборів соціологічне опитування Закарпатського інституту політичних досліджень підтвердило, що ПР упевнено лідирує із показником 20,2% голосів, на другому

місці «Батьківщина» (8,7%), на третьому – «Єдиний центр» (8,6%). Така картина близька до політичної реальності в регіоні. Адже підтримка ПР тут звичайно балансувала на рівні 15–20%. Однак за два тижні електоральні розклади кардинально змінилися. Результати виборів, які підтвердили екзит-поли, виявилися несподіваними. Перше місце посів «Єдиний центр» – 24,3%, Партія регіонів фінішувала другою – 18,2%, а «Батьківщина» третьою – 8,6%. Цікаво, що показники двох останніх збігаються із соціологічними опитуваннями напередодні виборів, а результат ЄЦ аж утричі його перевищує! «Єдиний центр» переміг навіть в угорськомовних населених пунктах, де виборець традиційно голосує за свої угорські політичні сили. Місцеві спостерігачі вказують, що цього разу на Закарпатті вистрелила давно за-

бута «зброя» – підкуп виборців. Тільки тепер цей прийом було виведено на рівень цілої технології, добре продуманої та ретельно впровадженої. З усіх куточків регіону перед голосуванням стали надходити сигнали, що по домівках ходять люди, які розносять по 100–200 грн тим, хто голосуватиме за потрібну партію та кандидатів. Явний і досі небачений у краї масовий підкуп виборців став основною темою закарпатських ЗМІ після виборів. Нова-стара технологія виявилася напрочуд дієвою. Все робилося через своїх людей на місцях: опрацьовувалися бази даних, вибиралися ті категорії людей, які ладні були продати свій голос, насамперед соціально незахищені верстви. Оминалися помешкання інтелігенції чи скандальних осіб, які могли «засвітити» спецоперацію.

НЕ «НАША» ОБЛРАДА

Відтак Закарпаття стало єдиним регіоном в Україні, де переміг ЄЦ. В обласній раді він матиме 45 депутатів (разом із мажоритарниками) зі 108. Партія регіонів здобула 36 мандатів, «Батьківщина» – лише вісім. Єди-

ФОТО: УНАН

Віктор Балоба ніколи не боявся повертатися на попередній посади (хай навіть із пониженням) і змінювати політичні вподобання. Очевидно, що колишнього голову Секретаріату президента явно не влаштує нинішній статус тіньового гуру маленької партії регіонального значення. Водночас з обранням президентом Віктора Януковича шлях Балоби до верхівок влади виглядав сумнівно. Саме за його дієвої участі було усунуто Януковича з посади прем'єр-міністра й проведено дострокові вибори до Верховної ради в 2007 році.

Перша нагода стати міністром для Балоби з'явилася в липні цього року, коли регіоналам знадобилися голоси п'яти депутатів «Єдиного центру», що входить до блоку «Наша Україна – Народна самооборона». Під нього терміново звільнили чинного міністра Нестора Шуфрича. Але демарш комуністів усе зіпсував.

Перемога ж на обласних виборах на Закарпатті фактично стала перепусткою для повернення Віктора Балоби у велику політику. Не досягши успіху на загальнодержавному рівні, ЄЦ поставив за мету міцно закріпитися принаймні у «своєму» регіоні – на Закарпатті, з якого можна отримати досить великі

дивіденди. Саме там вирости такі персони, як колишній голова Адміністрації президента Кучми Віктор Медведчук, чинний президент ФФУ Григорій Суркіс, а також уже згадуваний Нестор Шуфрич. Як і Донбас, Закарпаття стало сумновідомим у «лихі 1990-ті». Угорська поліція в ті часи називала Мукачеве однією з кримінальних столиць СНД. Це й не дивно, адже Закарпатська область оточена кордонами чотирьох європейських країн. Головне джерело прибутку там – ім-

У 2007 РОЦІ САМЕ ЗА УЧАСТІ БАЛОБИ БУЛА РОЗПУЩЕНА ВЕРХОВНА РАДА ТА УСУНУТИЙ З ПОСАДИ ПРЕМ'ЄР ЯНУКОВИЧ

порт, експорт і контрабанда. У 1990-ті Мукачевому судилося стати для України тим, чим був для Росії Петербург. Саме через Закарпаття в ті часи до Європи вивозили метал і «все, що тільки купував Захід».

Здавалося, завоювати Закарпаття для ЄЦ було справою не з легких, навіть зважаючи на власні корені. За два тижні до місцевих виборів «Єдиний центр» у своїй вотчині мав напрощуд низький рейтинг – 11

ноцентристи повною мірою скористалися й мажоритарною системою, яку ПР вибудувала під себе. ЄЦ провів 25 мажоритарників, регіонали – 20, а партія Юлії Тимошенко здобула лише одну перемогу в мажоритарних округах. Менше, ніж обилграді минулого скликання, отримали голосів і дві угорські політсили – разом сім мандатів. До обласної ради взагалі не потрапила «Наша Україна», яка у минулому скликанні мала найбільшу фракцію. Втім, усе закономірно. Майже всі обласні та районні структури НУ в повному складі перейшли до «Єдиного центру».

Таким чином, одразу після виборів з'явилася інтрига. У Закарпатській обласній раді співіснують два важковиховики: ЄЦ, якому для більшості бракує десяти голосів, та ПР – їй не вистачає 19 мандатів. Саме хтось із них формуватиме нову більшість довкола себе.

РАТУША БЕЗ РАТУШНЯКА

Ще однією знаковою подією місцевої кампанії на Закарпатті є програвш угоргородського мера Сергія Ратушняка. Це були 11

Мери Закарпаття

8,6% проти 20,2% голосів у ПР і 8,7% у «Батьківщини». Проте примітивна виборча технологія (див. «Балоган на Закарпатті») подарувала йому 24,3% голосів при 18,2% у регіоналів. До Закарпатської обласної ради (108 місць) ЄЦ провів 46 депутатів (разом із мажоритарниками), Партія регіонів – 36, «Батьківщина» – 8.

За таких політичних розкладів було зрозуміло, що більшість на Закарпатті має створити або ПР, або ЄЦ. Непорозуміння з «Єдиним центром» загрожувало регіоналам отримати опозиційну облраду, та ще й із Балогою на чолі. А причин для обурення і Києвом, і Донецьком у закарпатців більше ніж достатньо: низькі зарплати, високі ціни, засмічені міста, русинський сепаратизм тощо.

Тож логічно припустити, що посада міністра МНС – це плата Вікторові Балозі за відносний спокій і поступливість на Закарпатті. Проте не все так просто, як здається.

НАДЗВИЧАЙНА СИТУАЦІЯ

Останні події (наприклад, призначення громадянина Молдови на посаду мера Могилева-Подільського) засвідчили, що в команді донецьких відчувається певний кадровий голод. Побільшало по-

відомлень про бізнес-авантюри за явного сприяння влади, такі як судовий наскок на Криво-ріжсталь та податкова історія з фірмою «Лівела», що домоглася нечувано сприятливого оподаткування на ввезення нафтопродуктів в Україну (з нею преса пов'язує віце-прем'єра Андрія Клюєва). Недалекі часи, коли бізнес-апетити головних донецьких почнуть перетинатися.

Тож символічним виглядає рішення президента Януковича призначити міністром з надзвичайних ситуацій людину із зо-

Не варто лишати без уваги й заяву Нестора Шуфрича про те що головним лобістом призначення Балого був голова Адміністрації президента, якого пов'язують з олігархом Дмитром Фірташем. А за деякими даними, колишній чернівецький ресторатор Фірташ із мукачівським підприємцем Балогою знайомий ще з 1990-х. Газовому олігархові явно не зайвим буде мати в уряді ще одного лояльного до себе міністра, та ще й на чолі воєнізованого формування – МНС.

Виникає парадоксальна ситуація: призначення Балого виглядає практично всім, окрім Шуфрича й партнерів регіоналів по коаліції. Але їхніх скарг на Банковій уже не чують.

Цілком задоволеним, вочевидь, залишився й сам Віктор Балого. З фінансового погляду посада чільника МНС – одна з найсмачніших у Кабміні. Міністерство надзвичайних ситуацій України, незважаючи на ігри політиків, усе ще лишається дїздатною структурою. МНС, це ще й освоєння коштів, виділених на подолання наслідків аварій, та вибір підрядчиків для відновлювальних робіт. Віктор Балого знає це не з чуток – саме він долав наслідки аварії в Алчевську, повеней на Закарпатті, вибухів у Новобогданівці та курячого грипу в Криму. ■

ВИНИКЛА ПАРАДОКСАЛЬНА СИТУАЦІЯ: ПРИЗНАЧЕННЯ БАЛОГИ МІНІСТРОМ МНС ВИГІДНО І ВЛАДІ І ОКРЕМИМ ОПОЗИЦІОНЕРАМ

всім іншої команди – колишнього соратника президента Ющенка.

Балозі на посаді міністра МНС явно радітимуть і в таборі опозиції, передусім її грошові мішки. Віктора Івановича вони давно знають і мають із ним хороші стосунки. Для них це своя людина в Кабміні. За потреби нардепи-бізнесмени від опозиції можуть сподіватися, що з висоти міністерського крісла він зможе їх прикрити.

МІСЦЕВА ВЛАДА

Результати виборів по обласній раді (Разом 108 депутатів)

Проблеми Закарпаття регіонального значення

УЖГОРОД

- Жахливі дороги
- Неприпустимий санітарний рівень, засміченість міста
- Руйнування історичного центру
- Знищення зелених зон, парків
- Проблема туристичного іміджу міста

ОБЛАСТЬ

- Безробіття: виїзд чоловіків на заробітки до Чехії, Угорщини, Росії, до Києва
- Малі зарплати, високі ціни
- Проблема туристичної інфраструктури для розвитку малого бізнесу
- Візова проблема: область оточена чотирма країнами ЄС
- Русинський сепаратизм

вже п'ять вибори скандального політика на посаду міського голови. Чотири рази він вигравав і ось уперше програв. Цікаво, що поступився він попередньому меру Вікторові Погорелову, якому відмовила в підтримці Партія регіонів. Більшість ужгородців просто втомилися від скандальних витоків свого міського голови, в той час як Ужгород упевнено скочується вниз, програвачи за своїм виглядом чи не всім обласним центрам Західної України.

Сергій Ратушняк не тільки втратив посаду мера. Він навіть не провів своїх депутатів до міської ради, хоча вони йшли кількома командами. Так само не потрапили ратушняківці й до облради. Але тепер до неї може пройти й сам Ратушняк – по ужгородському округу, де вибори визнали недійсними. Якщо так станеться, обласну раду очікуватиме «веселе» життя. Тим паче що там представлені всі троє братів Балого, до яких у колишнього ужгородського мера особлива «симпатія». ■

КНИГАРНЯ

24 листопада (середа)

18:00

Книгарня «Є»:

Київ, вул. Лисенка, 3

(ст. м. «Золоті Ворота»)

Видавництво «Темпора» та Книгарня «Є» запрошують:

Презентація книжок Августа Тірі «Пілігрими Великої війни.

Одіссея бельгійського бронедивізіону в 1915–1918 роках»

і «На периферії війни. Бельгійський бронедивізіон в Україні. 1916–1918»

Презентація відбувається за участі Посольства Королівства Бельгії в Україні

В межах презентації – зустріч із автором.

Август Тірі – доцент журналістики в Інституті Лессіуса в Мелехені, Бельгія. Автор численних рецензій, репортажів для бельгійських газет і журналів. В доробку письменника три романи, дві збірки подорожніх репортажів і літературна монографія «Мелехен над Тигрісом».

«Пілігрими Великої війни. Одіссея бельгійського бронедивізіону в 1915–1918 роках»

Елітний бельгійський бронедивізіон АСМ створено 1 грудня 1914 року для підтримки Росії в Першій світовій війні. Перед читачем постає неймовірна одіссея чотирьох сотень юнаків через весь світ.

«На периферії війни. Бельгійський бронедивізіон в Україні. 1916–1918»

Книжка про бельгійський бронедивізіон, яка вийшла в серії Militaria ukrainika, розповідає про той відтинок шляху бельгійських вояків додому, який проліг через Україну.

Льовочкін-2011 vs Ключев-2012

Сергій Льовочкін та Андрій Ключев залобіювали президентський мозок різними датами парламентських виборів. Наразі домінує росукренигівський варіант

Автор:
Юрій
Ніколов

За чотири місяці до конституційної дати парламентських виборів в Україні немає жодної людини, яка могла би запевнити, що вибори таки відбудуться в березні 2011-го. «Ми не розпустили наш виборчий штаб після місцевих виборів і перебуваємо в повній готовності до парламентських, які можуть пройти наступної весни», – поділився з *Тижнем* своїми сподіваннями лідер «Фронту змін» Арсеній Яценюк. У БЮТ, своєю чергою, також повідомили про рішення Юлії Тимошенко відкласти на деякий час розпуск штабів.

За допомогою джерел у керівництві Партії регіонів *Тижню* вдалося дізнатися подробиці конфліктної ситуації в президентському оточенні, яка тримає в тонусі весь політичний істеблішмент України.

ДАО ФІРТАША

Вибори навесні наступного року лобіює так звана група Фірташа. Її аргументи потрапляють у мо-

зок Віктора Януковича найкоротшим шляхом – з вуст керівника Адміністрації президента Сергія Льовочкіна. Росукренигівська логіка пришвидшення виборів передбачає кілька пунктів.

По-перше, виконання вимог нової-старої Конституції, відповідно до якої Верховну Раду перебирають через чотири роки після останніх виборів. Це дозволить виглядати законослухняними перед Заходом.

По-друге, за рахунок пропорційно-мажоритарної системи, згідно з якою проводилися вибори до Ради за старою Конституцією, Янукович безболісно отримає конституційну більшість без перенадзування перебіжчиків із опозиції. Це зекономить кошти на тушки.

По-третє, вибори в 2011-му гарантують аж чотири роки цілковитого спокою. Бо наступні загальноукраїнські, тобто президентські перегони, мають відбутись аж 2015-го. Такий тривалий час абсолютної незалежності від

електорату створює багато можливостей для «раціонального використання держбюджету».

За цією колісковою для Януковича проглядається і прагматичний інтерес фірташівців, які розраховують, що саме їм президент доручить формування виборчого списку ПР у пропорційній частині. Це дасть групі Фірташа змогу відчутно посилити вплив на майбутню фракцію Партії регіонів, у якій нині щонайбільше десять росукренигівських депутатів.

Відповідальність за мажоритарників фірташівці сподіваються подарувати Ключеву. Цим вони забезпечать конкурентові безсонні ночі, проведені в роздумах про не надто прогнозовану, натомість дуже витратну частину виборів.

Льовочкін не був би самим собою, якби його план не мав кількох підводних каменюк для опозиції. Пропонується така пастка. На всіх рівнях регіонали повинні піарити ідею про вибори в 2012 році. Вона супроводжуватиме-

тяться плітками про те, що Конституційний Суд ось-ось визнає, що нинішній склад Ради має досидіти до кінця п'ятирічного терміну. Тому всі можуть розслабитися і спробувати отримати задоволення. Тим більше що за чинним законом виборча кампанія (якщо йдеться про безрешні вибори) має стартувати вже в грудні цього року.

Однак наприкінці січня – на початку лютого КС винесе протилежне рішення. А спікер Володимир Литвин і всі коаліціанти за вказівкою з Банкової мусять провести новий закон про вибори. У ньому вже міститиметься норма про скорочення виборчої кампанії до 50 днів, а також про повернення до мажоритарно-пропорційної системи. І всі, хто дозволив собі зимовий відпочинок на Канарах, банально не встигнуть включитися у перегони. Принаймні не зможуть знайти сильних представників на мажоритарні вибори.

Такі «розслабленці» вже є. Лідер УНП повідомив *Тижню*, що очікує виборів не раніше ніж 2012 року, тому проблемою розгортання штабів не переймається.

«Головне, за якою системою пройдуть вибори. Якщо це буде пропорційно-мажоритарна, дата неважлива. Янукович хоч тоді, хоч зараз отримає більшість за рахунок мажоритарників, як він це зробив на місцевих виборах», – вважає Юрій Костенко.

Однак не всі планують зимовий відпочинок. Тимошенко та Яценюк перебувають у повній бойовій готовності. А Литвин нещодавно мав зустріч із Львовичем, на якій нібито отримав гарантії проходження його Народної партії до майбутньої Ради та збереження за ним спікерського крісла. Мовляв, Володимир Михайлович, як людина рівновіддалена від Ахметова, Ключева, Фірташа та інших грошовитих регіоналів, абсолютно влаштує президента, для якого дедалі важливішим є зниження впливу олігархів на користь апаратників за образом і подобою кучмівського режиму. І навіть «Рінату» доведеться вирішувати свої питання вже не з позиції згори, а як мінімум по горизонталі, що миттєво перетворить Януковича на найзаможнішу лю-

дину України», – вважає високопоставлене джерело в ПР.

Учасники процесу зазначають, що наразі ахметівське крило береже нерви та не втручається у виборчі «розборки», оскільки «футболісти передовірили боротьбу на цьому фронті своєму партнеру Ключеву». Саме він і має витримати удар, бо дуже зацікавлений у зменшенні ролі росукренергівців. А вже останні можуть відтіснити його від впливу на фінансові потоки. Тим більше що саме він і голова уряду Микола Азаров заблокували повернення Фірташу 12 млрд м³ газу, свого часу відібраних урядом Тимошенка.

КАРМА КЛЮЄВА

Андрій Петрович і після завершення місцевих виборів не припинив проведення щотижневих зборів прес-секретарів усіх впливових коаліціантів включно з литвинівськими, комуністичними та тушкованими клерками. На останній зустрічі віце-прем'єр закликав усіх готуватися до перегонів наприкінці 2012 року. До того ж наводив такі аргументи, як: по-перше, ПР уже отримала негативний результат на місцевих виборах. І навесні рейтинг

ших пропозицій. Це буде повний безлад, як у 2005 році, коли мажоритарники, що раніше втекли від Ющенка до Кучми, швидко вдягли помаранчеві шалики. Мажоритарники ненадійні, оскільки вони завжди пам'ятатимуть, що їм ще переобиратись у своїх округах», – вважає співрозмовник *Тижня* з ПР.

До того ж поплічники ПР по коаліції дозволяють собі непрогнозовані рухи. Так, деякі литвинівці та комуністи не розуміють, навіщо їм голосувати за потворний Податковий кодекс, якщо за кілька місяців їм доведеться пояснювати це виборцям.

ДЗЕН ЯНУКОВИЧА

Під час боротьби однопартійців у найвигіднішій ситуації опинився гарант. По-перше, у нього ще є час, щоб обрати варіант фірташівців, оскільки їхній сценарій передбачає раптове скорочення термінів виборчої кампанії. Тому остаточного рішення президента можна чекати аж до лютого наступного року. По-друге, Віктор Федорович з такою самою легкістю може відмахнутися від цього плану. Він прекрасно розуміє, що Фірташ, збільшивши свій вплив на фракцію, одразу почне вимагати повернення до газових схем, куди він неочікувано для себе так і не потрапив. А газ – це президентський бізнес. Тому Януковичу немає сенсу підсилювати прямих конкурентів. Потретьє, президент зараз і без того цілком задоволений життям. Під час голосування за генпрокурора він з такою посмішкою дивився на залу, що знавцям його психології стало зрозуміло: Віктора Федоровича влаштує ступінь його контролю над Радою. «Дивлячись, як бютівець Міщенко ледь не плаче з трибуни, проголосуючи Пшонку батьком, Янукович зрозумів, що організованого опору від цього парламенту він може не боятися», – каже один із регіоналів.

Тож навіщо президенту перспектива якнайшвидшого проходження до ВР таких видатних трибунів, як Тимошенко та Луценко? Здається, що найбажанішим варіантом для нього було би повне скасування виборів на пожиттєвий термін. До того ж такий досвід регіонали вже мають – мера столиці Янукович вже обирає сам. ■

ФІРТАШІВЦІ РОЗРАХОВУЮТЬ, ЩО САМЕ ЇМ ПРЕЗИДЕНТ ДОРУЧИТЬ ФОРМУВАННЯ ВИБОРЧОГО СПИСКУ ПР

буде гіршим. Тим паче після Податкового кодексу, що привів до стін парламенту 16 листопада протестувальників навіть зі Сходу України.

По-друге, завдяки виборам у парламент повернуться Тимошенко, Турчинов, Луценко. Через рідний округ на Чернігівщині може бути обраний навіть Кучма. І тоді Янукович отримає такий плюралізм публічних думок, що ПР навіть із 300 голосів не зможе консолідовано голосувати за відмашкою Четова. Крім того, правоохоронні органи втратять можливість дотиснути опозиціонерів, які вже матимуть депутатську недоторканність.

«Це лише до виборів здається, що мажоритарники цілком керовані. Однак тільки-но вони отримують мандати, то відразу починають дивитись у бік найвигідні-

Бідні поділяться з багатими

Податковий кодекс збільшує фіскальний тиск на малий та середній бізнес і запроваджує пільги для великого. У майбутньому це може призвести до соціальних бунтів

Автор:
Вілен Веремко

Цей тиждень, напевно, ввійде в новітню історію як переломний момент у боротьбі середнього класу за право зберегти за собою хоч якісь гарантії економічної свободи. Десятки тисяч підприємців по всій Україні пікетують державні інституції з вимогою відкласти ухвалення Податкового кодексу в редакції Мінфіну. Адже за цим документом малий і середній бізнес потрапляє в цілковиту залежність від податківців, натомість залишаючи переваги великому бізнесу.

Намагаючись приборкати народні протести, влада пішла на поступки. Приміром, спрощенцям збільшили з двох до чотирьох осіб кількість найманих працівників; зменшили з 1500 грн до 600 грн ставку єдиного податку для спрощенців, які працюють не за місцем реєстрації; дозволили єдиникам з оборотом до 300 тис. грн на рік працювати без касового апарата; прибрали норму, відповідно до якої СПД, що діє на єдиному податку, не може отримувати більше половини прибутку від одного замовника тощо. Втім, це лише незначні послаблення для певних категорій бізнесу, які аж ніяк не перекриють негативних наслідків від загального ускладнення умов ведення бізнесу, помноженого на суттєве підвищення дозволених фіскалам можливостей (див. **Тиждень**, №46). Саме тому, наголошують підприємці, Податковий кодекс в

нинішній редакції неприйнятний. Владі слід брати чистий аркуш і сідати за переговори з підприємцями, яких вона під час задекларованого «громадського» обговорення проекту ПК просто проігнорувала.

СПРОЩЕНКУ ЧЕТВЕРТУВАЛИ

Бюджетні дірки влада вирішила латати за рахунок малого та середнього бізнесу – це вже dokonаний факт. Олігархи можуть спати спокійно (принаймні цим путінська модель влади, яку наслідують регіонали, відрізняється від моделі біло-блакитних).

БЛИЗЬКО 1,7 МЛН СПРОЩЕНЦІВ ТА ЇХНІ НАЙМАНИ ПРАЦІВНИКИ ЗМУШЕНІ БУДУТЬ АБО ПІТИ В ТІНЬ, АБО ПОПОВНИТИ ЛАВИ БЕЗРОБІТНИХ

Боротьбу зі спрощенцями Мінфін веде начебто з державницької позиції, наприклад, позбавляє підприємства з великим оборотом можливості поділятися на малі (тобто на платників єдиного податку), оскільки у такий спосіб вони суттєво зменшували податкові відрахування до бюджету. Податковий кодекс передбачає заборону працювати на єдиному податку всім юридичним особам. І дарма, що, за даними ДПАУ, на початок цього року на спрощеній системі оподаткування працювало понад 140 тис. юросіб. Тепер вони і весь їхній

найманий персонал опинилися за бортом спрощенки. Очевидно, що на загальних умовах (податкове навантаження після ухвалення кодексу становитиме близько 60%), навіть маючи пільги, вижити зможуть не всі підприємства. Їхній персонал поповнить біржу праці.

Значно порідішають ряди й приватних підприємців-спрощенців. Адже за новим ПК їхній річний оборот не повинен перевищувати 300 тис. грн замість нинішніх 500 тис. грн. Із десяти до чотирьох осіб зменшено кількість найманих працівників. Фактично єдиний податок залишено тільки для найдрібніших підприємців – самозайнятих осіб. Щоправда, профільний парламентський комітет погодився дозволити працювати на єдиному податку підприємцям з оборотом до 600 тис. грн на рік, але за умови використання касового апарата (РРО). Вже зараз можна передбачити, що ця норма навряд чи буде популярною. Застосування РРО передбачає додаткові звітність, контроль, перевірки, штрафи... Отже, в сьогоденні реаліях собі дешевше з касовим апаратом не зв'язуватися. Наслідки такої новації коментує депутат Сергій Терехін: «Не дай Бог у вас захворіла дитина... За новим Податковим кодексом, лікар повинен прийти до вас із касовим апаратом. До того як урятувати дитину, він зобов'язаний виписати чек. Немає чека – немає здорової дитини».

І, нарешті, значно обмежено сфери діяльності, на які поширюється спрощена система оподаткування. Зокрема, під заборону потрапили оптова торгівля і посередництво, зовнішньоекономічна діяльність, діяльність у сфері права, бухгалтерії й аудиту, рекламна діяльність, підбір персоналу, інтернет-магазини... Загалом 25 видів.

ПОДАТОК ПІДВИЩИЛИ ВТРИЧІ

Суттєво обмеживши дозволений оборот для спрощенців, уряд водночас підвищив граничну межу ставок єдиного податку. Мінімальна ставка для всіх населених пунктів буде на рівні 20 грн на місяць. Максимальна, замість 200 грн, тепер становить: для населених пунк-

ФОТО: ОЛЕКСАНДР ЧЕРНЕНЬКО

Максимально дозволений оборот 25 000 грн на місяць (300 000 грн на рік)

ДОХІД СПРОЩЕНЦЯ

Приблизний місячний заробіток приватного підприємця – торгівця у великих містах

У невеликих населених пунктах виторг підприємців значно нижчий. Якщо він становитиме 2 тис. грн на місяць і ПП сам стоятиме на ринку, то сплатить щонайменше 200 грн єдиного податку + 340 грн єдиного соціального внеску + 300 грн за оренду торгового місця, тобто витрати сягатимуть 840 грн. Чистого доходу залишиться 1160 грн, що ледь перевищує мінімальну заробітну плату.

тів із кількістю мешкаців до 150 тис. осіб – 200 грн, для міст із населенням до 500 тис. осіб – 400 грн, а для міст із понад 500 тис. осіб – 600 грн. Для підприємців, що працюють у сфері інформатизації, встановлена ставка 1000 грн. Зрозуміло, що мінімальна ставка залишена формально, щоби передчасно не лякати підприємців. Реально ж ставки податку будуть близькими або дорівнюватимуть максимальним.

Понад те, віднині єдиний податок вважати таким можна хіба що умовно. Адже до його складу входять лише податок на доходи фізосіб, ПДВ і плата за патент. Решту податків спрощенцям доведеться сплачувати додатково. Крім того, додатково доведеться робити єдиний соціальний внесок, що з початку наступного року становитиме близько 340 грн. Також кодексом передбачено, що спрощенець є податковим агентом найманих працівників, а отже, має сплачувати за нього всі необхідні податки та збори. За таких умов більшість підприємців зможуть заробити мінімум, необхідний для утримання власної родини, і аж ніяк не матимуть змоги накопичити капітал для розширення бізнесу (див. «Дохід спрощенця»).

Ще один «подарунок» для спрощенців – з ухваленням Податкового кодексу вони надава-

тимуть послуги чи реалізовуватимуть товар виключно кінцевому споживачу і не зможуть працювати підрядниками юридичних осіб. Запроваджується норма, за якої підприємства не зможуть відносити на валові витрати кошти, витрачені на придбання послуг та продукції у єдинщиків.

За всіх цих обмежень більшість із близько 1,7 млн спрощенців та їхні наймані працівники змушені будуть або піти в тінь, або поповнити лави безробітних.

НІБИТО КАНІКУЛИ

Щоб зменшити негатив від скасування спрощеної системи оподаткування для юросіб, уряд широко анонсував так звані податкові канікули. Їхня суть полягає в тому, що до 2016 року для колишніх спрощенців та інших підприємств, якщо їхній оборот не перевищує 3 млн грн, а кількість працівників – не більше ніж 20 осіб, встановлюється нульова ставка податку на прибуток. Однак і тут є додаткові обмеження, зокрема зарплата працівників на таких підприємствах має бути не менша двох мінімальних (з 1 січня 2011 року – 2008 грн). Крім того, визначено широкий перелік видів діяльності, що не підпадають під канікули: діяльність у сферах права, бухгалтерії, інжинірингу, надання послуг підприємцям, операції

з майном, зокрема надання в оренду торгових місць на ринках, тощо. Загалом 18 видів.

Та ці, так би мовити, поступки, швидше за все, вигідні уряду, а не бізнесу. Доходи від єдиного податку минулого року сягнули 1,2% загальних доходів зведеного держбюджету. Натомість тепер колишні спрощенці будуть змушені платити ПДВ. Можна передбачити, що ці доходи з лишком перекриють втрати держбюджету від умовного податку на прибуток разом із єдиним податком. Крім того, слід врахувати, що в останні роки у зв'язку з економічною кризою чимало підприємств працюють фактично без прибутку, а то й зі збитками, намагаючись протриматись у кризовий період і зберегти виробництво та робочі місця. В таких умовах на щедрий врожай від податку на прибуток очікувати було б марно. Натомість колишні спрощенці тепер муситимуть будь-що сплачувати 20% ПДВ, відповідно на цю суму зменшуватиметься їхній прибуток або зростатимуть збитки.

Також їм тепер доведеться зануритись у всі проблеми, пов'язані з веденням обліку, сплатою та поверненням ПДВ, перевітками і відповідно штрафними санкціями та хабарами. Урядовці заспокоюють, мовляв, зате відтепер ПК передбачає автоматичне повернення ПДВ сумлінним платникам. Але

Верховна Рада вже розглянула у другому читанні понад

200 статей Податкового кодексу з

340

До проекту Податкового кодексу подано

4879 поправок

для цього вони повинні відповідати 15 критеріям, зокрема не мати податкового боргу, наявності понад 20 працівників з окладами більше ніж дві з половиною мінімальні зарплати тощо. Крім того, перед відшкодуванням податкова проводить перевірку і в разі виявлення визначених у спеціальному переліку підстав може відмовити у відшкодуванні податку. Ці підстави визначає Кабмін, котрий на власний розсуд встановлюватиме преференції для тих чи інших компаній. Очевидно, що у великого бізнесу, який знає дорогу до кабінетів найвищих посадовців, шанси стати «сумлінними платниками» значно вищі, ніж у малого та середнього. Тож неважко здогадатися, на чий плечі ляже основний тягар невідшкодованого ПДВ.

При цьому, критикуючи спрощену систему за стимулювання до дроблення підприємств з метою оптимізації оподаткування, уряд фактично залишає таку можливість, але виключно для великих компаній. Приміром, підприємство, на якому працюють 40 осіб і оборот якого становить 6 млн грн, може розділитися на два, щоб уникнути сплати податку на прибуток.

ПІДПРИЄМЦІ СТАНУТЬ РУЧНИМИ

Збільшення податкового навантаження на дрібний та середній бізнес може призвести до послаблення дисципліни платників податків. І цю проблему Мінфін теж вирішив... Посиливши адміністративний тиск. Так, Податковий кодекс передбачає проведення податківцями позапланових виїзних перевірок без рішення суду, за направленням, підписаним керівником податкового органу або його заступником (більш докладно **див. Тиждень №46/2010**). При цьому підприємець зобов'язаний не тільки видати на вимогу фіскала всі документи, жодним чином йому не перешкоджати, а й допустити податківця до всіх приміщень підприємства. У разі ж непогодження до підприємця будуть застосовані санкції аж до адміністративного арешту майна. Тобто по-

датківець, отримавши автограф заступника начальника ДПП, може в будь-який час завітати на підприємство, вилучити документи, обстежити найпотамніші куточки виробничої території тощо. Якщо ж підприємець проти, його майно може бути арештоване, до того ж без рішення суду, а лише за підписом заступника начальника ДПП. Звісно, за таких умов власник підприємства погодиться на будь-які вимоги фіскала, щоб не зазнати збитків через простій виробництва.

Податковий кодекс «уповноважує» затверджувати усілякі податкові порядки, переліки, норми Кабмін, Мінфін і ДПА. Тобто податкова система фактично керуватиметься в ручному режимі, коли фіскали просто своїми рішеннями встановлюватимуть потрібні їм у той чи інший момент правила гри. Бізнес буде потерпати від постійних змін цих правил і трактування законодавства на користь податківців. Подібна практика процвітала в часи, коли податкову очолював нинішній прем'єр-міністр.

УДАР ПО СЕРЕДНЬОМУ КЛАСУ

За таких умов задеклароване урядом зменшення ставок податку на прибуток до 23% наступного року і до 19% у 2014-му та ПДВ до 19% наступного року і до 16% у 2014-му є зниженням податкового тиску лише для великих підприємств. Для малого та середнього бізнесу податкове навантаження в цілому зросте, їх повністю ставлять у залежність від волі податківців.

Цим Податковим кодексом уряд фактично змушує малий бізнес піти у тінь. При цьому чомусь не бере до уваги, що ще з 1998 року головна функція спрощеної системи оподаткування була не так фіскальною, як соціальною. Завдяки спрощеному режиму оподаткування для малого бізнесу тоді вдалося значною мірою поліпшити ситуацію з безробіттям та покращити благополуччя населення. На жаль, за весь цей час жоден уряд не запровадив дієвих заходів, які б стимулювали розвиток та укрупнення малого бізнесу. Навпаки, постійне підігрівання великому бізнесу призвело до

того, що він збільшив свій вплив (прибутки треба примножувати) на види діяльності, які раніше його не цікавили через малорентабельність. Тепер же великий капітал є і в роздрібній торгівлі, і у сфері послуг, де донедавна працювало найбільше спрощенців. Отже, грошовий потік спрямований із ринків та яток до власників мереж супермаркетів і торговельних центрів. Обороти і доходи багатьох спрощенців за останні роки не зростали, а в умовах кризи взагалі знизилися. Натомість створено умови, за яких спрощена система була дискредитована схемами мінімізації оподаткування. Нині замість удосконалення системи оподаткування малого бізнесу влада просто її ліквідує. А це може повернути все до 1990-х років, відтак виникне масове безробіття, відбуватиметься подальше зубожіння населення тощо. При цьому урядовці ніяк не підготувалися до

ЗАМІСТЬ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ МАЛОГО БІЗНЕСУ ВЛАДА ПРОСТО ЇЇ ЛІКВІДУЄ

соціальних змін, які може спричинити ухвалення нового Податкового кодексу. Додаткові робочі місця не створені, а витрати на утримання безробітних на біржі праці можуть перевищити ефект від ліквідації схем мінімізації оподаткування через єдиний податок.

Наслідком такої податкової політики стане суттєве зменшення самозайнятості населення, що нанесе удар по середньому класу. В підсумку це може призвести до того, що люди будуть змушені шукати бодай якусь роботу на підприємствах холдингів та корпорацій, навіть за копійки. За відсутності в Україні нормального трудового законодавства та незалежних профспілок працівники таких компаній будуть беззахисними перед роботодавцем. Ба більше, сьогодні уряд розробляє черговий проект кодексу, тепер вже трудового, за яким пропонується значно обмежити права працівників. Отже, в підсумку така політика влади може наштовхнутися на серйозний спротив населення. ■

Остання облога Десятинної церкви

На місці незавершених розкопок храму збираються побудувати новий.
Звісно, Московського патріархату

Автор:
Анастасія
Мельниченко

Фото:
Олена
Максименко

У грудні 1240 року тут прийняли останній бій захисники Києва, що стримували навалу орди монгольського хана Батия. За однією з версій, церква Успіння Пресвятої Богородиці Десятинна не витримала натовпу киян, які шукали за її стінами порятунку від загарбників. За іншою – храм розбили облоговими машинами монголи, щоб зламати спротив непоступливих оборонців. Церква, більше відома як Десятинна, свого часу була унікальною спорудою: перший кам'яний храм Київської Русі, збудований грецькими майстрами в X столітті за наказом Володимира Святославовича, не мав аналогів ні у Візантії, ні на слов'янських землях. Він був найгарнішою спорудою того часу. Зараз від церкви лишилися тільки фундамент, фрагменти мозаїки, підлоги, фресок. Ці знахідки дають уявлення про життя та мислення середньовічних пращурів українців і є невід'ємною частиною світового культурного спадку.

Однак українська влада, цим не переймається. На місці Десятинної церкви планують звести нову й віддати адептам певної конфесії. Її будівництво зруйнує залишки як давнього храму, так і відгомону середньовічного життя навколо. Ця споруда не матиме стосунку ні до давньої архітектури (адже ніхто не знає, як церква, виглядала насправді), ні до культури (бо всі культурні залишки буде втрачено). Реанімований проект відбудови Десятинки – лише чергова забаганка політиків догодити старшому братові в особі церкви Московського патріархату. При цьому, схоже, він міститиме велику корупційну

складову – ще на етапі музеєфікації в невідомому напрямку зникли мільйони гривень.

АНАМНЕЗ ПРОБЛЕМИ

Гуляючи на плацу перед Історичним музеєм, цікаві намагаються зазирнути за дощану зелену огорожу, що незмінно стоїть тут уже років п'ять і своїм незграбним виглядом псує всю красу Старокиївської гори. Лише нещодавно з'явилися люди з якимись приладами й щось заміряють, звіряються зі схемами. Готується будівництво.

За парканом заховані розкопки Десятинної церкви. Величезні ями, купи землі, розкидане залізаччя. Реалії української археології зовсім не схожі на те, що показують у художніх фільмах. Найбільше гнітить покорчена захисна споруда, що наче має рятувати середньовічні фундаменти від негоди. Її прозорий дах давно проламаний, основи поржавіли. Вона давно нічого не захищає, а лише заважає працювати археологам, упираючись стовпами в потенційні місця розкопок.

На території двоє археологів. Один із них розчищає стародавній рів, інший піднімається для розмови. Надворі зимно, тож науковці рятуються як можуть: утеплюються, обмотують поперек. Увазі журналістів вони раді, але надій не плікають. Мовляв, багато хто приходив, та все марно.

До місця із залишками Десятинної церкви інтерес виник ще 2000 року, за часів Леоніда Кучми, коли можновладцям уперше спала на думку «відбудова» й з'явилося розпорядження «Про першочергові заходи щодо відродження церкви Богородиці (Десятин-

РУІНА.
Захисна споруда, що коштувала державі майже 1 млн грн (разом з проектуванням), не витримала нетривале випробування часом.

ної) в м. Києві». У ньому йшлося про необхідність відродження Десятинної як «символу давньоукраїнської державності». Але тоді одразу ж з'явилася низка питань, які неможливо було оминути увагою. Чи впишеться храм в архітектурний ландшафт? Якому патріархату його віддати? Чи не завдасть поспішне будівництво шкоди археології, адже вся Старокиївська гора є багатощаровою археологічною пам'яткою?

Ідея зависла в повітрі, аж доки за неї в 2005-му не взялися тепер уже колишній президент Віктор Ющенко й тодішній мер столиці Олександр Омельченко, вирішивши звести церкву за два роки. Передбачалося, що вартість проекту становитиме 90 млн грн, але це буде не відбудова, а нове будівництво з мотивами візантійської архітектури. Тоді Інститут археології написав офіційного листа до влади, у якому переконував, що краще пам'ятку не чіпати. Науковці розуміли, що в землі залишки збережуться краще, а розкопки можуть знищити унікальний об'єкт. Однак у березні 2005 року з'явилася розпорядження про дослідження Десятинної церкви. Тоді про споруду

дження нового храму говорили обережно й радше між рядками. Натомість Інституту археології доручили за результатами дослідження зробити фаховий висновок про подальшу долю Десятинної і вирішити, чи доцільні музеєфікація та зведення нової споруди. Саме так у 2005 році розпочала свою роботу архітектурно-археологічна експедиція під керівництвом Гліба Івакіна.

У перші роки розкопок стало зрозуміло, що ні про яке нове будівництво йтися не може. У цьому науковцям вдалося переконати навіть президента Ющенка, який визнав, що має скасувати будівництво через категоричний спротив громадськості. Тоді інтерес до розкопок був великий, однак із часом залишки Десятинної стали ніби нікому й не потрібні.

Площа розкопок Десятинної досить велика, але вже кілька років поспіль там працюють лише кілька ентузіастів. «У нас виходить так: одна людина копає, чистить поховання, вибирає об'єкти, фотографує, малює, заносить ці матеріали до камеральної обробки, – розповідає Віталій Козюба, керівник Володимирського загону архітек-

турно-археологічної експедиції Інституту археології. – Одна аспірантка обробляє весь масив даних. А ось працювати над тим самим науковим звітом уже нікому, бо це треба таблиці робити, ілюстрації. Але ж головне завдання розкопок, зокрема й археологічних, – отримання інформації і якісна її подача. Археологія – унікальна наука, яка, вивчаючи, знищує об'єкт дослідження – один раз розкопаний культурний шар вдруге розко-

біля розкопок Десятинної вже проводять заміри для загадкових будівельних робіт

пати неможливо. І тому дуже актуальним є питання фахового, якісного дослідження, щоб мінімум втратити інформації і максимум її залучити до обігу».

Водночас на Десятинну церкву накинула оком Православна церква Московського патріархату – поряд із розкопками раптом виникла капличка УПЦ МП, що згодом оголосила себе монастирем. «Цей Московський патріархат, заклавши свою церкву, вирішив, вочевидь, застовпити місце, – бідкається Віталій Козюба. – Ще в ті часи вони казали: «Ось коли наші прийдуть до влади, то ми зможемо розвернутися!..» І навіть були такі розмови: «Державою вам не платять, так давайте ми вам заплатимо, й ви якісно все зробите. І вам буде добре, бо одержите гроші, і нам, бо ми отримаємо ділянку у своє користування». Звісно, такі бартери абсолютно сумнівні, на них ніхто не йшов».

ЦЕРКОВНА МАТЕМАТИКА

Окрім культурних та конфесійних питань над колишнім місцем розташування церкви Богородиці постало чимало фінансових. На археологічні дослідження, музеєфікацію, відновлення храму на папері спрямовуються мільйони, однак за призначенням вони з невідомих причин не доходять. Ще в 2005 році виділили кошти на музеєфікацію пам'ятки, які скерували на Укрпроектреставрацію – організацію, що займалася псевдоісторичною відбудовою Михайлівського та Успенського соборів, а також церкви Пирогощі. У перший рік, за словами старшого наукового співробітника Інституту археології Олексія Комара, дослідника Десятинної церкви й учасника експедиції, уряд надав 7,5 млн грн. На другий з'явилася інформація, що було виділено ще 8 млн грн. Тобто 15,5 млн грн мали надійти для робіт із залишками Десятинної.

Укрпроектреставрація вимагала 5 млн грн за роботу на об'єкті. З них 300 тис. грн пішло на проектування ангару, в 600 тис. грн обійшлася сама споруда. Роботу археологів за два роки оцінили в 1 млн грн. За свою частину роботи – при-

гнати техніку, спорудити зелений паркан – організація попросила 3 млн грн. Склавши цифри докупи, виходить, що з 15,5 млн грн 10 млн десь зникли. У цьому можна звинувачувати попередню помаранчеву владу. Але що змінилося з приходом Януковича?

8 вересня цього року Кабмін видав розпорядження № 1790-р, згідно з яким виділяється 13,4 млн грн «для проведення археологічних досліджень та музеєфікації залишків фундаментів Десятинної церкви». Станом на жовтень археологи, що працюють на об'єкті, не бачили жодних документів, не кажучи вже про гроші. Про які рішення влади щодо Десятинки науковці дізнаються з розмов, чуток, преси. Зокрема, стало відомо, що освоїти 13,4 млн грн до 2011-го має Національний музей історії України.

Генеральний директор Національного музею історії Сергій Чайковський підтвердив цю інформацію. «Ці кошти буде освоєно в законодавчому полі, через тендер, – зазначив він. – У нас підготовлені всі матеріали до Мінекономіки, вирішується, розглядається, вивчається це питання. За виконаний обсяг робіт буде заплачено». Однак з'ясувалося, що освоїти музей має зовсім не ту суму, яка фігурує в розпорядженні № 1790-р. За словами Чайковського, установі виділили менш як 1 млн грн на роботи. На запитання, де ж решта грошей, директор знизав плечима: «Не знаю, у держави спитайте». Але держава мовчить. Міністерство культури і туризму на момент підготовки цієї статті до друку на запит **Тижня** так і не відповіло.

ОСОБЛИВОСТІ МУЗЕЄФІКАЦІЇ

Питання, яке турбує чи не всіх причетних до проблеми Десятинки науковців: що саме маєтись на увазі під музеєфіка-

ІСТОРІЯ ДЕСЯТИННОЇ

Церква Успіння Пресвятої Богородиці Десятинна збудована в 988–996 роках князем Володимиром Великим (Святославовичем). Зруйнована в 1240-му монголами. Розкопки руїн почалися ще в 1630-х з ініціативи Петра Могили, який знайшов тут саркофаг князя Володимира і його дружини Анни. 1842 року на місці руїн завершили будівництво нової церкви в імперському візантійсько-московському стилі, що не мав нічого спільного з первісною будовою. У 1928 році її зруйнували більшовики.

ЯКОЮ БАЧИЛИ ДЕСЯТИННУ ЦЕРКВУ

Михайло Каргер (1930 роки)

Микола Холостенко (1947-48 роки)

Петро Толочко (1970 роки)

Андрій Реутов (1980 рік)

Десятинна церква, збудована у 1842 році (зруйнована у 1928-у)

цією, так щедро проплаченою державою? Згідно із Законом «Про охорону культурної спадщини», музеєфікація визначається як «сукупність науково обґрунтованих заходів щодо приведення пам'яток історико-культурної спадщини у стан, придатний для експериментального відвідування та іншого культурно-освітнього використання». Тобто теоретично це має бути заклад, куди може зайти людина незалежно від віри, раси, національності, статі та форми одягу, що аж ніяк не вписується в правила відвідин церков деяких конфесій.

До учасників експедиції дійшла інформація про інше бачення «музеєфікації». Під нею мають на увазі нульовий, підготовчий цикл перед спорудженням церкви для УПЦ МП. Ті, хто проштовхує проект, уявляють це так: по периметру церкви ззовні та всередині ставлять кілька десятків масивних колон, для чого пробурюють землю, заливають бетон. Зверху кладуть бетонну плиту, яка буде основою церкви. Все, що лишилось під плитою, – музей.

Сергій Чайковський обережно погоджується з таким проектом. «Ну треба ж якось музеєфікувати, – каже він. – Я думаю, що таким чином буде створено приміщення для музею». Однак археологи мають до цього проекту безліч запитань і зауважень, починаючи з того, що створення музею передбачає дотримання низки вимог: до приміщення, температури, вологості, світла. Чи відповідатиме їм підвал церкви? Навряд чи. Понад те, який стосунок має музеєфікація до будівництва церкви зверху? Чому вона (або навіть лише підмурок) споруджується державним коштом?

У цій справі майже нічого не робиться відкрито. «Ці люди (які проштовхують проект) шифруються, – розповідають археологи. – Приходить якийсь наглядач від Адміністрації президента. Раніше Руслан Кухаренко (начальник Головного управління охорони культурної спадщини Києва. – Ред.) цим займався, а зараз його заарештовано за хабарі. Ці люди себе не афішують».

Юридичних документів на руках у археологів також неба-

гато: постанова Кабміну, доручення Міністерства культури про необхідність дослідження та музеєфікації залишків, доручення для Історичного музею. Натомість чималенько запитань: хто замовник «музеєфікації»? Хто відповідальний? На якому рівні? Хто підписує й затверджує проект?

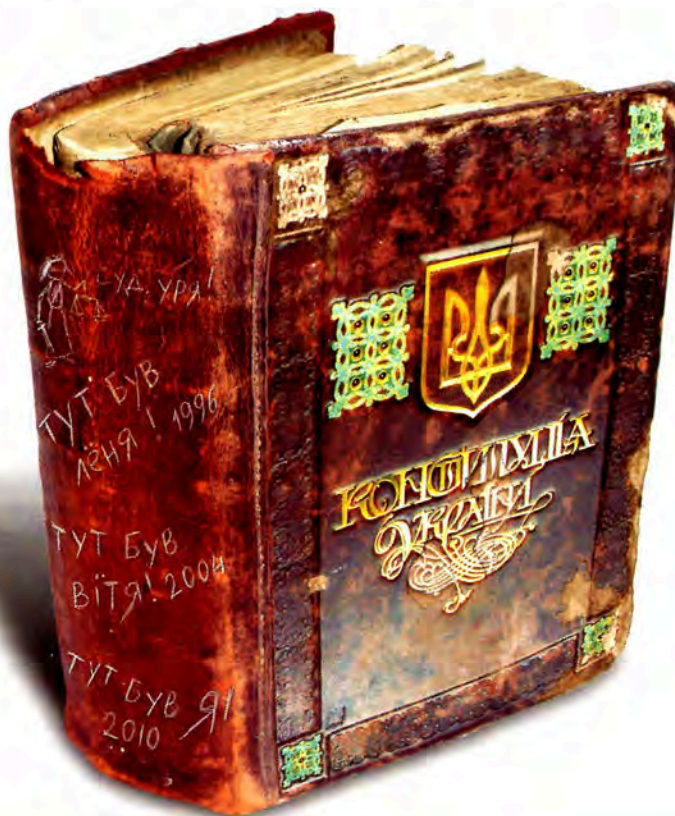
«У цій історії проглядається недбалість до підходу, коли дали команду, а продумати, як це зробити грамотно й логічно, не можуть, – нарікає Віталій Козюба, керівник Володимирського загону архітектурно-археологічної експедиції Інституту археології. – І ось на цьому етапі сюди приходять якісь незнайомі люди, дивляться, радяться: робитимемо те, буритимемо свердловини 70-метрові, геологію вивчатимемо, щоб воно не поїхало... Якщо почнеться поспіх, це буде чергова катастрофа і втрата пам'ятки навіть не національного, а міжнародного значення!»

Попри те що останні роки розкопки на Десятинній не фінансувалися, а здійснювали тільки силами кількох археологів-ентузіастів, знайдені знахідки є неоціненними. Ще в 2005 році скептики стверджували, що навряд чи можна знайти щось нове на об'єкті, який стільки разів було копаноперекопано: і в XIX столітті, і на початку XX, і перед Другою світовою війною. Однак, як з'ясувалося, лишилися ділянки, які ще не розкопували або ж дослідити недостатньо. Було знайдено багато речей, що стосуються архітектури Десятинної церкви, великий пласт матеріалу язичницького часу тощо. Найціннішими археологи вважають фрески X ст. Знайдений фрагмент є найбільшим за останні 200 років.

За словами археологів, знахідки могли б послугувати чудовим матеріалом для багатої експозиції, що стосувалася б не лише церкви Богородиці, а й історії Києва загалом. Але чи діятиме такий музей хоч колись? Питання риторичне, відповідь цілком передбачувана: доки є що і як красти, все буде вкрадено. І доки політика з церквою так тісно переплетені, про жодну «культурну спадщину» не йтиметься. ■

КОНСТИТУЦІЙНА р(Д)еформа

Як продовжити реформу Основного Закону
після конституційної «реставрації»

Про «конституційну деформу», або «конституційну реставрацію», відновлення дії редакції Конституції 1996 року, сказано й написано чимало. І про сумнівну легітимність способу реставрації – рішенням Конституційного Суду. І про її безпосередні наслідки – здобуття командою Януковича безроздільного контролю над виконавчою владою, а відтак і цілковитої відповідальності за все, що відбувається в країні. Й навіть про те, що перемога над правом може стати пірровою, адже ціна президентського крісла зростає, а з нею й апетити наближених до трону. І цілком імовірно, що змагання за вплив на першу особу породить конфлікти й навіть організаційне оформлення нових груп впливу в оточенні чинного президента.

Однак у численних матеріалах на цю тему бракує, на наш погляд, аналізу можливостей подальшої зміни Конституції. Причому не лише тих напрямів, яких може забажати влада, а й альтернатив, які може запропонувати свідомо частина суспільства і які за певних умов можуть бути реалізовані. Саме цьому присвячене наше дослідження.

20 квітня 2005 року

- «Ідея переглянути зміни до Конституції, які були прийняті Верховною Радою у грудні 2004 року, веде до обмеження демократії. Повертатися на колишній, менш демократичний рівень ніхто не має права, і ми цього не допустимо».
- «Навіть найпорядніший, найдемократичніший політик, отримавши повноваження колишнього президента, перетвориться незабаром на свого попередника».
- «Невже нова влада за менше ніж 100 днів свого існування встигла пройти шлях від імітування демократії до відвертого тоталітаризму».

Червень 2007 року, публікація Віктора Януковича «Свобода, злагода, компроміс, або Яка Конституція потрібна Україні» в газеті «Дзеркало тижня»

- «Не варто вигадувати новий конституційний велосипед або повертатися до старої моделі влади, від якої абсолютна більшість політичних сил відмовилась у 2004 році. Це нереально. Спробу скасувати політреформу значна частина суспільства розцінить як повернення до епохи тоталітаризму і ніколи не дозволить піти на це».
- «Хочу нагадати одну з головних тез, яку обстоювали і коаліція, і уряд, і опозиція: ніхто не повинен мати монополію на владу, ніхто не може зазіхати на узурпацію влади. Досягти цього можна лише в умовах парламентсько-президентської системи, що забезпечує реальне народовладдя в державі й ґрунтується на системі стримувань та противаг трьох гілок влади – законодавчої, виконавчої, судової – з чітким розподілом повноважень».

ПРОЦЕС ПІШОВ

Гасло «Давайте змінимо Конституцію!» активно експлуатується політиками протягом усього періоду незалежності України

ПЕРЕДІСТОРІЯ

Конституційний процес в Україні як процес підготовки нового Основного Закону розпочався з ухваленням Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 року. Саме в ній було передбачено необхідність підготовки нового тексту Конституції.

Перші спроби ухвалити Конституцію України відбувалися ще за президентства Леоніда Кравчука, який хотів, щоб Україна стала членом Ради Європи. Адаже Конституція УРСР 1978 року, яка діяла в Україні на той час з усіма поправками і виключеннями, не надто відповідала традиційним демократичним вимогам.

Після проголошення незалежності і проведення референдуму 1 грудня 1991-го зусилля, спрямовані на розроблення Основного Закону, стали більш системними й цілеспрямованими. Починаючи з 1992 року було підготовлено декілька проектів Конституції, окремі з яких виносилися на всенародні обговорення та розглядалися в сесійній залі.

Позачергові вибори народних депутатів і президента України 1994 року дещо сповільнили кон-

Автор:
Сергій Балан

ституційний процес, оскільки змістили фокус суспільної уваги на проблеми більш приземлені. Однак вже 10 листопада 1994-го рішенням ВРУ Конституційну комісію було переформатовано, її очолили тодішні президент Леонід Кучма і голова Верховної Ради Олександр Мороз.

Через неможливість ухвалити двома третинами Верховної Ради України проект закону «Про державну владу і місцеве самоврядування в Україні», розроблений Адміністрацією президента, з ініціативи Леоніда Кучми з метою виходу з політичного клінчу 8 червня 1995 року було прийнято Конституційний договір між ВРУ та гарантом «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України».

26 червня 1996 року, зважаючи на неспроможність Верховної Ради зібрати 2/3 голосів під текстом Конституції, Леонід Кучма підписав указ про призначення на вересень 1996 року Всеукраїн-

ВІХИ УКРАЇНСЬКОГО КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ

16 липня 1990 року
Ухвалення Декларації про державний суверенітет України. У ній передбачалася розробка нової Конституції

17 вересня 1991 року
Верховна Рада черговими змінами і доповненнями до Конституції Української РСР у редакції 1978 року перейменувала її в Конституцію України

10 листопада 1994 року
Створення Верховною Радою Конституційної комісії, яку очолили Леонід Кучма та Олександр Мороз

8 червня 1995 року
Прийняття Конституційного договору між Верховною Радою та президентом «Про основні засади організації та функціонування державної влади і місцевого самоврядування в Україні на період до прийняття нової Конституції України»

5 жовтня 2010

● «Рішення Конституційного Суду було необхідним, оскільки політична влада в Україні не була готова приймати непрості рішення, щоб привести наш спосіб державного управління у відповідність із Конституцією. Після його оприлюднення наша відповідальність вища, ніж будь-коли раніше».

7 жовтня 2010

● «Рішення Конституційного Суду було абсолютно законним, чого не можна сказати про реформу 2004 року. Я впевнений, що повернення до Конституції 1996 року піде на користь Україні. Це покладе край відсутності балансу у владі, що призводило до конфліктів у вищому керівництві країни. Ці конфлікти негативно вплинули на нашу політику, економіку та імідж України за кордоном, оскільки ми були не в змозі виконати міжнародні зобов'язання».

«Ми відновили Конституцію 1996 року, скасувавши серйозну юридичну помилку. Таким чином ми домоглися триумфу правової держави. А саме правова держава є гарантом демократичних свобод».

ського референдуму з питань ухвалення нової Конституції, під час якого планувалося також з'ясувати суспільну думку щодо довіри до уряду й необхідності проведення позачергових парламентських виборів. Шантаж подіяв, і о 6-й ранку 28 червня після безсонної ночі, проведеної за постатейною вичиткою Основного Закону, Верховна Рада ухвалила нову Конституцію.

ЗМІНА КОНСТИТУЦІЙНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Після прийняття Конституції 1996 року пристрасі навколо подальшого її реформування не вщухали. Проте, оскільки визначені нею повноваження влаштовували можновладців, матеріалізованих форм конституційний процес набув лише напередодні чергових президентських виборів 2004 року.

Так, на початку 2003 року за ініціативи Леоніда Кучми розпочалося так зване всенародне обговорення змін до Конституції України. А в квітні 2004-го парламент у першому читанні 294 голосами ухвалив законопроект №4105 «Про внесення змін до Конституції України», підготовлений Тимчасовою спеціальною комісією ВРУ з опрацювання законопроектів. А фінальний акорд тривалої епопеї з коригування Основного Закону вдалося зіграти лише 8 грудня 2004 року між другим і «повторним другим» туром президентських виборів, але з порушенням процедури.

Прийнятий в ході непростих політичних торгів між двома кандидатами на пост президента під акомпанемент Помаранчевої революції закон зна-

чно відрізнявся від того законопроекту, який був погоджений КСУ.

Після обрання на посаду президента Віктор Ющенко уже в 2006-му проголосив необхідність створення нової Конституції. Однак до практичних кроків дійшло лише в грудні 2007 року, коли було створено Національну Конституційну Раду. До неї було включено близько 100 різних за статусом і політичними вподобаннями представників громадськості та носіїв державної влади. Власне така строкатість і не дозволила НКР підготувати більш-менш завершений варіант конституційних змін.

НЕХИТРИЙ РУХ РУКАМИ

Віктор Янукович до самого моменту обрання президентом наполегливо і послідовно відстоював конституційні здобутки грудня 2004 року і всіляко заперечував можливість скасування політреформи-2004, називаючи такий варіант подій «поверненням до епохи тоталітаризму».

Однак одразу після прийняття 30 вересня поточного року рішення КСУ про скасування політреформи-2004 (а фактично – здійснення другої за ліком конституційної реформи) Віктор Янукович відмовився від своїх слів і з радістю прийняв весь тягар розширених президентських повноважень. Хоча для повернення у недалеке конституційне минуле довелося трохи перетрусити склад суддів, але результат був вартий того, адже легітимність такого кроку мало кого цікавила. ■

28 червня 1996 року
Ухвалення Верховною Радою Конституції у новій редакції

26 грудня 2002 року
Створення Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради з опрацювання проектів законів про внесення змін до Конституції

8 грудня 2004 року
Ухвалення Верховною Радою України Закону «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року

30 вересня 2010 року
Ухвалення рішення КСУ в справі за конституційним поданням 252 народних депутатів щодо відповідності Конституції Закону № 2222-IV (справа про дотримання процедури внесення змін до Конституції). Відновлення дії Конституції України в редакції 1996 року

НОВА-СТАРА КОНСТИТУЦІЯ

Хто виграв, хто програв

Автор:
Олег Іванов

Наслідки конституційних змін-2010 для влади

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ

отримав

Президент призначає прем'єр-міністра за згодою більш як половини парламентарів. Увесь склад Кабміну призначає президент за пропозицією прем'єра. Має право скасувати постанови та розпорядження КМУ (за Конституцією-2004 президент міг тільки призупинити їхню дію з одночасним зверненням із цього приводу до КСУ)

втратив

У разі якщо під час повторного розгляду законопроект буде прийнято знову не менше ніж двома третинами голосів депутатів, президент зобов'язаний його підписати й офіційно оприлюднити протягом десяти днів (за Конституцією 2004 року, якщо президент не підписав такого закону, замість нього це міг зробити спікер)

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ (прем'єр-міністр)

отримав

У разі дострокового припинення повноважень президента його обов'язки виконуватиме прем'єр-міністр (за конституцією-2004 – спікер)

втратив

Кількість віце-прем'єр-міністрів обмежується трьома (за Конституцією 2004 року – необмежена кількість)

Конституційний Суд України 30 вересня прийняв, а 1 жовтня оприлюднив рішення у справі за конституційним поданням щодо конституційності Закону «Про внесення змін до Конституції України» від 8 грудня 2004 року №2222-IV. Згідно з вердиктом КСУ 8 грудня 2004 року парламент ухвалив цей закон, порушивши Конституцію. КСУ також постановив, що визнання закону №2222-IV неконституційним означає повернення до тих норм Конституції, які діяли до внесення змін в Основний Закон.

СУД СУПЕРЕЧИВ САМ СОБІ?

Зазначимо, що саме винесення такого рішення КСУ багатьма юристами ставиться під сумнів. Пункт 3 частини 1 ст. 45 Закону «Про Конституційний Суд України» передбачає, що наявність рішення або ухвали про відмову у відкритті провадження Конституційного Суду відносно аналогічного за змістом та юридичною силою акта є підставою для відмови у відкритті провадження у справі.

Слід нагадати, що рішення про відмову у відкритті провадження щодо політреформи КСУ вже виносив 5 лютого 2008 за №6-у/2008. Суд у своєму рішенні тоді зазначив: «Положення закону про внесення змін до Конституції України після набрання ним чинності стають невід'ємною складовою Конституції України – окремими її положеннями, а сам закон вичерпує свою функцію».

Фактично КСУ своїм рішенням від 30 вересня 2010 року визнав неконституційною частину Конституції (чого за законом про КСУ не має права робити), тож є ризик, що у майбутньому інший склад КСУ зможе прийняти ще одне рішення щодо політреформи-2004.

БАЛАНС РЕЗУЛЬТАТІВ

Враховуючи нинішню політичну кон'юнктуру, – концентрація влади в «одних руках», – очікувати кардинальних рішень стосовно політреформи-2004 у найближчі 5–10 років від КСУ не варто. І що ж ми отримали із поверненням старої-нової Конституції?

Передусім змінюється форма правління в державі з парламентсько-президентської республіки (впроваджена політреформою 2004 року) назад до президентсько-парламентської, що свідчить про послаблення ролі Верховної Ради і посилення президента.

Наслідки конституційних змін-2010 для влади

Президенту, зокрема, знову надається право:

- визначати кандидатуру прем'єр-міністра;
- приймати рішення про відставку Кабміну;
- за поданням прем'єр-міністра призначати членів Кабінету Міністрів;
- регулювати діяльність уряду указами і розпорядженнями;
- звільняти Генерального прокурора та Голову СБУ;
- призначати Голів ФДМУ, СБУ і АМКУ, а також Держтелерадіо;
- створювати, реорганізовувати і ліквідувати центральні органи виконавчої влади.

Порядок роботи Верховної Ради суттєво змінюється – на сьогодні не потрібна коаліція. Фракційне об'єднання депутатів тепер необов'язкове. Як і необов'язкове входження депутатів до складу фракції партії, від якої вони обрані (раніше за таке порушення можна було позбутися депутатського мандата).

Максимальне покарання, яке очікує народного обранця, – це виключення з партії, а не дострокове припинення повноважень. Також змінюється термін каденції Верховної Ради – депутатів знову обиратимуть на чотири роки, а не на п'ять, як це було з 2004 року.

Якщо відсутня коаліція (більшість), то її опозиція перестала існувати, принаймні тепер діяльність опозиції офіційно не регулюється. Хоча після політреформи-2004 опозиція була наділена певними правами в уряді і повинна була слугувати альтернативою парламентській коаліції. В результаті скасування політреформи 8 жовтня 2010 року парламент ухвалив зміни до Регламенту Верховної Ради, згідно з якими існування коаліції та опозиції не передбачено. Опозиція позбавлена всіх прав, зокрема права на обов'язковий розгляд своїх питань у порядку денному тижня в середу (у дні проведення пленарних засідань).

Також відповідно до зміненого регламенту опозиційні сили позбавлені низки повноважень опозиційного уряду, які були йому надані попередньою редакцією Регламенту ВР. Зокрема, до цих повноважень належали такі:

- отримання від КМУ інформації та копій актів уряду;
- моніторинг діяльності Кабміну, інших органів виконавчої влади;
- контроль над розробкою та виконанням Держбюджету в межах парламентського контролю;
- підготовка альтернативної програми уряду, актів КМУ, опублікування їх у парламентських ЗМІ та на веб-сайті ВР;
- підготовка альтернативних урядовим законодавчих пропозицій і загальнодержавних програм.

ПЛЮСИ І МІНУСИ

Будь-які зміни мають як прихильників, так і противників, а також мають як позитивні, так і негативні наслідки для суспільства.

Серед плюсів повернення до Конституції зразка 1996 року:

ВЕРХОВНА РАДА (спікер)

отримав

втратив

Позбулися важелів впливу на виконавчу владу – втратили право формувати КМУ. Парламент більше не зможе впливати на діяльність уряду шляхом прийняття постанов. Тепер у ст. 113 Конституції немає посилення на норму, що уряд керується постановами ВР. Президент має право розпустити парламент у разі, якщо протягом 30 днів однієї сесії в Раді не розпочинається пленарне засідання. Для цього йому не потрібно консультуватися зі спікером, його заступниками та головами депутатських фракцій

НАРОДНІ ДЕПУТАТИ

отримали

Відсутнє поняття «парламентська коаліція». Відповідно народні обранці є вільними у виборі парламентської політичної сили. Депутати більше не прив'язані до своїх фракцій. Політичні сили можуть законно перетягувати на свій бік народних депутатів

втратили

Термін, на який обирається парламент, становить чотири роки (раніше – п'ять). Дрібні політичні сили, які раніше входили до коаліції, втратили «золоту акцію», тепер партії влади можна домовлятися з окремими депутатами про підтримку тих чи інших рішень. Опозиція втратила важелі впливу в парламенті (відсутній день опозиції)

ІНШІ ОРГАНИ ВЛАДИ, МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

отримали

Нацбанку повернули право законодавчої ініціативи

втратили

Термін повноважень місцевих рад становить чотири роки (за Конституцією-2004 – п'ять)

- влада більшою мірою концентрується в «одних руках» – у президента України, який віднині несе практично одноосібну відповідальність за всю виконавчу гілку влади та, відповідно, і за соціально-економічний стан справ у країні;

- кадрова політика у виконавчій владі, яка здійснюватиметься з інституту президента, дасть змогу уникнути протистояння між гілками влади;

- можливість президента впливати на правові рішення Кабміну теж може дати свої позитивні результати. Зокрема, якщо згадати антипідприємницькі рішення уряду Тимошенко і спроби в судовому порядку їх відмінити з боку президента. Тепер президент може впливати на рішення уряду прямо: відмінити їх, тим самим покращуючи умови, скажімо, підприємцям, або тим чи іншим верствам населення. Тобто дії уряду і президента матимуть однакове русло і стануть більш передбачуваними.

Отже, президент на сьогодні несе повну відповідальність у країні і за великим рахунком не може її перекласти ані на уряд, ані на парламент. Від його політики залежатиме майбутнє країни і, відповідно, наскільки це майбутнє буде добрим, залежатиме і рівень довіри виборців на наступних виборах.

Однак будь-яка концентрація повноважень в «одних руках» має велику загрозу – узурпацію влади в країні, введення авторитарної політики тощо. Загроз у вибраній моделі – поверненні до Конституції 1996 року – більше, аніж здобутків.

- Перш за все внесення час від часу змін до Конституції можуть призвести до неповаги до Основного та інших законів. Яке ставлення до законів буде у людей, якщо вони, зокрема і Конституція, змінюються під ту чи іншу політичну ситуацію.

- В українському законодавстві немає чіткого розподілу функцій і відповідальності між президентом та прем'єр-міністром як представниками виконавчої влади. Це може спричинити дестабілізацію, протистояння обох гілок влади. Незрозумілими, а точніше невизначеними законодавчо, є роль, функції та відповідальність Адміністрації президента як інституту.

- Є загроза тяжіння з боку президента до авторитарного режиму керування країною. За нинішніх умов, коли в усіх гілках влади більшість займає одна політична сила, маючи вплив на виконавчу владу, органи правопорядку, є ризик зловживання владою, зростання відчуття безкарності. Усе це може призвести до утисків демократичних свобод: свободи слова, свободи вибору, свободи на здійснення підприємницької діяльності.

- Концентрація влади в одному центрі в одній політичній силі призведе до посла-

блення народовладдя. Вибори відбуватимуться без вибору, пропонуватимуться ті самі політичні сили, які й зараз перебувають при владі. Яскраві приклади – Росія та Білорусь).

- Право призначення керівників правоохоронних органів (МВС, ГПУ, СБУ) однією особою може призвести до використання їх як засобів політичної боротьби з гілками влади, політичними партіями та блоками, політичними лідерами, громадськими діячами, олігархічними групами тощо. Ці органи перестануть ефективно виконувати свої функції, втрачати довіру народу, що призведе до розвалу правоохоронної системи (перетворення її на кишенькову), зростання корупції та злочинності.

- Послаблення ролі парламенту, можливість вільного переходу депутатів з однієї політичної сили до іншої та легка зміна політичних поглядів негативно вплине на процес формування партійної системи. Політичні партії й надалі формуватимуться за клановим принципом, будуть ідеологічно безбарвні, їхня діяльність не відповідатиме задекларованим принципам та цілям. Тому різні групи політичної еліти не працюватимуть на інтереси країни, а боротимуться за владу як джерело прибутку, де розподіл національних багатств і бюджету став головним призом у передвиборчих змаганнях усіх рівнів.

Зрештою, з погляду політичної перспективи, повернення до «Конституції Кучми» має дуже серйозні мінуси стратегічного характеру.

Річ у тім, що конституційна модель сильної президентської влади – це модель пострадянських держав: Росії, Білорусі, Азербайджану, Казахстану, Узбекистану, Таджикистану,

Туркменістану.

Сучасна Європа у форматі Європейського Союзу – це здебільшого парламентські держави зі слабкою президентською владою, або «президентсько-прем'єрські» («французькі») системи, де президент формує уряд на основі результатів парламентських перегонів.

Тому, вибираючи конституційну модель сильного президента, Україна тим самим демонструє не готовність до адаптації своєї системи влади до європейських державотворчих зразків, а навпаки – прихильність до політичних систем країн ЄврАзЕС.

Недоліки політреформи 2004 року були очевидні: протистояння гілок влади, відсутність відповідальності тощо. Однак влада мала не йти найлегшим шляхом, тобто скасовувати політреформу, а повинна була би продовжити її та внести до Конституції зміни, які диктуються вимогою вирішення проблем.

Адже, поновивши Конституцію 1996 року, влада поновила й усі її проблеми. Більше того, судячи із заяв можновладців, у планах подальше розбалансування країни. ■

Конституційна модель сильної президентської влади – це модель пострадянських держав

ВИБИРАЮЧИ КОНСТИТУЦІЙНУ МОДЕЛЬ СИЛЬНОГО ПРЕЗИДЕНТА, УКРАЇНА ТИМ САМИМ ДЕМОНСТРУЄ НЕ ГОТОВНІСТЬ ДО АДАПТАЦІЇ СВОЄЇ СИСТЕМИ ВЛАДИ ДО ЄВРОПЕЙСЬКИХ ДЕРЖАВОТВОРЧИХ ЗРАЗКІВ

Fellini

р е с т о р а н

Французька та Італійська кухня

**Працюємо для Вас
24 години на добу**

КРАЩЕ МІСЦЕ
ДЛЯ ПРОВЕДЕННЯ
БІЗНЕС-ЗУСТРІЧЕЙ
— У САМОМУ ЦЕНТРІ КИЄВА

м. Київ, вул. Городецького, 5
Телефон: **279-5462, 279-6822**

у житті — як у кіно...

Грудень 2-12 2010

26 колективів, 130 музикантів із Польщі, Португалії, Аргентини, Канади, Вірменії,

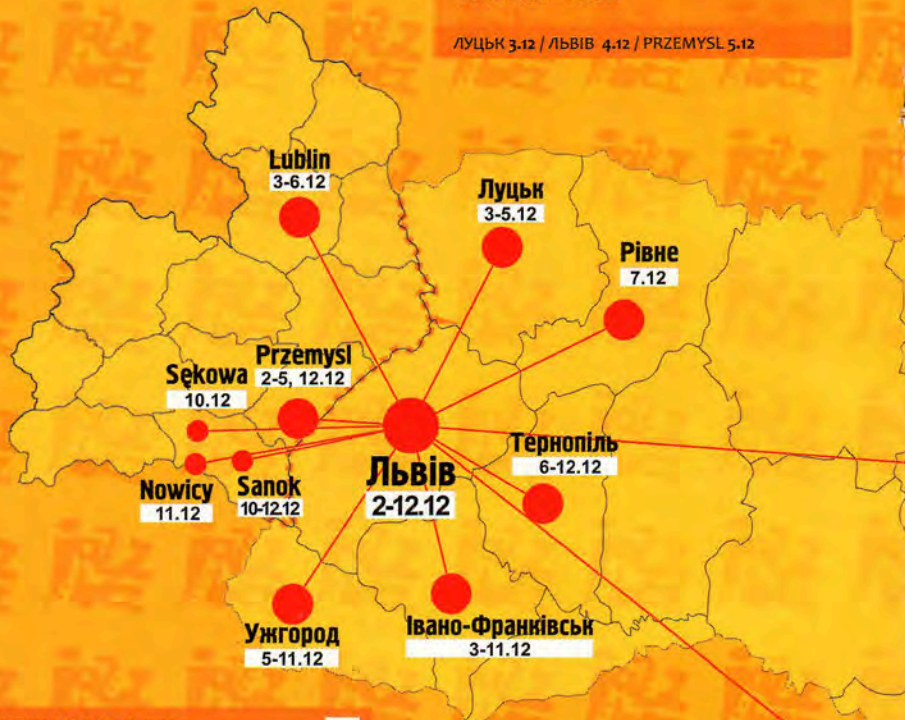
Міжнародний фестиваль

WWW.DZYG.COM

OLD RZECH JAZZ-BAND

Jerzy Dynia – сопрано саксофон
Tadeusz Karczmaz – кларнет
Stanislaw Sitarz – тромбон
Ryszard Kruzel – банджо
Andrzej Warchol – бас-гітара, вокал
Henryk Wadolowski – перкусія, вокал
Mariola Niziolek – вокал
Gosia Kluz – вокал

ЛУЦЬК 3.12 / ЛЬВІВ 4.12 / PRZEMYSL 5.12

Д.КРАЙ

Костянтин Тараненко – гітара
Анатолій Макара – бас-гітара
Андрій Макух – клавішні
Володимир Ващишин – саксофон
Олег Шаповал – труба
Володимир Костик – ударні інструменти
Ярина Гребеньовська – вокал

PRZEMYSL 3.12

FULL BLAST: BROETZMAN – PLIAKAS – WERTMUELLER

PETER BROETZMANN – саксофони, кларнет, торгато
MARINO PLIAKAS – бас
MICHAEL WERTMULLER – ударні

www.myspace.com/broetzmannpliakaswertmueller

ЛУБЛІН 3.12 / УЖГОРОД 5.12 / ЛЬВІВ 6.12 / ТЕРНОПІЛЬ 7.12 / ІВАНО-ФРАНКІВСЬК 8.12

LT ACIDJAZZ ORCHESTRA

Nojus Jurkus - саксофони, електроніка
Juozas Martinkenas - гітара
Paulius Adomenas - бас-гітара
Mantas Augustaitis - ударні

www.myspace.com/insearch

ЛЬВІВ 9.12 / СЕКОЧІН 10.12

LELA PROJECT- KRUNK

Наталія Лебедева – клавішні
Олександр Фантаєв – ударні інструменти
Євген Стеценко – перкусія
Віктор «Zidal» Павелко – саксофон
Костянтин Іоненко – бас-гітара
Олександр Телелнев – труба
Лаура та Христина Мартиросян – вокал

www.lalaproject.com

ТЕРНОПІЛЬ 8.12 / ІВАНО-ФРАНКІВСЬК 10.12 / САНОК 11.12 / ЛЬВІВ 12.12

JOACHIM MENCEL TRIO

Joachim Mencil – піаніно
Krzysztof Pacan – бас
Arek Skolik – барабани

www.jmtrio.com

ЛЬВІВ 11.12 / САНОК 12.12

NEW TRIO

Mateusz Smoczynski – скрипка
Jan Smoczynski – орган хаммонда
Alexander Zinger – перкусія

www.smoczynski.pl

ЛЬВІВ 3.12 / PRZEMYSL 4.12 / ЛУЦЬК 5.12 / ТЕРНОПІЛЬ 6.12 / РІВНЕ 7.12 / ІВАНО-ФРАНКІВСЬК 9.12

BRASS BASTARDZ

Daiva Starinskaite – вокал
Alvydas Maciulskas – синтезатор, ударні, вокал
Aurimas Rimelkis – труба, синтезатор, вокал

www.brassbastardz.com

ЛЬВІВ 9.12 / СЕКОЧІН 10.12

МАРИНА ЗАХАРОВА І ОРХАН АГАБЕЙЛІ

Марина Захарова – вокал, фортепіано
Орхан Агабейлі – перкусія

www.myspace.com/marinazacharova

PRZEMYSL 4.12 / ЛУБЛІН 5.12 / ХАРКІВ 8.12

KAROLAK QUARTET

Wojciech Karolak – орган хаммонда
Jerzy Matek – труба
Tomasz Grzegorski – саксофон
Arek Skolik – барабани

ЛУЦЬК 3.12 / ЛЬВІВ 4.12 / PRZEMYSL 5.12

DAGADANA

Daga Gregorowicz – вокал, електроніка
Дана Вінницька – вокал, клавіші
Mikolaj Pospieszalski – контрабас, скрипка

www.myspace.com/dagadana

ЛУЦЬК 4.12 / ЛЬВІВ 5.12 / ЛУБЛІН 6.12

люблене радіо

РАДІО ЛЬВІВСЬКА ХВИЛЯ
100,8 МГц

Львівська газета
Високий Замок

газета країна Gazeta.ua
mcm Media РЕКЛАМНЕ АГЕНТСТВО
ІДЕЯ

КВІТКУ 254 04 40

джазові побратими

UAJAZZ.COM Джаз.ру

ІНФОРМАТОР

Львівська Пошта

ПОРЯД

Lviv Today

ART RELAX

My Relax

АРТ ВЕРТЕП

LvivOnline

livivtory

KAVA.LVIV.UA

Росії, Грузії, Німеччини, Литви, Нідерландів, Швейцарії та України

ТЕТЬМАН™
представляє

THE SECOND APPROACH TRIO

Андрей Разін – піаніно
Ігорь Іванушкін – контрабас
Татьяна Комова – вокал

www.secondapproach.com

Львів 3.12 / ІВАНО-ФРАНКІВСЬК 4.12 /
ЛУЦЬК 5.12 / ТЕРНОПІЛЬ 6.12

PORTRETY (ROSS QUARTET)

Роман Рось – скрипка, сопілка, перкусія
Зоряна Рось – вокал
Waclaw Zimpel – кларнет
Robert Kusiolek – акордеон

www.myspace.com/romanross

NOWICA 11.12 / Львів 12.12

LITVINYUK ACOUSTIC JAZZ

Анастасія Литвинюк – фортепіано
Ігор Гнидин – барабани
Михайло Балог – саксофон
Michal Jaros – контрабас

www.myspace.com/anastasijalitvinyuk

Львів 2.12 / PRZEMYSL 3.12 / ЛУЦЬК 4.12 /
LUBLIN 6.12 / РИВНЕ 7.12 / ХАРКІВ 9.12 / УЖГОРОД 11.12

ТЕТЯНА БАЛАКИРСЬКА & FREE-SPOKEN BAND

Тетяна Балакирска – вокал
Антон Ільєнков – гітара
Александр Булатов – бас-гітара
Ігнат Кравцов – ударні

www.myspace.com/freespokenband

SANOK 10.12 / Львів 11.12 / ТЕРНОПІЛЬ 12.12

BEKBEKSON TRIO

BekBekson – гітара
Atina – вокал
Giorgi Samsonia – клавіші

www.myspace.com/bekbeksonmusic

Львів 5.12

YURIY YAREMCHUK & ALEKSEY LAPIN

Юрій Яремчук – сопрано саксофон, бас-кларнет
Алексей Лапін – фортепіано

www.myspace.com/yuriyaremtchuk
www.lapinkulta.nomb.com/

ХАРКІВ 8.12 / Львів 10.12

Харків
8-10.12

ALEX MAKSYMIV PROJEKT

Alexander Maksymiv – гітара
Natalio Sued (Argentina) – саксофон
Scott Kemp (Canada) – бас-гітара
Luis Candieas (Portugal) – барабани

www.myspace.com/alexandermaksymiv

УЖГОРОД 7.12 / ТЕРНОПІЛЬ 8.12 / ХАРКІВ 9.12 /
Львів 10.12 / ІВАНО-ФРАНКІВСЬК 11.12 / SANOK 12.12

Севастополь
10-12.12

FUTURETHNO

Роман Бардун – клавіші
Mr. Krime (dj Krime) – вертушки
Filip Szymaniak – скрипка
Łukasz Owczynnikow – контрабас
Dominik Jaske – барабани

www.myspace.com/futurethno

Львів 5.12 / ХАРКІВ 10.12 / СЕВАСТОПОЛЬ 11.12

PERVOE SOLNCE

Владимир Голоухов – вібрафон
Дарья Ловать – віолончель, вокал
Алексей Соколов – бас-гітара, комп'ютер
Сергей Урюпін – акустична і класична гітара
Юлія Малікова – труба
Деніс Шушков – контрабас
Пьотр Івшин – барабани

www.vibrafon.ru/?PERVOE_SOLNCE

ІВАНО-ФРАНКІВСЬК 3.12 / LUBLIN 4.12 / Львів 6.12 /
ТЕРНОПІЛЬ 7.12 / УЖГОРОД 8.12 / СЕВАСТОПОЛЬ 10.12

ПОВАЖАЙ СЕБЕ СПУХАЙ ДЖАЗ

«JAZZ BEZ» — 10 РОКІВ ДЖАЗУ !

Найбільший джазовий фестиваль України святкує своє десятиріччя. На початку грудня «транскордонний джазовий марафон» поєднає тринадцять міст України та Польщі.

«Jazz Bez» — один із найвідоміших джазових фестивалів нашої країни, котрому не тільки до змоги успішно прожити 10 років, але й вдається кожного разу збільшувати аудиторію, запрошувати титулованих виконавців з цілого світу та приєднувати до джазового руху нові міста.

«Jazz Bez» — це десять днів джазу: традиційного і авангардного, українського та світового, елітарного і водночас доступного.

Родзинкою фестивалю є поєднання максимальної кількості джазових стилів (swing, fusion, bebop, jazz rock, funk, cool, free jazz...) та імпровізаційної музики.

Сторінка фестивалю:

dzyga.com/jazzbez

ексклюзивний медіа-партнер

ZAXID.NET

ФОТО: REUTERS

ВИГНАННЯ ДЕРЖАВИ З РЕГІОНІВ

Подальша реформа Конституції в частині системи місцевого самоврядування може призвести до розчленування країни

Автор:
Андрій Дуда

Скасування Конституційним Судом реформи від 8 грудня 2004 року – це, вочевидь, ще не кінець змін, запланованих правлячою Партією регіонів. Одразу після рішення КС її очільники заявили про потребу в подальших реформах – «необхідність удосконалення системи місцевого самоврядування». Проекти таких змін, які ПР розробляла ще з 2003 року, передбачали системну зміну влади на місцевому та регіональному рівнях, зокрема ліквідацію місцевих державних адміністрацій в об-

ластях і районах та їх заміну виконкомом обласних і районних рад.

Автори проектів ставили за мету ліквідувати місцеві державні адміністрації, їхні місцеві голови й відповідні виконавчі органи. Ради повинні були обиратися загальним прямим голосуванням й очолюватися голуючими, яких обирали самі депутати.

Проте голуючого не треба плутати зі стереотипізованим статусом голови ради. Голуючий, за проектом, – лише спі-

кер, який організує роботу ради. Обласні й районні голови, відповідно до проекту, мали обиратися загальним прямим голосуванням, тобто планувалися як абсолютно незалежні інститути. Саме за поданням голів передбачалося затверджувати склад виконавчих комітетів рад, до компетенції яких входили виконавчі повноваження.

З метою забезпечення підконтрольності органів регіонального самоврядування проект Конституції, розроблений Партією регіонів, мав запрова-

дити інститут урядового уповноваженого.

Згідно з проектом урядовий уповноважений призначається та звільняється президентом за поданням Кабінету Міністрів. Він є «представником Кабінету Міністрів на територіях областей, міст Києва та Севастополя» (його діяльність не передбачалася на території Кримської автономії), відповідальним перед президентом і підконтрольним та підзвітним Кабміну.

Вплив урядового уповноваженого на систему регіонального самоврядування, відповідно до проекту, міг бути реалізований через проведення місцевого референдуму з питань дострокового припинення повноважень обласних, Київського та Севастопольського міських, районних голів рад через призупинення дії актів органів регіонального самоврядування – рішення обласних, Київського та Севастопольського міських, районних голів відповідних рад та виконавчих органів регіонального самоврядування – з одночасним зверненням до суду щодо визнання їх невідповідними Конституції, законам України, іншим актам Верховної Ради, президента й Кабінету Міністрів та їх скасування. Рішення ж самого урядового уповноваженого може скасувати президент або Кабмін.

Насправді заміна місцевих держадміністрацій виконкомми рад у нинішніх умовах може призвести до фактичного виведення з-під контролю органів державної влади цілих регіонів. Особливо це стосується регіонів-донорів та міст обласного значення, що не залежать від дотації вирівнювання. Оскільки послаблюється виконавча дисципліна, пов'язана з обмеженими можливостями як скасування актів органів місцевого самоврядування, так і застосування органами державної влади заходів дисциплінарної відповідальності до голів виконавчих комітетів рад. Така ситуація в нас уже була, коли низка обласних рад не делегували повноваження обласним державним адміністраціям.

Можна виокремити й інші недоліки заміни місцевих державних адміністрацій виконко-

мами в сучасних українських реаліях:

1) заміна місцевих державних адміністрацій виконкомми фактично віддає владу на місцях фракціям політичних партій. Це означає, що регіональна політика щонайменше десяти великих регіонів буде цілковито віддана проросійським силам;

2) ліквідація МДА може породити явища, що загрожуватимуть національній безпеці, створити нові лінії внутрішньодержавного конфлікту, підіграти сепаратистські настрої. Варто зауважити, що найбільшою перешкодою розгортанню сепаратизму в Кримській автономії у середині 1990-х, у Східній Україні 2004 року стали районні державні адміністрації та територіальні підрозділи центральних органів виконавчої влади;

3) ліквідація держадміністрацій з одночасним наданням повноважень виконавчим комітетам рад об'єктивно послабить позиції вищих органів державної влади, тож можна прогнозувати, що у впливі на регіони і президент, і Кабінет Міністрів будуть змушені використовувати ресурс силових територіальних органів центральних органів виконавчої влади (СБУ, МВС, ДПА). А це означає можливість задіювання крайніх форм впливу на представників місцевої влади: порушення кримінальних справ, податкові перевірки тощо;

4) місцеві державні адміністрації з оновленим статусом у формі представництва інтересів уряду чи президента були б компетенційно слабким, неефективним органом, заходи якого можна або взагалі ігнорувати, або блокувати через інститут судової влади. Приклад такого компетенційно слабого органу – представництво президента в Автономній Республіці Крим.

Інакше кажучи, заміна місцевих державних адміністрацій виконавчими комітетами рад – це шлях до всевладдя місцевих князків, до ще більшого розбалансування влади в Україні. А отже, допустити такої «реформи» не можна. Тому українське суспільство має запропонувати власні конституційні зміни. ■

К Н И Г А Р Н Я

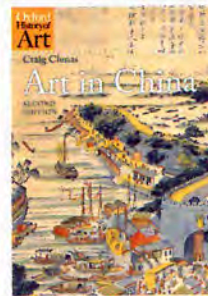
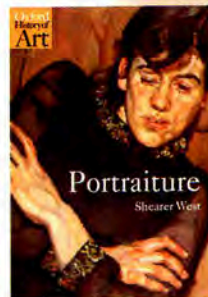
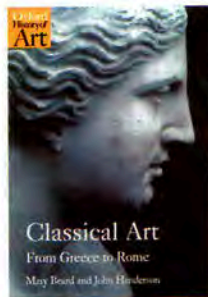
History of Art at Ye Bookstore

Looking at art history from a fresh perspective*

м. Київ
вул. Лисенка, 3
тел.: (044)235-88-54

*Історія мистецтва
в Книгарні «Є»

Свіжий погляд
на історію мистецтва

ЛАВРИ ДЕ ГОЛЛЯ

Редакція Конституції-1996 та її скасована редакція від 2004 року мають серйозні недоліки і демонструють, які конституції не потрібні країні. Але як знайти потрібну?

Автор:
Ростислав Павленко

Іронія конституційної та політичної практик усталених демократичних країн полягає в тому, що іноді на крутих поворотах історії вдалі або навіть єдино правильні рішення ухвалювалися на межі законності, а то і поза нею. Франклін Делано Рузвельт здійснював свої реформаторські кроки через опозиційний йому Конгрес, фактично шантажуючи конгресменів. Натхненник сучасної французької Конституції Шарль де Голль взагалі провів конституційну реформу у спосіб, який суперечив букві законів попередньої, IV Республіки. Однак рішення цих політиків дали змогу вирішити проблеми їхніх країн, а переможців не судять.

Доморослі ж реформатори Конституції України не вдавалися до експериментів, шукаючи кращий спосіб вирішити проблеми взаємодії інститутів влади. Натомість вони повернули Конституцію, недоліки якої були засвідчені вісьмома роками чинності.

У цьому критична відмінність конституційних реформаторів у демократичних країнах і в Україні: перші вирішували питання ефективності держави, другі – власних повноважень та комфорту керування країною. Відповідно кардинально відрізняються і досягнуті результати. Приміром, де Голль, отримавши надзвичайні повноваження і сформувавши, хай на підставах доцільності, а не законності, конституційну комісію, залучив до неї провідних учених і почав вирішувати проблеми.

ЗАПИТАННЯ ТА ВІДПОВІДІ У ТВОРЕННІ КОНСТИТУЦІЇ

Формування уряду парламентом призводить до нестабільності уряду? Тож уряд формуватиметься президентом.

Це створює загрозу диктатури, та й Асамблея вимагає зберегти посаду прем'єра і відповідальність уряду перед парламентом? Тож запровадимо

ПЕРЕМОЖЦІВ
НЕ СУДЯТЬ?
Де Голль
вирішував
питання
ефективності
держави,
Янукович –
власних
повноважень
та комфорту
керування
країною

інститут «інвестири» – затвердження парламентом програми уряду, фактично надання Асамблеєю згоди на діяльність саме запропонованого уряду.

У парламенті можуть пригальмовувати важливі законодавчі ініціативи? Тож президент отримає право на його розпуск.

Веде до сваволі президента? Тож заборонимо президенту одноосібно відправляти уряд у відставку, а новий уряд він отримає лише за згоди парламенту; і такої згоди не отримає, доки не призначить прем'єром лідера (чи одного з лідерів) партії, що перемогла на виборах. І так далі.

Оскільки президент визначає кандидатуру прем'єра, від його волі залежить, якому політику з партії, що виграла вибори, він запропонує цю посаду. Це слугує своєрідною пересторогою проти амбіцій партійних політиків.

Натомість порівняна складність притягнення уряду до відповідальності змушує партії свідомо підходити до утворення коаліцій, які формуються ще до виборів, і підтримки вже обраного уряду. Необхідність довготермінового планування і зменшення ролі індивідуальних політиків зміцнило французькі партії, і, хоча вони залишаються од-

ними з найменших у Європі, вони також є одними з найстабільніших.

АДЕКВАТНІ ЗМІНИ – ПОЗИТИВНІ РЕЗУЛЬТАТИ

До часів V Республіки у Франції партії були радше тимчасовими об'єднаннями амбітних політиків, аніж структурами з метою і засобами її досягнення. Короткий час існування урядів не давав можливості сформувати довготермінову політичну стратегію, а політичні альянси утворювалися і розпадалися на потребу часові.

Натомість чисельна і розгалужена державна бюрократія виробляла адміністративні рішення незалежно від партійності чергового уряду і сформувала численні традиції щодо призначень, просування службою, стосунків із бізнесом і політикою тощо.

Творці V Республіки мали на меті обмежити вплив нестабільних партій на уряд, але в результаті посилити його, зробивши партії вагомим фактором у виробленні й ухваленні рішень. Партії стали більш централізованими, почали планувати стратегію своїх дій та альянсів із іншими. В цілому участь партій у формуванні стабільних урядів перетворила їх із зібрання окремих політиків на організації, чію діяльність міг оцінити і відповідно проголосувати пересічний виборець.

Ефективність запровадженого французами підходу до взаємин між органами влади було визнано у переконливий спосіб, який запозичили творці конституцій інших країн. Так, у конституціях Греції (1975) та Іспанії (1978), прийнятих після знищення в цих країнах авторитарних режимів, з'явилися розділи, сформульовані подібно до розділу 5 («Про відносини між парламентом і урядом») Конституції Франції 1958 року: «Відносини між Палатою депутатів і урядом» (ст.84–86) і «Про відносини між урядом і Генеральними кортесами» (ст.108–116) відповідно.

Крім власне Франції, запроваджену нею «президентсько-прем'єрську» модель змішаної форми правління прийняли, зокрема, Ірландія, Ісландія, Фінляндія, з 1982 року – Португалія, а після розпаду комуністичної системи – Польща, Румунія, Хорватія.

НЕБЕЗПЕКИ НАДТО СИЛЬНОГО ПРЕЗИДЕНТА

Хоча члени Конституційної комісії в Україні зразка 1995 року і проголошували намір адаптувати до українських умов саме французьку модель, вони допустили перекіс на користь повноважень президента. Право одноосібно звільняти прем'єра, призначати і звільняти міністрів (за поданням цілком залежного від нього прем'єра) робить президента фактично главою над урядом.

Тож ефективність виконавчої влади залежить від того, наскільки професійним менеджером є президент і якість його оточення, наскільки він об'єктивний та схильний чи несхильний до корупції. У постдиктаторських режимах такі умови – надто важкий тягар для представника істеблш-

менту, сформованого в умовах «первинного накопичення капіталу».

Це, до речі, є однією з причин факту, відзначеного істориками і політологами: крім США, серед президентських республік немає економічно успішних і демократичних країн. А в самих США демократія та ефективність тримаються на традиціях і механізмах, які не відтворюються в інших середовищах.

ПІДРОБКА ФРАНЦУЗЬКОЇ МАРКИ

Тому творці нових (після II Світової війни) і новітніх (після повалення комуністичних режимів) конституцій намагаються віднайти баланс між впливом глави держави, здатним забезпечити послідовне керування виконавчою владою, і контролем з боку парламенту, який привносить у виконавчу владу елементи політичного представництва і відповідальності. Саме тому заслуженої популярності набула адаптована до місцевих умов французька модель.

В Україні конституційна реформа 2004 року виявилася невдалою в тому сенсі, що замість знаходження цього балансу відносин між органами

влади має місце інша логіка: як забезпечити утримання при владі Леоніда Кучми та його оточення, насамперед Віктора Медведчука і К°. До того ж опрацювання моделі «на хохлах» могла дати відповідь Владіміру Путіну, чи буде життєздатним сценарій перетворення на вічного канцлера при конституційно ослабленому президенті. Отже, творці

проектів, що лягли в основу тексту поправок, проголосованих 8 грудня 2004 року, не звертали уваги на питання ефективності управління, логічності відносин між гілками влади чи збалансування їхніх повноважень. Результати далися взнаки.

ЩО ЧІПАТИ І ЩО НЕ ЧІПАТИ

Натомість конституційна реформа, спрямована на допомогу країні, має дати відповідь на питання «чому не працює те, що не працює, і як змусити це працювати».

Одразу варто застерегти: досягнутий у 1996 році компроміс навколо знакових питань (мова – унітарність – символіка тощо) необхідно попередити. Адже спроба їхнього перегляду означатиме відкриття скриньки Пандори, і всі дискусії навколо Конституції зведуться до гарячих суперечок про вічне.

Так уже було в 1996-му і, зрештою, внаслідок надмірної уваги до знакових питань і ліві, і «націонал-демократи» не змогли привернути серйозної уваги механізму розподілу повноважень між органами влади. Наслідок – президентсько-парламентська модель, залежна від особистості президента.

Тому зміни до Конституції мали би відбуватися у цілком визначених розділах, що стосуються розподілу повноважень між органами державної влади, а також між останніми та органами місцевого самоврядування. ■

ТВОРЦІ ПРОЕКТІВ НЕ ЗВЕРТАЛИ УВАГИ НА ПИТАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ, ЛОГІЧНОСТІ ВІДНОСИН МІЖ ГІЛКАМИ ВЛАДИ ЧИ ЗБАЛАНСУВАННЯ ЇХНІХ ПОВНОВАЖЕНЬ

ЩО ДАЛІ?

Проведення «тихої» конституційної реформи вкотре явило світові всю красу яскраво вираженого фасадного характеру нинішньої української демократії. Як змінити Конституцію на користь держави?

Автори:
Сергій Балан, Андрій Дуда

Понад 2/3 громадян України переконані, що конституційні зміни скасували через необхідність повернути розширені повноваження чинному президентові. Тобто фактично визнали політичну складову домінантою конституційних змін. Між тим вибір шляху конституційного реформування є також цивілізаційним вибором, як за формою, так і за змістом. І саме українцям вирішувати, хто вони: віддані демократичним традиціям європейці чи безпринципні євразійці з хворобливим потягом до самодержавства.

Конституційна реформа у виконанні Конституційного Суду України – це навіть не крок від Європи, це чітка тенденція, яка демонструє опозиційну до західної філософію праворозуміння.

У головах чинних правлячих еліт міцно вкорінилася думка, що законодавство, зокрема Конституція, – це прерогатива держави, продукт діяльності ситуативної політичної більшості, але

аж ніяк не широкий суспільний консенсус.

Однак подібні постулати наразі не дуже популярні в тій частині світу, до якої прагне наблизитися українське суспільство.

Нинішня ситуація з верховенством права, дотриманням прав людини і повагою до закону в Україні далеко не в останню чергу формувалася за рахунок ставлення політиків і державних мужів до Конституції. Такий популярний український політичний трюїзм, як «Конституція у нас діє», народжувався саме внаслідок зухвалих спроб можновладців закріпити своє монопольне становище на владному Олімпі шляхом постійного внесення змін до Конституції УРСР, потім – «стаханівських» темпів ухвалення Конституції України 1996 року, й безумовно, сумнівних юридичних маніпуляцій із Основним Законом у 2004 і 2010 роках.

Отже, на порядку денному постає одне цілком просте запитання: чи прийнятною є ситуація, коли зміст конституційних норм є предметом постійних дискусій державної верхівки і

РАМКИ МОЖЛИВОГО КОМПРОМІСУ

ВИЗНАЧЕНІ ЗАВДАННЯ ДАЮТЬ НАМ ПІДСТАВИ СТВЕРДЖУВАТИ, ЩО ГАРМОНІЗАЦІЯ ВІДНОСИН МІЖ ОРГАНАМИ ВЛАДИ ПОТРЕБУЄ НИЗКИ ЗМІН

Удосконалити механізм призначення й затвердження (інвеститури) уряду.

Передбачити, що президент після консультацій з уповноваженими представниками депутатських груп і фракцій протягом 30 календарних днів після припинення повноважень попереднього складу Кабінету Міністрів (крім випадків оголошення йому недовіри Верховною Радою чи дачі парламентом згоди президенту на відставку прем'єра) призначає кандидата на посаду прем'єр-міністра, який протягом 15 календарних днів має представити Верховній Раді проект Програми діяльності й склад Кабінету Міністрів. У разі неотримання Програмою і складом Кабінету Міністрів востаннє довіри від Верховної Ради парламент сам мусить протягом 15 днів призначити прем'єр-міністра. Якщо протягом цього терміну його не буде обрано, президент матиме право розпустити Верховну Раду й призначити нові вибори. (Змін потребують п.п.11, 12 ст. 85, ст. 114 Конституції України; процедурні питання відображаються в Законах «Про Кабінет Міністрів України» і «Про Регламент Верховної Ради України»).

Передбачити, що зміна уряду збігається з обранням не нового президента, а нової Верховної Ради (яка, зрештою, несе відповідальність за створення більшості та формування уряду).

Відак прем'єр-міністр вручає президентові заяву про відставку Кабінету в перший день першої сесії новообраної Верховної Ради й виконує свої повноваження до інвеститури нового уряду. (Змін потребує ст. 115 Конституції України; процедурні питання відображаються в Законах «Про Кабінет Міністрів України» і «Про Регламент Верховної Ради України»).

Передбачити, що президент може припинити повноваження прем'єр-міністра лише за згодою Верховної Ради. Подаючи проект відповідного рішення, президент також мусить запропонувати кандидатуру нового прем'єра (див. конструктивний вотум недовіри). (Змін потребують п. 9 ст. 106, ст. 113 і ст.115 Конституції України; процедурні питання відображаються в Законах «Про Кабінет Міністрів України» і «Про Регламент Верховної Ради України»).

Встановити, що президент припиняє повноваження членів Кабінету Міністрів і голів місцевих державних адміністрацій тільки за поданням прем'єр-міністра України (таким чином забезпечується неперервність «вертикалі» виконавчої влади). (Змін потребують п. 10 ст. 106, ст. 114 і п. 4, 5, 9, 10 ст.118 Конституції України; процедурні питання відображаються в Законах «Про Кабінет Міністрів України», «Про місцеві державні адміністрації» (ст.8, 9) і «Про Регламент Верховної Ради України»).

продуктом хисткої ситуативної політичної згоди? Низка політичних реформ, на яку президент і народні обранці прирікають український народ, є хибним шляхом державотворення. В суспільстві може виробитися традиція, а у політиків спокуса вирішувати всі поточні питання державного і регіонального масштабу за рахунок внесення змін до Конституції, що при-

НАЙКОНСТИТУЦІЙНИШИЙ У СВІТІ.

Конституційна реформа у виконанні КС демонструє опозиційну до західної філософію права розуміння

зведе до постійної гри «з нульовою сумою», де переможець виборів отримує все, а переможений – закон.

Для повернення легітимності Основному Закону необхідно зробити кілька кроків: ще до моменту прийняття рішення про необхідність ухвалення змін до Конституції повинні бути сформульовані вимоги до нового Основного Закону; процедура зміни Конституції має бути ускладнена і закріплено імунітет від поточного втручання політиків у текст Конституції.

Україні потрібен новий суспільний договір, а не чергова нав'язана згора і підтримана Європою вихолощена юридична індульгенція для влади. Суспільство має бути готовим до конституційних змін, а інтелектуали та суспільні авторитети повинні напрацювати необхідну політико-правову базу для ухвалення нової Конституції.

Конституційна реформа в Україні може далі розвиватися лише без експромтів та імпровізацій. Шлях опозиції в нинішніх умовах лише один – поставити на порядок денний питання необхідності зміни Конституції України, заручившись підтримкою більшості громадян. Україні не обійтися без нового Основного Закону. Але щоб він був ефективним, передусім потрібен суспільний рух у цьому напрямку, засновницький процес, а також відповідність нової Конституції часу.

Збалансованість тексту цього документа може схилити до нього союзників із нинішнього провладного табору. Адже з вузь-

кополітичного боку, поновлення «кучмівських» повноважень президентом Януковичем – це серйозний удар по парламентських групах впливу в середовищі Партії регіонів. Якщо досі уряд був життєво необхідною складовою ресурсу очільника держави, то після скасування політреформи-2004 Янукович може достатньо вільно поводитися не лише з власною фракцією, а й із парламентською більшістю.

Із загостренням соціально-економічної ситуації і пожвавленням боротьби за ресурси різні групи у владі можуть прихильно поставитись до ідеї перегляду правил гри. Інша річ, що спокуюсо для них стане підготовка змін «під себе».

Однак у тому і полягає, зокрема, роль інтелектуалів. Адже необхідно поставити питання змін до Конституції на порядок денний в країні, де ці питання вважає важливими заледве 8% виборців.

Показати зв'язок між тим, «як ми живемо» і правилами гри.

Запропонувати адекватний проект змін, обговорити можливість компроміси.

Забезпечити консенсус навколо знакових питань.

Все це – задачі, які можливо реалізувати лише поступово. У кожному інтерв'ю, публічному виступі, публікації, доцільним є роз'яснення громадянам, як зміна Основного Закону зможе змінити їхнє життя. До того ж необхідно показувати можновладцям, де є ефективний стратегічний вихід із глухого кута, в який вони самі себе загнали. ■

ФОТО: УКРАЇНСЬКА

Запровадити конструктивний вотум недовіри: у пропозиції про оголошення уряду недовіри має бути вказане прізвище нового прем'єра. У разі прийняття цієї пропозиції названий кандидат стає новим прем'єр-міністром і формує уряд. (Змін потребує ст. 87 Конституції України; процедурні питання відображаються в Законах «Про Кабінет Міністрів України» і «Про Регламент Верховної Ради України»).

Передбачити відповідальність перед Верховною Радою окремих міністрів – конструктивний вотум недовіри міністру висловлюється простою більшістю голосів. (Змін потребує ст. 87 Конституції; процедурні питання відображаються в Законах «Про Кабінет Міністрів України» і «Про Регламент Верховної Ради України»).

Змінити положення ст. 87 Конституції щодо неможливості розгляду питання про оголошення уряду вотуму недовіри протягом однієї сесії або року з дня затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів: передбачити таку можливість, але тільки в разі, якщо цю пропозицію підтримають не менше ніж 3/5 від конституційної кількості депутатів палати.

Встановити, що один склад уряду набуває річного імунітету від оголошення вотуму недовіри тільки один раз – одразу після проходження інвестири. Ухвалення інших програм чи Програм діяльності не тягне за собою неможливість оголошення урядові недовіри.

(Змін потребує ст. 87 Конституції; процедурні питання відображаються в Законах «Про Кабінет Міністрів України» і «Про Регламент Верховної Ради України»).

Покласти повноваження з формування і виконання районних та обласних бюджетів на виконавчі комітети відповідних рад. За державними адміністраціями на цих рівнях закріпити повноваження контролю (зокрема, право призупинення рішень органів місцевого самоврядування з одночасним зверненням до суду), захисту прав людини і законності (у співпраці з правоохоронними органами в цих питаннях), координації діяльності місцевих представництв центральних органів виконавчої влади (міністерств, держкомітетів тощо), виконання загальнодержавних або міжрегіональних програм (і розпорядження відповідними коштами державного бюджету, розподіляючи їх на конкурсній основі).

(Змін потребують ст. 118 і 119 Конституції, відповідні положення Законів України «Про місцеві державні адміністрації», «Про місцеве самоврядування в Україні»).

19–26 листопада чекаємо Вас на таких заходах у Книгарнях «Є»

К Н И Г А Р Н Я

◆ У Києві (вул. Лисенка, 3):

19 листопада, 18.00 – звіт учасників Українсько-норвезьких літературних днів та Бізнес-зустрічі видавців України з польськими колегами у Красніку в межах проекту «Європейська література в українському контексті & Українська література в європейському контексті».

20 листопада, 12.00 – презентація дитячої книжки Юрія Горбачевського «Зоряна казка».

23 листопада, 18.00 – презентація аудіокнижок для людей із вадами зору. Поезія Пауля Целана.

24 листопада, 18.00 – книгарня «Є» та журнал «Український тиждень» представляють: презентація книжок Августа Тірі «Пілігрими Великої війни. Одіссея бельгійського бронедивізіону в 1915–1918 роках» і «На периферії війни. Бельгійський бронедивізіон в Україні. 1916–1918».

◆ В Івано-Франківську (вул. Незалежності, 31, 4-й поверх):

19 листопада, 18.00 – презентація книжки Тараса Прохаська «ботакЄ».

20 листопада, 18.00 – концерт гурту «Пароми».

22 листопада, 18.00 – презентація книжки Тимофії Гаврилів «Чарівний світ. Тепер».

23 листопада, 18.00 – творчий вечір Михайла Моріса.

25 листопада, 16.00 – круглий стіл на тему «Гендерна рівність».

◆ У Львові (пр-т Свободи, 7):

19 листопада, 18.00 – чеське кіно: «Něžná revoluce» («Оксамитова революція»).

22 листопада, 17.00 – творчий вечір молодій львівській авторки Анни Рябцевої.

23 листопада, 18.00 – презентація книжки Олександра Гордона «Львівські легенди/Legendy Lwowskie».

24 листопада, 18.00 – презентація книжки польського автора

Ерика Островського «Фетиш».

25 листопада, 16.00 – багатомовне читання (вчимося читати латиною) та перекладацька школа.

25 листопада, 18.00 – презентація часопису «Україна модерна», № 5 «Перекладаючи культуру/Культивуючи переклад».

26 листопада, 11.30 – презентація порталу «atheatre.com.ua – український театральний простір» (у межах театального фестивалю «Драбина»).

26 листопада, 12.30 – творча зустріч і презентація книжки «Форми» драматурга Павла Ар'є (у межах театального фестивалю «Драбина»).

26 листопада, 13.30 – презентація театального часопису «Коза» (у межах театального фестивалю «Драбина»)

26 листопада, 18.00 – чеське кіно: «Občan Havel» («Громадянин Гавел»).

◆ У Харкові (вул. Сумська, 3):

20 листопада, 16.00 – MAFIA. Англійська гра. Чудова нагода вдосконалити себе як психолога, а також підтягнути розмовну англійську!

22 листопада, 18.30 – лекція на тему «Як перетворити мрію на ціль та досягти її». Модератор – координатор МГО AIESEC у Харкові Марія Попова.

23 листопада, 18.30 – репресовані слова за словниками С. Караванського та Л. Масенко. У межах засідання українського культурно-мовного центру «Апостроф».

24 листопада, 18.00 – презентація книжки Максима Кідрука «Подорож на Пуп Землі», т. 2.

25 листопада, 18.00 – круглий стіл на тему «Літературна критика: якою вона є і якою могла би бути». Спеціальні гості – Ростислав Мельників, Завен Бабляян, Ігор Бондар-Терещенко, Роман Трифонов, Володимир Брюгген, Володимир Науменко, Олег Короташ. Модератор Тетяна Трофименко.

26 листопада, 19.00 – виступ музичного гурту Vanilla Band

Інформаційний партнер

Тиждень
СІМЕОНОВИЧ

Із повним переліком заходів та його можливими змінами Ви можете ознайомитися в Книгарні «Є» у вашому місті та на сайті book-ye.com.ua

Ноу-хау для України

Бельгійська економічна місія має дати поштовх двостороннім економічним відносинам

З 21 по 24 листопада в Києві працюватиме Бельгійська економічна місія на чолі з принцом Філіппом. Підготували її бельгійські регіональні зовнішньоторговельні інституції: Брюссельський експорт (Brussels Export), Фламандська агенція інвестицій (FIT) та Валлонська агенція з експорту та інвестицій (AWEX), а також Міністерство закордонних справ та Бельгійська агенція зовнішньої торгівлі. У діловому форумі та круглих столах, організованих у співпраці з українськими підприємствами та урядовими установами, візьмуть участь понад 200 бельгійських підприємців. Ми очікуємо добрих результатів від цих зустрічей. У моїй країні Україну вважають державою з високим потенціалом, що стрімко зростає, в якій відкриваються широкі можливості для бельгійських компаній. Україна вже довела, що прагне скористатися високоякісними бельгійськими товарами та послугами. Двостороння торгівля між двома державами щороку зростає, приносячи їм взаємну вигоду. Цю позитивну тенденцію лише на деякий час перервала глобальна економічна та фінансова криза, що завдала Україні важкого удару. Проте чимало бельгійських компаній і в таких умовах спромоглися досягти хороших результатів на українському ринку, чим довели свою здатність ефективно працювати навіть за важких обставин і підтвердили високу якість своєї продукції.

Обіцяна українським урядом реалізація широкої програми реформ у тісному діалозі з діловими колами малаб привести до привабливішого та динамічнішого ринку, а також до посилення ділової співпраці України з Бельгією. Коли ж успіхом увінчаються переговори з Європейським Союзом щодо угоди про поглиблену та всебічну зону вільної торгівлі, то торговельні потоки між Україною та Європою загалом і між нашими країнами зокрема й далі зростатимуть в обох напрямках. Це скоротить дистанцію між

європейськими та українськими законодавчими нормами й стандартами та створить надійніші й передбачуваніші економічні межі для європейських компаній, що інвестують в Україну (і навпаки, українських, які інвестують в ЄС). Буде усунуто й деякі важливі перешкоди для торгівлі та інвестицій. Упродовж останніх кількох років двосторонні відносини між нашими країнами стрімко розвивалися як на політичному, так і на економічному рівнях.

Для підготовки місії, що невдовзі відвідає Україну, було створено двосторонню комісію з торговельної, економічної та фінансової співпраці. Її мета – сприяти визначенню нових секторів зростання та усуненню перешкод для торгівлі й інвестицій в обох напрямках. Бельгійська економічна місія на чолі з принцом Філіппом є важливим кроком у подальшому розвитку двосторонніх економічних відносин, що підготує ґрунт для нових ділових можливостей у багатьох сферах.

Бельгійські компанії цікавлять в Україні такі галузі, як будівництво, транспорт, логістика, вони

БЕЛЬГІЙСЬКІ КОМПАНІЇ ЦІКАВЛЯТЬ В УКРАЇНІ ТАКІ ГАЛУЗІ, ЯК БУДІВНИЦТВО, ТРАНСПОРТ, ЛОГІСТИКА

готові також поставити обладнання для Євро-2012. Ще одним фокусом для наших ноу-хау є українська харчова промисловість, адже в Бельгії підприємства та дослідники роблять акцент на інноваціях в агроіндустрії, біотехнологіях та хімічній інженерії. Крім того, до сфери інтересів нашої економічної місії можна зарахувати зелені технології та енергоефективність. Тут знову ж таки йдеться про наші інновації.

Місія також є чудовою нагодою відзначити наші сильні історичні зв'язки, які нас об'єднують. Зокрема, мова йде про внесок Бельгії в індустріалізацію Донбасу минулого століття. Я впевнений, буде багато вигідних для обох сторін контактів та контрактів, що сприятиме подальшому зміцненню економічних відносин між Україною та Бельгією. ■

Автор:
Марк Вінк,
посол Бельгії
в Україні

На перехресті різних шляхів

Посол України в Бельгії та голова Місії України при НАТО Ігор Долгов про значення нової Стратегічної концепції Альянсу для України

Спілкувалася
Жанна Безп'ячук

На Лісабонському саміті НАТО 19–20 листопада Україну представлятиме міністр закордонних справ Костянтин Грищенко. Віктор Янукович не прийняв запрошення від генсека Альянсу Андерса Фога Расмуссена взяти участь у зустрічі особисто. Йдеться про саміт, на якому визначатиметься нова безпекова архітектура Альянсу, а отже, й світу. Формальна підстава неучасті президента: там не відбуватиметься засідання Комісії Україна – НАТО. Звісно, Лісабон-2010 – це не цьогорічний ядерний саміт у Вашингтоні, де все було бездоганно позаблоково. З головою Місії України при НАТО та послом у Бельгії Ігорем Долговим *Тиждень* переважно спілкувався не на глобальні геополітичні теми, а на мініатюрні, інструментальні, на жаль, за нинішньої ситуації перспективніші.

РЕЕСТР МАЙБУТНЬОГО

У. Т.: Бельгійські компанії пропонують свої послуги зі створення національного реєстру громадян України. Питання про співпрацю має вирішуватися на урядовому рівні. Вам щось відомо про це?

– Рішення за всіма такими національними проектами ухвалюються на основі тендерних процедур. Не може тут бути ніяких преференцій. Хто запропонує сучасніші технології та кращу концепцію, з тим співпрацюватимуть. Реєстр даних про громадян – це доволі серйозне питання, з яким стикається також кожна дипломатична установа. В консульстві ми ведемо такий реєстр, адже в Бельгії проживають наші громадяни, і вони мають право голосу. Нині жодної юридичної дії в Україні ви не можете здійснити, не маючи ідентифікаційного коду. Список виборців у нас окремий. У Бельгії ж створено

єдиний, у багатьох інших країнах – так само. Тому рано чи пізно в Україні буде прийнято рішення про створення такого універсального реєстру. Ми вже зробили певні кроки з вирішення цього питання. Верховна Рада ухвалила Закон «Про захист персональних даних», що є однією з основних підстав для запровадження реєстрів, у яких мають бути чітко визначені умови й форми допуску до наявної там інформації

У. Т.: Як у цілому складається гуманітарна співпраця з Бельгією, щось робиться в цій сфері?

– Всі десять провінцій Бельгії мають своїх партнерів в українських областях. Тобто розвиненою є співпраця на рівні «провінція – область». Приміром, провінція Люксембург надала в червні цього року гуманітарну допомогу лікарні міста Сміли Черкаської області. Для сотень людей, які приходять до шпиталю пройти обстеження на унікальному обладнанні, – це, можливо, шанс урятувати своє життя.

У. Т.: Але так виходить, що українські регіони беруть, але нічого не віддають.

– Віддавати завжди є що. І віддавати завжди складніше, проте і вдячніше, ніж брати. Я з цим погоджуюсь. Ми віддячуємо пропозиціями.

У. Т.: І які історії успіху ви могли б навести?

– У 2005 році при Полтавській торгово-промисловій палаті було відкрито представництво економічного агентства «Ено Девелопман», де працює людина, чия діяльність спрямована на просування бельгійської продукції на українському ринку, на сприяння інвестиціям. Зусиллями агенції реалізовано проект технологічного ноу-хау професора Артамонова з Кременчуцького політехнічного університету. В 2009 році відбулася презента-

ція його установки з екологічного очищення води. Українська технологія запущена в промислове виробництво в Бельгії. На жаль, в Україні не зазнали розвитку венчурні підприємства, у нас немає повноцінних технопарків, інкубаторів. Ректор НПУУ «КІП» Михайло Згуровський, якого я поважаю за зусилля, спрямовані на підтримку нових технологій, створив при своєму університеті технопарк. Там здійснюються перші кроки, але бракує практики, добрих менеджерів. Їх сьогодні ми шукаємо в Бельгії.

КОСОВСЬКА ПЛЯМА

У. Т.: Чи ви мали якісь консультації з представниками штаб-квартири НАТО в Брюсселі щодо справи українських миротворців у Косово, які приторговували казенним паливом в особливо великих розмірах?

– Відповідаючи на це запитання, можу лише повторити слова генерального секретаря НАТО: компетентні органи розбираються. В Косові є військове командування Альянсу, яке відповідає за все, що там відбувається. Йому підпорядковані всі миротворчі сили, включно з українськими. Ця справа повинна розглядатися там у взаємодії з українськими правоохоронними органами. Це не є справа генсека чи Міжнародного секретаріату Альянсу.

У. Т.: Чи використовують українські науковці повністю ті можливості, які їм надає НАТО? Два роки тому тодішній керівник Центру інформації та документації Альянсу в Україні Мішель Дюре скаржився, що від наших учених надходило дуже мало заявок.

– Я не виключаю можливості, що такі випадки мали місце. Але це знову ж таки проблема браку кваліфікованого менеджменту. Натомість із гордістю за свою країну та її вчених я мушу зазна-

БІОГРАФІЯ
Ігор
Олексійович
Долгов,
Надзвичайний
і Повноважний
Посол

1992–1994 – перший секретар, радник Відділу преси та інформації, радник – помічник міністра закордонних справ.
1994–1997 – радник, радник – посольства України у Фінляндії.
1997–2000 – заступник начальника управління політичного аналізу та планування МЗС України.
2001–2002 – директор Департаменту з питань політики та безпеки МЗС України.
2002–2004 – посол у Туреччині.
2004–2005 – заступник міністра закордонних справ.
2005–2008 – посол у ФРН.
2008–2009 – керівник служби зовнішньої політики Секретаріату президента.
З **2010-го** – посол у Бельгії та голова Місії України при НАТО

чити, що кількість і вартість наукових проектів України з НАТО вже серйозна, а з часом така співпраця розшириться. І це ми обговорювали з паном Іклюді. Треба також розуміти, що в країні – членів НАТО нині такі самі проблеми, як і в усьому світі, тому їхні ресурси обмежені. Альянс переживає період трансформації, що передбачає скорочення штату. Лісабонський саміт 19–20 листопада – це дуже важлива подія в цьому контексті. Альянс націлений на формування ефективніших структур та зменшення витрат. Тому коли мова йде про наукову співпрацю з НАТО, головне для нас – це не кількість проектів, а їхня реалізація, запуск у виробництво наукових розробок. У штаб-квартирі НАТО є бачення, що програма «Наука заради миру і безпеки» мала б приносити кращі результати.

ПОЗАБЛОКОВІСТЬ? ЩО ЦЕ?

У. Т.: Модель співпраці України й НАТО може якось змінитися після затвердження нової Стратегічної концепції Альянсу?

– Нова Стратегічна концепція НАТО має особливу вагу для організації і для самого генерального секретаря Андерса Фога Расмуссена. Він особисто готував проект цієї концепції, презентував його, брав участь в обговореннях на зустрічах міністрів оборони, міністрів закордонних справ і спільному засіданні, яке відбулося в Брюсселі 14 жовтня поточного року. Нова Концепція – компактний документ, що складається з невеликої кількості сторінок і відображає новий дух Альянсу: з протистоянням покінчено, велика увага приділяється партнерству. А Україна є важливим партнером НАТО. Наразі проект Концепції має таємний характер, тому не можу сказати, що тримав його в руках. Я впевнений, що Україна, як партнер НАТО, знайде гідне місце в цій концепції. А далі ми будемо працювати, спираючись на наш основний принцип – зорієнтованість на практичні результати. На цьому наголошували президент України і генсек НАТО під час зустрічі у вересні цього року.

У. Т.: Як ви пояснюєте колегам у НАТО, що значить поняття «позаблоковість» України, яке не є правовою категорією?

– Класичний нейтралітет для України не є прийнятним підходом до зовнішньої політики та політики безпеки. Україна не може відмежовуватися від процесів, які відбуваються в регіоні. Є нейтральні Швейцарія та Австрія, вічно нейтральний Туркменістан. Це означає усунення від процесів, які мають місце в регіоні. Нейтралітет – це принцип «моя хата скраю». Для України це не підходить. Наша держава розташована на перехресті різних шляхів. Отже, має важливе геостратегічне положення, яке вимагає певного реагування й взаємодії з тими чи іншими організаціями. Україна є морською державою, має контакти і на Сході, і на Заході. Надійні відносини з сусідами – це запорука безпеки країни. А вона нам потрібна як важлива умова для внутрішньодержавних перетворень, зокрема економічних реформ. Позаблоковість має прозоре значення: це неучасть у військових альянсах і блоках. НАТО поважає такий підхід. Країни – члени Альянсу кажуть: це ваше рішення, і ми співпрацюватимемо з Україною настільки, наскільки вона сама до цього готова.

БЕЗ ТАБЛИЧКИ

У. Т.: Чи в МЗС нині взагалі немає дискусій щодо проектів створення культурних інституцій України за кордоном?

– Немає, тому що час дискусій давно минув. У 2006 році Кабінет Міністрів України ухвалив рішення про відкриття культурно-інформаційних центрів України за кордоном у 16 столицях, якщо не помиляюсь.

У. Т.: Однак це рішення не було виконано.

– Я би так не казав. Радив би вам побувати в таких центрах у Варшаві, Берліні, Москві. До того ж слід визнати, що ситуація післякризових років не сприяє активній розбудові зовнішньополітичної служби. Але рано чи пізно ми прийдемо до

створення мережі повноцінних культурних інституцій за кордоном.

У. Т.: Але не треба, щоб пізно...

– Ще раз зазначу, що це насамперед питання коштів. Все інше у нас є: культура, митці, таланти, – тобто є, що показати. Але реалізувати це за рахунок створення додаткової структури в МЗС цього року не вийде. Ми до цього ще не дійшли.

У. Т.: Гаразд, приміром, ви особисто підтвердите, що є потреба в українському культурному центрі (інституті) в Брюсселі?

– Безумовно, він би нам дуже допоміг. Але я проти спростеного підходу, що коли ми матимемо окремих будинок, на якому висітиме табличка, то це буде саме те, що треба. Культурна репрезентація – це передусім реалізовані проекти в різних регіонах, містах. Водночас такий інститут був би, безсумнівно, корисним. Він би все координував. Сьогодні ми це робимо силами посольства. ■

На обід дракону

Як воно, продатися китайській компанії?

Одного вечора кілька років тому двоє директорів міжнародної нафтової компанії допізна працювали у своєму вже спорожнілому офісі в Англії. До приміщення зайшла неймовірно вродлива молода китаянка. «Вона була надзвичайно приваблива, вся в Гуччі!» – розповів один із них. Жінка принесла листа від компанії Sinopec, однієї з велетенських державних енергокорпорацій Китаю, з багатомільярдною пропозицією про поглинання. «Потім вона розчинилася в темряві, з жалем додав чоловік, сівши в авто з місцевими номерами. Більше її не бачили».

Незабаром його фірму купила інша китайська компанія. Відтоді представники бізнесу Піднебесної часто зустрічаються із західними босами на конференціях по всьому світу. Європейські компанії тепер активно залучають китайські інвестиції, а банкіри цілого світу настійливо пропонують списки західних претендентів на поглинання великим китайським підприємствам. Цього року десята частина всіх укладених у світі угод про поглинання у вартісному вимірі припала на Піднебесну та Гонконг – здебільшого вони стосувалися нафтових та інших великих корпорацій, як-от придбання компанією Geely шведського автовиробника Volvo. З десятків років тому Китай тільки засякав свій бізнес розширюватися під гаслом «Виходьмо у світ». Тепер ці наміри вже активно втілюються в життя.

ПЕРШІ ВОГНЯНІ ПОДИХИ

Поглинань буде ще більше, зважаючи на розвиток Китаю. Частина контролю над капіталом у світовому потоці прямих іноземних інвестицій (ПІІ), до якого належать поглинання та капіталовкладення в новостворені підприємства, зазвичай є показником економічної потужності країни. У 1914 році Великій Британії належало 45% ПІІ; у 1967-му

частка Америки сягала 50% – це її найвищий показник. На сьогодні Піднебесна, зокрема Гонконг і Макао, контролює 6% світового обсягу ПІІ (див. «Глобальні покупці»). Китайські компанії, які котируються на біржі, зазвичай належать державі й уже тепер є одними з найбільших у світі – на них припадає десята частина заощадження перетікають до багатих країн через фонди національного добробуту та центральний банк, що виконують функцію портфельних інвесторів, скуповуючи переважно облигації. Але Китай найімовірніше буде диверсифікувати свої вкладення. Сприятимуть такій зміні інвестиційної політики його політичні цілі, що полягають у пошуку ресурсів для виробництва, зокрема сировини, робочої сили та землі; здобутті технічного й комерційного досвіду та отриманні доступу до зарубіжних ринків.

Великі заощадження Китаю теж сприятимуть укладенню таких угод. Тамтешні компанії часто мають надлишок готівки, а банкі – депозитних коштів. Сьогодні ці заощадження перетікають до багатих країн через фонди національного добробуту та центральний банк, що виконують функцію портфельних інвесторів, скуповуючи переважно облигації. Але Китай найімовірніше буде диверсифікувати свої вкладення. Сприятимуть такій зміні інвестиційної політики його політичні цілі, що полягають у пошуку ресурсів для виробництва, зокрема сировини, робочої сили та землі; здобутті технічного й комерційного досвіду та отриманні доступу до зарубіжних ринків.

Публічні оголошення таких операцій часто схожі на цирк. З порожнім виразом обличчя китайські директори наполягають на тому, що діють виключно на комерційних засадах, а західні боси проголошують початок нової ери співпраці. І все ж ці угоди дещо підступні: частково через культурні розбіжності, а частково через роль у них керівництва Китаю. Ми вже були свідками не одного фіаско. У 2005 році китайська нафтова компанія CNOOC відкликала пропозицію про придбання каліфорнійського нафтового підприємства Upocal після того, як американські політики здійняли галас із цього приводу. У 2009-му англо-австралійська видобувна компанія Rio Tinto відмовилася від угоди з продажу міноритарного пакета акцій китайському мета-

ловиробнику Chinalco. Її акціонери були проти цієї операції, але багато хто вважає, що їхню позицію поділяв і австралійський уряд.

The Economist провів анонімні інтерв'ю з колишніми й нинішніми директорами 11 західних компаній. Їх цілком або частково придбали китайські компанії або вели з ними перемовини про придбання. Десять із цих угод було оцінено в понад \$1 млрд. Те, що ми дізналися, дає змогу оцінити потенціал Китаю щодо розширення свого бізнесу за кордоном і зрозуміти, наскільки закрито працюють там підконтрольні державі підприємства. Європейські керівники, схоже, вражені амбіціями й технічними можливостями Піднебесної.

Часто переговори складаються з двох частин: переговорних марафонів в офісах інвестиційних банків, зазвичай у Лондоні, та візитів керівників об'єктів поглинання до Китаю чи Гонконгу. Там від них очікують епічних презентацій у PowerPoint перед величезними аудиторіями, а ще вони відвідують банкетні та приватні обговорення, нерідко в готелях, які належать ініціаторам поглинання.

Більшість гостей вражає технічна кмітливість китайських компаній. Обидві сторони намагаються подружитися. За словами одного британця, велике значення мають емоції та довіра, тому що система управління в них непрозора й деспотична. Китайська сторона часто влаштовує хмільні вечірки для

своїх гостей, щоб подолати бар'єри й здобути перевагу над ними. «Це добре знайома тактика, – розповідає європеєць про дні, які провів у китайському готелі, намагаючись розібратися з усіма дрібницями угоди. – Вони прислали людей, щоб ті напоїли мене... Яюсь, я впевнений, навіть замовили мені дівчину з ескорт-сервісу».

Представники об'єктів поглинання зазвичай по-требує перекладача.

Обережність тут теж не завадить. Директорів однієї видобувної компанії дуже припала до душі його перекладачка, але «вона точно шпигун», жаргував він. Західні керівники кажуть, що довіряють господарям, до яких їдуть у гості. Але це не завжди так. «Вони знали про мене все, – розповідає один європеєць. – На мій домашній комп'ютер із Китаю заходили 52 рази». Ще один керівник, який проводив переговори щодо суперечливої угоди з приводу експлуатації природних ресурсів, стверджував, що атмосфера під час його візиту до Китаю була дуже напружена: «Доводилося витягати батарею з мобільного. Нам казали, що в кімнатах є жучки».

Ієрархія в китайських компаніях – це загадка для німців, навіть для тих нечисленних вихідців із західного світу, що є членами правління великих підконтрольних державі китайських підприємств. Популярною є теорія, що нерідко контроль у них паралельно здійснюють посадовці з Комуністичної партії. Найстарший партієць у компанії, генеральний секретар, не обов'язково є керівником найвищого рангу. Хоча один із західних керманічів зауважив, що різниця між ними була абсолютно очевидною: «Там були люди з партії й ті, хто виконував роботу». Але найбільше вра-

жає чисельність делегації з Піднебесної, що часом сягає 30–40 осіб. Зустрічі в Китаї може відвідувати велика аудиторія, люди постійно заходять і виходять, здебільшого ставлять доцільні запитання, але складається враження, що вони не мають достатніх повноважень чи бажання приймати певні рішення.

КОНТРОЛЬ З-ПІД СТОЛУ

Непрозорість структури управління в китайських компаніях відображається також у ролі їхніх номінальних керівників. Один із західних директорів розповів, що його партнер виявився диктатором в оточенні своїх фаворитів: «Різниця у ставленні до цих людей відчутна. Його не перебивають, коли він говорить». Однак більшість тих, хто бував у Китаї в справах, запам'ятовують чарівну театральність процесу, наприклад, у Синорес: «Посередині стоять два крісла, в яких сидите ви і він... Ви кажете в мікрофон підготовлені раніше тези, і всі плескають... Дівчата подають чай... Великий вождь не дискутує. Він просто благословляє угоду». Інший керманіч розповідає, що чільник провідного міжнародного виробника телекомунікацій Huawei довіряв лише інформації, отриманій від своїх заступників. Керівник компанії з експлуатації природних ресурсів стверджує, що президент великої видобувної китайської компанії Minmetals обіймав цю посаду тільки «для протоколу».

Хто ж тоді командує парадом? Заступник, який деякий час жив поза межами Китаю, може вести перемовини з найвищим керівництвом об'єктів поглинання. За словами західного бізнесмена, компанію Chinalco під час кількох операцій представляв один ас – йому було трохи за 40, він вільно спілкувався двома мовами й працював «дуже професійно». Якби не одне «але»: в учасників інтерв'ю склалося враження, що реальний контроль належав державі. «Це відчувається», – каже один із них. «У Китаї завжди працюєш з урядом, а ось в Індії маєш справу безпосередньо з бізнесом», – додає інший.

Піднебесна, однак, вельми непередбачувана й неоднорідна

держава. Часто буває так, що на одну жертву поляє кілька китайських компаній. Вони змагаються за прихильність західних фірм і статус покупця-фаворита в очах своїх чиновників. Процес буває доволі хаотичним. Президент однієї компанії стверджує, що кілька місяців вів переговори з тамтешнім видобувним підприємством і приймав сотні гостей із Піднебесної, проте згодом угода зірвалася через відсутність політичної згоди.

Про китайські державні банки, які розширюються за кордоном (див. «Банки, які люблять казати «так»), часто говорять, що вони нерозбірливо фінансують завоювання їхніми співвітчизниками західного бізнесу. Президент європейської компанії пригадає, як їздив на Кубу на зустріч з одним із високопосадовців Банку розвитку Китаю (батько якого, принаймні склалося таке враження, був знайомим Фіделя Кастро) і йому дали чітко зрозуміти, що обурює навряд чи відбудеться. Ще один керівник розповідає про угоду з китайським виробником телекомунікаційного обладнання ZTE, якому довелося докласти чимало зусиль, щоб отримати офіційну згоду на фінансування від державного банку. Власники ZTE, за його словами, не мали хороших зв'язків в уряді.

Однак уже після того, як потенційного покупця обрано, він отримує доступ до практично необмеженого потоку дешевих кредитів. Один з учасників угоди з Rio Tinto пригадає, як на зустрічі з представниками одного китайського банку його вразила їхня недисциплінованість: «Вони запитували, мовляв, скільки вам треба – \$10,2 млрд? Я не міг повірити власним вухам!». Потенційні покупці зазвичай можуть дещо змінювати умови угоди, але всі важливі рішення приймаються в Пекіні. «Під час аукціону з продажу однієї західної нафтової компанії представники китайської енергостачальної компанії, підконтрольної державі, консульгувалися з кимось на рівні міністра, щоб підняти ставку», – розповідає керівник об'єкта продажу.

Але в ключові моменти така невпорядкована ієрархія може

бути вирішальною. Приміром, керівник однієї нафтової компанії якось проводив аукціон із продажу фірми. Наприкінці залишилося двоє учасників: індійська та китайська компанії, обидві підконтрольні державі. «Індійці не відчували всієї важливості моменту, – каже він, – і вишукували якісь дрібні зачіпки в умовах угоди. На остаточному етапі вони повернули проект контракту з купою правок. Китайська компанія віддала його чистим і виграла аукціон».

Для участі в міжнародній операції з придбання якогось об'єкта китайським підприємствам доводиться подолати чимало перепон. Але коли все зроблено, у них з'являється багато переваг. І насамперед, як зазначалося, доступ до дешевих кредитів. Їм не треба перейматися ціною своїх акцій, оскільки в грі бере участь їхній мажоритарний акціонер – держава. Політики теж можуть допомогти. Казахську компанію PetroKazakhstan, активи якої розташовані в Центральній Азії, дуже хотіла купити одна російська компанія. Але її легко перехопила китайська CNPC завдяки офіційному візиту лідера КНР Ху Цзіньтао до столиці Казахстану Астани.

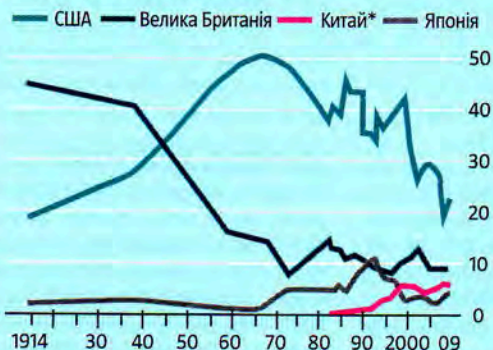
Система тотального державного контролю Піднебесної, безперечно, має й вади. По-перше, уряди інших країн дедалі обережніше ставляться до експансії китайського бізнесу, як-от Канада й Австралія, ринки яких раніше були одними з найвідкритіших до міжнародного корпоративного капіталу. Інший недолік не такий очевидний: спосіб ухвалення рішень у китайських компаніях може призводити до надмірних витрат, а також проблем з інтеграцією придбаних об'єктів.

У керівників деяких західних фірм склалося враження, що їхні китайські покупці дуже вмילו торгуються й нічим не поступаються решті учасників торгів. Та лунають і не надто схвальні думки. Перш ніж доходить до укладення угоди, компаніям із Піднебесної доводиться неабияк попрацювати. «Якось китайці втратили контроль над ситуацією, – пригадує чільник одного європейського підприємства. – Надалі,

Глобальні покупки

Обсяг прямих зовнішніх інвестицій, вкладених за кордоном

% від загального світового обсягу

За даними ЮНКТАД; «Транснаціональні підприємства і світова економіка» Дж. Г. Даннінга

*Включаючи Гонконг і Макао

сподіваюся, вони ефективніше проведуть перемовини – для їхнього ж добра».

Крім того, у разі невдачі бізнесмени з Піднебесної ризикують накликати на себе гнів політиків. «Відчуття важливості своєї місії розкриває їхні карти, – розповідає один європейський бізнесмен про власний досвід продажу компанії. – Вони не можуть дозволити собі пропустити вигідну угоду». Інший підприємець згадує, як китайському покупцеві було важко працювати на західних фондових біржах. Правила розкриття інформації останніми передбачають оприлюднення будь-яких помилок, а поведінку абсолютно різних інституційних інвесторів передбачити важко. Відтак покупці з Піднебесної віддають перевагу об'єктам з одним великим акціонером, із яким можна домовлятися в двосторонньому порядку. Однак якщо купувати такі компанії, то можна влетіти в копійчину, оскільки такий рідкісний статус впливає на ціну.

Але вважається, що ціна, яку переплачує Китай, не варта уваги, мовляв, що таке кілька мільярдів у велетенському механізмі? Хоча навіть для багатих країн систематична переплата за іноземні активи – це не найкраща ідея. Японські компанії, приміром, після аналогічної політики наприкінці 1980-х – на початку 1990-х уже заоща- джують.

Я ТЕБЕ ЛЮБЛЮ. ЯК ТЕБЕ ЗВАТИ?

Інтеграція придбаного об'єкта є не менш важливою, ніж ціна. Після того як угоду укладено, наприклад, коли китайська сторона запропонувала вищу ціну, відбувається церемонія її підписання в рідній країні об'єкта продажу, а тоді банкет у Піднебесній, на який злітаються чиновники центробанку та члени уряду. Пити доводиться багато. «Звіти ніхто не виходить тверезим», – зізнається один із учасників дійства. Керівників придбаних компаній іноді запрошують і далі працювати в них на високооплачуваних, але символічних посадах.

Наші респонденти, які на власні очі бачили роботу китайських компаній з інтеграції придбаних об'єктів, вважають, що починають вони цей процес добре, посилають меседжі про те, що за всіма працівниками зберігаються їхні робочі місця. Зазвичай придбана компанія має певну автономність, зокрема залишає свій юридичний статус і назву. Керівник тільки однієї північноамериканської компанії зізнався, що такий початковий дружній жест був нещирим: «Китайці все переробили на свій лад, щойно я ступив за поріг офісу... Людей на ключових посадах замінили негайно». Хоча його колега не погоджується з цим і каже, що вони просто взяли у свої руки контроль над компанією.

Але з часом бізнес-стратегії змінюються. Фірми з розробки та експлуатації природних ресурсів можуть перетворюватися на кишенькових постачальників для підприємств Китаю, а не працювати на відкритому ринку. Керівник однієї латиноамериканської видобувної компанії пригадує запеклу суперечку між двома групами геологів, яка вичерпалася тільки тоді, коли західне керівництво зрозуміло, що новим завданням є максимізація видобутку сировини, а не доходів. У довгостроковій перспективі етика китайських корпорацій, основними елементами якої є відчуття місії, одноставність, поклоніння вищим за рангом і непрозорість, може викликати труднощі. Додайте сюди ще й брак керівників, які володіють англійською і мають досвід ро-

Для китайських банків немає принципової різниці між кредитами в \$10 млрд та в \$20 млрд. Надлишок депозитних коштів і протекція держави дає їм змогу не надто скрупульозно рахувати власні гроші

боти за кордоном. Організатор однієї з угод, що провалилася, каже: «Ми могли отримати величезні можливості й водночас величезні проблеми».

Колишній чільник однієї європейської компанії, яка зараз належить китайському гігантові, каже, що йому подобалися його нові колеги, але додає, що брак відкритої дискусії призвів до конфліктів між ними: «Ніхто не заперечує того, що каже їхнє безпосереднє керівництво. Ніколи в житті! Рішення приймаються деінде, тільки не там». Інженерам не подобалося, що плани надсилалися на узгодження до Китаю. За його словами, китайським компаніям важко керувати іноземним бізнесом: «Це дуже розширене суспільство». Ще один ветеран із того самого підприємства каже, що, пропрацювавши з китайцями рік, він так і не зрозумів, як їм вдається досі залишатися в бізнесі. І додає: «Майже все старше керівництво пішло з компанії, їхні безпосередні підлеглі теж шукають роботу».

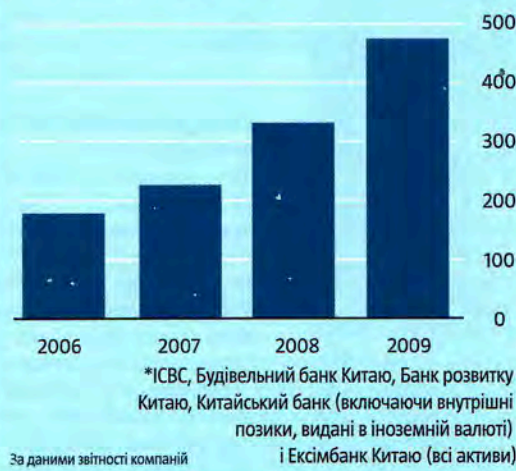
Це не стосується всіх угод, але таке явище не унікальне. Колишній керівник ще однієї європейської компанії, яка об'єдналася з китайською, розповідає про плани її інтеграції: «На папері вони виглядали непогано, але все цілковито провалилося. Найпростіші рішення вони приймали місяцями». Крім того, за його словами, компанію покинули всі ключові люди, і від її ядра залишилася сама оболонка.

БІЗНЕС ПО-КИТАЙСЬКИ

Яке все це має значення? Врешті-решт, західні поглинання бувають не менш жорсткими, а покупець за великим рахунком може робити з придбаною компанією все, що йому заманеться. Керівники кількох видобувних і нафтових підприємств навіть стверджують, що це здоровий процес, оскільки у разі купівлі китайцями якогось об'єкта звільняються капітал і досвідчені люди, що можуть започаткувати нові фірми. Однак для компаній із Піднебесної нездатність утримати персонал може бути проблемою. Технічні та місцеві знання й досвід становлять основну частину вартості компа-

Банки, які люблять казати «так»

Позики іноземним позичальникам від найбільших китайських банків*, \$ млрд

нії. І якщо Китай захоче не тільки копатися в землі – до цього він уже достатньо адаптувався, – а й працювати у складніших галузях, не кажучи вже про сферу технологій, без ефективного менеджменту йому не обійтися. Тут компанії з інших країн, що розвиваються, наприклад, Індії чи Бразилії, мають перевагу: в них краща ситуація з приватним сектором, а також космополітні культури. Адаптивніші міжнародні компанії, як-от Nestlé чи Unilever, часто працюють на наднаціональних рівнях.

УРАДИ РІЗНИХ КРАЇН ДЕДАЛІ ОБЕРЕЖНІШЕ СТАВЛЯТЬСЯ ДО ЕКСПАНСІЇ КИТАЙСЬКОГО БІЗНЕСУ ЧЕРЕЗ ТОТАЛЬНИЙ ДЕРЖАВНИЙ КОНТРОЛЬ ПІДНЕБЕСНОЇ ЗА НИМ

Песимістичний сценарій розвитку подій полягає в тому, що Піднебесній доведеться шукати інші шляхи «виходу в світ», приміром, за рахунок пасивних інвестицій в акціонерний капітал через Китайську інвестиційну корпорацію (фонд державного інвестування). Керівники двох компаній підтверджують, що сьогодні на зборх правління роль його представників часто другорядна. Ще один варіант –

спільні підприємства. Президент нафтової компанії, яка має китайського партнера, каже, що останній не збирається захоплювати контроль, – такі відносини доволі гармонійні.

Водночас китайські компанії з Піднебесної могли б зростати без придбання іншого бізнесу. До хвилі транснаціональних об'єднань у 1980-х більшість підприємств розвивалися до міжнародного рівня, вибудовуючи свої потужності з нуля. Китайські фірми вже теж досить вправні в цьому. Одна з них – COSCO – дістала право керувати частиною одного з найбільших портів Греції на правах концесії. Їхні будівельні компанії виграли не один тендер в Африці та Східній Європі. А, наприклад, Huawei розвивалася і без великих поглинань.

Зважаючи на все сказане вище, важко повірити, що китайські компанії хочуть працювати зі зв'язаними руками. Можливо, багато з них ніколи й не стануть схожими на західні. Однак залучення акціонерів з приватного сектору та більша незалежність від держави може принести їм більший успіх при укладенні великих міжнародних угод. Нещодавно у своїй промові один тамтешній високопосадовець наголосив на ролі китайських «приватних компаній» за кордоном, які зазвичай перебувають під меншим державним контролем. Щоб переконати інші країни в цьому, чільники Піднебесної могли б також послабити вплив на велетенські компанії та забезпечити більшу прозорість їхніх структур управління.

Більшість західних бізнесменів, із якими спілкувався The Economist, зауважили, що наступне покоління китайських керівників, яким зараз по 30 чи 40 років, мають кращу міжнародну освіту й досвід і можуть бути набагато ефективнішими за нинішніх директорів. За останні два десятиліття стара гвардія перетворила іржаву індустріальну основу на блискучі велетенські корпорації. Однак якщо ці компанії хочуть проявити весь свій потенціал за кордоном, то їхнім засновникам доведеться дати їм трохи більше свободи. ■

Підкорення наукових вершин

Стара наукова гвардія втрачає вплив

Двадцять років тому майже вся світова наука зосереджувалася в Північній Америці, Європі та Японії, перебуваючи в руках аристократів технічних знань, які стояли на чолі кількасотлітньої системи. Вони найбільше витрачали коштів, публікували наукових праць і патентували винаходів. Отримані результати застосовувалися у промислових, військових і медичних комплексах цих регіонів у вигляді інновацій, що сприяло підвищенню продуктивності та зростанню потужності, покращувало рівень медицини і, зрештою, стимулювало процвітання.

Однак все добре колись закінчується, і земля під цими

рукторської роботи (НДДКР) у світі. У 2007 – 76%.

Такого висновку дійшла ЮНЕСКО (Організація ООН з питань освіти, науки і культури) у своєму останньому звіті («Звіт ЮНЕСКО про науку 2010. Стан науки у світі сьогодні»). Йдеться також і про те, що Захід поступово втрачає позиції, тимчасом як Схід і Південь переживають піднесення, що відображає зміщення економічного потенціалу у світі. На наукову сцену виходять санкюлоті.

Наукові досягнення різних країн часто порівнюють за обсягом витрачених на них коштів. Одним із показників є валові внутрішні витрати на НДДКР. У 2007 році вони становили понад \$1,15 трлн (останній рік, за який у звіті ЮНЕСКО є цей показник) – це на 45% більше, ніж у 2002-му. Частка Азії за ці п'ять років зросла з 27% до 32%.

Порівнюючи економіки різних масштабів, варто враховувати також частку національного багатства, яка витрачається на НДДКР, особливо зважаючи на те, що наукові досягнення мають тенденцію зосереджуватися у невеликих закутках світу, до-

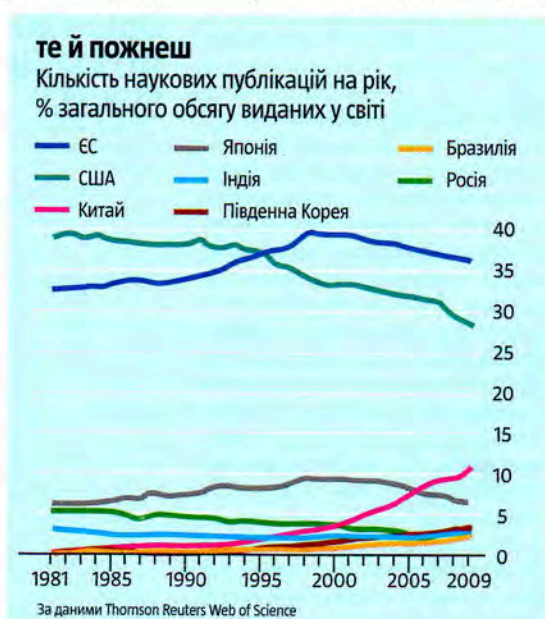
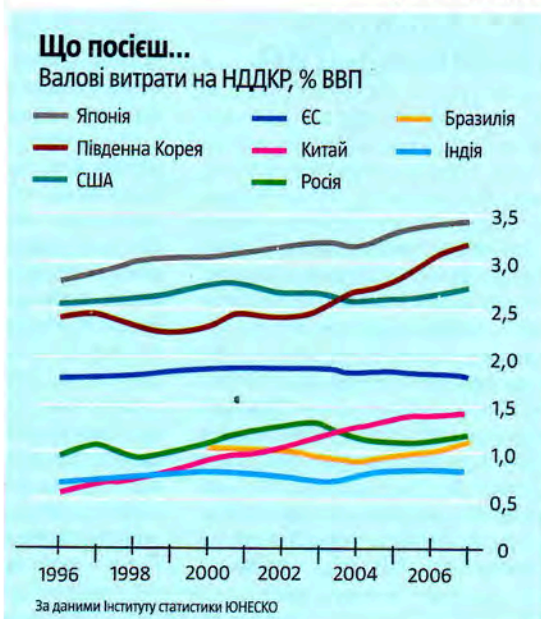
зволяючи науковцям у малесеньких країнах на кшталт Сінгапуру конкурувати з науковцями більших, наприклад, Америки. У 2007 році Японія витратила 3,4% свого ВВП на НДДКР, Америка – 2,7%, країни ЄС – 1,8% і Китай – 1,4% (**ДИВ. «Що посієш...»**). Багато країн, намагаючись збільшити свою наукову вагу у світі, прагнуть підвищити ці показники. Китай планує рухатися до рівня 2,5%, а Барак Обама хотів би віддавати на фінансування науки 3% національного багатства США.

Кількість науковців теж зростає. За цим показником Китай незабаром випередить і Америку, і ЄС, де 2007 року працювали по 1,5 млн науковців (загалом у світі було 7,2 млн вчених). Попри це, в Китаї кількість науковців на мільйон осіб залишається порівняно низькою. А в Індії, що за чисельністю населення поступається лише Китаю, працюють вдсятеро менше вчених. Це дивна аномалія для країни, яка стала світовим лідером з експорту послуг із розробки інформаційних технологій та посідає третє місце після Америки і Японії за обсягом ви-

НАВІТЬ АРМІЯ ВІНАХІДНИКІВ НЕ ДОПОМОЖЕ, ЯКЩО ЇХНЯ РОБОТА НЕПРОДУКТИВНА

ветелнями науки починає хитатися. У 1990 році вони виконали понад 95% усієї науково-дослідної та дослідно-конст-

робництва фармацевтичної продукції.

Та навіть армія винахідників не допоможе, якщо їхня робота непродуктивна. Одним із індикаторів наукової потужності країни є кількість публікацій її науковців. Тут досі світовим лідером є Америка, що має доволі великий відрив від інших, хоча її частка в загальному обсязі публікацій у світі скорочується. У 2007 році вона становила 28%, а у 2002-му – 31%. Спільна частка країн ЄС теж знизилася з 40% до 37%. Тим часом Китай збільшив свій показник майже вдвічі – до 10%, а Бразилія – на 60% – з 1,7% до 2,7% (див. «те й пожене»).

Зважаючи на чисельність населення в Азії, ЮНЕСКО дійшла висновку, що цей континент «домінуватиме в науці найближчими роками». Проте англомовні статті з китайських журналів рідко цитують в інших публікаціях – можливо, тому що досягнення китайської науки не такі якісні або ж науковці з Америки, Європи та Японії традиційно неохоче цитують одне одного. З 1998 по 2008 рік американську наукову публікацію цитували в середньому 14,3 рази, а китайську – лише 4,6 – не більше, ніж індійські чи південнокорейські наукові роботи.

Стару еліту науки такий розвиток подій навряд чи тішить. Але й на цьому історія не завершується. Наукові досягнення країн вимірюються також застосуванням здобутих ними знань.

Одним із показників є кількість патентів, які видає країна. Тут не все так просто. Згідно з нещодавнім звітом Thomson Reuters, інформаційної агенції, яка є джерелом більшості даних ЮНЕСКО щодо наукових публікацій, з 2003 по 2009 рік кількість заявок на реєстрацію патентів у Китаї зросла на 26% – значно швидше, ніж деінде. За цим показником до 2011-го Піднебесна реєструватиме найбільше патентів у світі. Од-

нак тут є проблема. Щоб більше патентів видають працівники відповідних китайських бюро, то вищу зарплату вони отримують. У результаті в Китаї з'являється купа патентів сумнівної якості.

Саме тому, коли ЮНЕСКО останній раз перевіряла патенти, вона зосередилася на Америці, Європі та Японії, оскільки їхні документи вважаються «високої якості». Серед патентних бюро цих країн домінувало американське з 41,8% загальної кількості патентів, виданих у 2006-му. За кілька останніх років частка США знизилася зовсім трохи. Японія була на другому місці з 27,9%. За нею – ЄС з 26,4%, Південна Корея з 2,2% і Китай з 0,5%.

У багатьох країнах, де активно розвивається наука, перспективними є інвестиції бізнесу в НДДКР. У період з 2002 по 2007 рік такі вкладення щодо ВВП стрімко зросли в Китаї, Індії, Сінгапурі та Південній Кореї (хоча Індія починала з доволі низького старту). Але принаймні один із аристократів тримає оборону: в Японії інвестиції в НДДКР відчутно зросли.

Такий розвиток подій може хвилювати стару наукову еліту світу, однак варто відзначити одну важливу тенденцію – активізацію міжнародної співпраці. Оскільки подорожувати нині не так вже й дорого, ще й інтернет розвивається, науковцям тепер легко як ніколи працювати разом. За словами сера Кріса Ллевеліна-Сміта, голови консультативної групи, яка працювала над іншим звітом про науку в світі (на початку наступного року його опублікує Лондонське королівське товариство – одна з найстаріших у світі академії наук), понад 35% статей у провідних наукових журналах є нині продуктом міжнародної співпраці. За 15 років цей показник зріс на 25%. Отже, і стара, і нова наукові еліти мають чим пишатися. ■

АероСвіт
УКРАЇНСЬКІ АВІАЛІНІ

Ташкент від
440 USD
з 1 листопада

Аеропортові та інші збори не включено

www.aerosvit.com

☎ 0 800 509 800*

☎ 799**

Київстар, Life 3,
Beeline, MTC

Зламаний ключ імперії

Про нахабство розмовляти рідною мовою

Автор:
Сергій
Гравовський

У Києві в другій декаді листопада відбулася вельми небуденна акція – Міжнародний форум на захист російської мови в країнах СНД та Балтії. З якогось лиха відкривав його не якийсь гнаний і голодний латиш чи естонець, котрий вивчив російську тільки тому, що нею говорить Путін, а посол Росії в Україні Михайл Зурабов. У своєму виступі він закликав фольксдойчів, чи то пак «соотечественників» (до яких нинішня московська влада, схоже, негайно записує кожного, хто має необережність публічно заговорити російською чи прочитати російську книжку), не відступатися від свого. Мовляв, ніhto не проти, щоб діти російськомовної публіки знали й державну, але законним є прагнення здобувати освіту тією мовою, якою розмовляють у сім'ї. Вимога, слід зазначити, аналогічна тій, яку попервах висували судетські нацисти у Чехії на початку 1930-х...

А далі посол Зурабов відверто повеселив. Виявляється, російську мову слід безупинно популяризувати в країнах СНД та Балтії, бо лише таким чином вдасться об'єднатися задля модернізації всього пострадянського суспільства: «Ми зараз на етапі модернізації, а технологічний прогрес, який спостерігатиметься найближчим часом, без ефективної мови неможливий. Хай там що говорять, а відмовитися від того досягнення, яким є російська мова, ми не можемо. Без неї шанси, що наші співвітчизники, все населення пострадянського простору опиняться в «золотому мільярді», вкрай невисокі». Інакше кажучи, ця мова є ключем до високорозвиненого суспільства. Бурхливі оплески в залі й сльози від реготу в тих, хто має на шії не макітру, а голову.

Перше й найелементарніше запитання: а що, Росія вже входить до числа держав так званого золотого мільярда? За ВВП на душу населення вона десь у п'ятому десятку, за індексом людського розвитку – в сьомому, за якістю життя – на 69-му місці у світі й перебуває між Тунісом та

Туреччиною, аж ніяк не членами «елітного клубу» країн (Україна, до речі, за цим показником на 62-му). Та й де були б ті середні в усіх сенсах (крім індексів корупції й утисків свободи слова) російські показники без колосальних ресурсів нафти та газу, від доходів з експорту яких дещо перепадає й простим громадянам? А ось Естонія, в якій російська мова, за даними «захисників», жорстко утискається, перебуває в четвертому десятку як за ВВП на душу населення, так і за індексом людського розвитку. А ще посідає 32-ге місце у світі за якістю життя, і це практично без будь-яких серйозних природних ресурсів, окрім свого населення...

Утім, можливо, це естонці такі затяті, а для інших народів і країн російська мова – вікно у широкий світ? В інтернеті вона традиційно посідає місце в самому низу десятки провідних мов користувачів (і то завдяки тому, що всіх українських юзерів, які заходять на російськомовні сайти чи використовують російські літери в спілкуванні, зараховують до цього числа). Іспанська, португальська та навіть арабська в цьому сенсі значно впливовіші. Чи, може, російська – це мова передової науки? Знову-таки ні – десь

так 98% науково-технічної інформації у світі сьогодні з'являється англійською. Решта – переважно китайські та японські тексти. На російську тут припадає менше ніж 0,1%, що, здається, не потребує коментарів.

ЩО ЗАЛИШАЄТЬСЯ В «СУХОМУ ОСАДІ» ВІД ТВЕРДЖЕННЯ, НІБИ РОСІЙСЬКА МОВА Є КЛЮЧЕМ ДО ДВЕРЕЙ «ЗОЛОТОГО МІЛЬЯРДА»?
НІЧОГО, КРІМ ТРАДИЦІЙНОЇ ІМПЕРСЬКОЇ ПИХИ

Що ж залишається в «сухому осаді» від твердження, ніби російська мова є таким собі ключем до дверей «золотого мільярда»? Нічого, крім традиційної імперської пихи й прагнення «зафрахтувати» пострадянський простір задля видобування нових і нових мільярдів, тільки не «золотих», а «зелених» – для господарів Кремля та Луб'янки, або, як кажуть у самій Росії, членів кооперативу «Озеро». І з метою поставити нарешті на місце цих зухвалих унтерменшів: усіляких там прибалтів, хохлів, кавказців, які мають нахабство не тільки будувати свої держави, а й розмовляти власними мовами. ■

éra
телекомпанія

БУДУЙМО РАЗОМ

ВЕРТИКАЛЬ ВЛАДІ

з Ольгою Ксьонз

пн. вт. ср. чт. пт.

23.15 / 6.20

vertikal@eratv.kiev.ua

МІЖНАРОДНИЙ ЗВ'ЯЗОК – РЕАЛЬНІСТЬ ЗА РОЗУМНІ ГРОШІ!

Про це потурбувалися творці сервісу інтернет-телефонії Zadarma.com. Телефонний зв'язок в Україні відносно недорогий, але вартість дзвінків в роумінгу або за кордон, попри тимчасові акції операторів, досить висока. Тому тим, кому доводиться дзвонити за межі України часто, допоможе інтернет-телефонія (IP-телефонія).

Саме таку послугу пропонує сервіс Zadarma.com (<http://zadarma.com/>). Для реалізації IP-телефонії Zadarma.com застосує протокол SIP. Завдяки цьому користувач може отримати доступ до свого SIP-телефону скрізь, де є інтернет. А оскільки голос передається по мережі у вигляді IP-пакетів, то користувач платить лише за послугу й трафік.

Для користування послугами Zadarma.com необхідно зареєструватися на сайті. Після реєстрації користувач отримує персональний ідентифікатор – п'ятизначний номер, на який можна безплатно отримувати дзвінки і факси. До того ж користувач, який виконав умови реєстрації, отримує \$0,50 на рахунок для здійснення тестових дзвінків безпосередньо з сайту за допомогою спеціального веб-сервера-телефона. Він призначений лише для тестових дзвінків. Для регулярних дзвінків краще використовувати одну зі спеціалізованих програм для різних операційних систем, у тому числі і для мобільних телефонів, широко представлених на Zadarma.com.

Багато використовувати Wi-Fi або 3G-підключення. Можна послуговуватися і Gprs/edge, але лише за умови нормального функціонування. Zadarma.com пропонує великий перелік країн, куди дзвінки не тарифікуються, зокрема, це Росія (Москва), США, Китай, Франція, Бельгія, Канада та інші, із зазначенням номерів мобільних і стаціонарних телефонів в кожній країні, на які можна телефонувати безплатно. Є також попередження про недоступні напрямки

в окремих країнах. Наприклад, номери операторів супутникового зв'язку. Щоб точно дізнатися, скільки коштуватиме дзвінок на той чи інший номер, можна просто ввести його в спеціальну форму, і система повідомить про країну, оператора і тариф.

Для дзвінків на платні номери користувач може підібрати собі тарифний план (ТП), знаючи хоча б приблизно обсяг і тривалість дзвінків. Вартість хвилини розмови з використанням простих ТП без абонплати становить від \$0,012 до \$0,064. З тарифами можна ознайомитися за адресою: <http://zadarma.com/ru/intertel/tariff/>.

Також Zadarma.com пропонує потенційним клієнтам кілька безлімітних ТП. Наприклад, «Супер Безлімітний 30» надає 2000 безкоштовних хвилин в 90 країн всього за \$22 на місяць. Поповнити рахунок можна за допомогою кредитної картки, платіжних терміналів, безготівково, через систему Webmoney. Для корпоративних клієнтів діють додаткові знижки. Система забезпечує вищу якість передачі мовлення порівняно зі звичайною телефонною лінією. Немає обривів зв'язку, втрати пакетів, «булькання», що іноді трапляється під час дзвінків на мобільний телефон.

У 2006 році сервіс почав свою роботу за поданням безкоштовного доступу в інтернет. З 2008-го Zadarma надає можливість дзвонити в 90 країн світу за цінами, близькими до внутрішніх цін на міжміський і мобільний зв'язок.

Zadarma.com – це зручний, дешевий і якісний міжнародний зв'язок.

Це не компроміс між ціною та якістю. Це якісний сервіс за розумні гроші!

Таємниця ГАРЕТА

Племінниця британського журналіста Гарета Джонса Маргарет Коллі про пам'ять сімейну та національну

Спілкувалася
**Жанна
Безп'яточк**

ФОТО:
**В'ячеслав
Гіріч**

Гарет Джонс (1905–1935) прагнув писати на найскладніші міжнародні теми свого часу: політика Радянського Союзу, злочини сталінізму, зокрема Голодомор, прихід до влади в Німеччині нацистів, підготовка японців до вторгнення в СРСР з території окупованого ними Північного Китаю. Але в його долю активно втручалися ззовні. Як наслідок – іноді доводилося писати здебільшого про традиції та звичаї рідного Уельсу. Але він не відмовився від професії.

Його сучасник британський журналіст Волтер Дюранті уславився запереченням факту Голодомору, ексклюзивним інтерв'ю зі Сталіним та Пулітцерівською премією. Його колега

німецький журналіст Герберт Мюллер, а за сумісництвом радянський агент, будучи захопленим разом із Гаретом у полон у Внутрішній Монголії, дістав «прощення» і вийшов на волю. А ось Гарет Джонс був видворений із СРСР за статті про терор голодом, не отримав за життя жодної премії й ніколи не повернувся з полону. Він перший у світі написав правду про Голодомор в Україні, вказавши на його насильницький характер. Таке юридичне поняття, як геноцид, тоді ще не було запроваджено в міжнародне право. **Тиждень** зустрівся з племінницею Гарета Джонса, професором медицини, дослідницею історії 86-річною Маргарет Сіріол Коллі.

ПІД ДАХОМ КЕМБРИДЖА

У. Т.: Пані Коллі, чим для вас особисто є пам'ять про Гарета Джонса?

– Я працювала дуже наполегливо задля того, щоб про мого дядька знали якомога більше. Багато пишу про нього. Останнім часом, приміром, опублікувала свою статтю в журналі Canadian American Slavic Studies. Взагалі для мене, як і для всієї нашої сім'ї, мій дядько Гарет Джонс – це свята легенда.

У. Т.: У листопаді – грудні 2009-го в Кембриджському університеті відбулася експозиція щоденників Гарета Джонса. Наскільки значним був інтерес до неї з боку британців та медіа?

бувся також показ документальної стрічки «Живи» українського режисера Сергія Буковського. Це допомогло привнести ширший контекст у сприйняття всього, що було представлено в експозиції. У часи Гарета британські політики свідомо й повністю приховали правду про Голодомор від громадськості. Вони боялися приходу до влади Гітлера. Для них важливо було порозумітися з СРСР, щоб вибудувати якийсь захист проти нацистського режиму. Ніхто з британських можновладців не переймався українською внутрішньою трагедією.

У. Т.: Чи можуть ці архіви бути сьогодні привезені для тимчасового експонування в Україну?

– Оригінали щоденників Гарета Джонса та інших його матеріалів нині зберігаються в Національній бібліотеці Уельсу в місті Еберіствіт, а також у Кардіффі. Без зайвих бюрократичних ускладнень та зволікань в Україну точно можна привезти копії статей про Радянський Союз, фото. А загалом про оригінали потрібно домовлятися з бібліотекою, там дуже серйозно ставляться до умов зберігання щоденників Гарета. Вони мають дійти до наступних поколінь британців.

МАНЬЧУРСЬКА ТАЄМНИЦЯ

У. Т.: Ви написали на основі архівних даних дві книжки, присвячені Гарету Джонсу. Відповіді на найтрагічніше і найпринциповіше запитання про те, хто винен у його загибелі, так і не знайдено?

– Мій син Найджел Коллі саме працює над книжкою про долю Гарета Джонса, в якій, зокрема, намагається розібратися в обставинах його смерті. Навіть для мене було несподіванкою, що він взявся за таку справу. Я думала, що писання його зовсім не цікавить. А тут дізналася, що Найджел уже й кілька статей у газетах опублікував, провів власне розслідування. У своїй книжці він стверджує, що, найімовірніше, нашого родича було вбито НКВС за особистим наказом Сталіна. Це могла бути помста за ту позицію, яку він займав як журналіст. Гарет поїхав у подорож автійкою, яка належала німецькій

Гарет Джонс, The Manchester Guardian, 30 березня 1933 рік
«Комуніст, із яким я їхав у поїзді, стверджував, що ніякого голоду не було. Я викинув у плювальницю зачерствілий шматочок хліба... Селянин, що сидів поруч, миттєво вилловив його й жадібно проковтнув. Я також жбурнув туди шкірку від апельсина. Селянин вихопив та проковтнув і її. Комуніст зніяковів»

компанії Wostwag, що, як стало відомо багато років потому, співпрацювала з НКВС. Його викрали разом із німецьким журналістом Гербертом Мюллером. Німця відпустили за два дні. Мого дядька протримали 16 днів, а потім убили. Нині вдалося зібрати достатньо документів, які вказують на те, що Мюллер був агентом Комінтерну в Китаї.

Але я, чесно кажучи, не вважаю цю версію єдиною можливою. Це була б, хай там як страшно це звучить, «завелика честь» для журналіста, який покинув СРСР і відтоді про нього не писав. Коли я почала працювати над своєю книжкою «Гарет Джонс: Інцидент у Маньчжурії», то була переконана, що в його смерті треба насамперед звинувачувати китайців. Але згодом, вивчаючи всі доступні архівні матеріали, дійшла висновку: Гарета могли усунути також японці. Вони тоді окупували провінцію Маньчжурія, що входить до Внутрішньої Монголії, частини Китаю. Він дуже багато знав про діяння японців на окупованих територіях, про небезпеку їх просування за межі Монголії до Сибіру, на територію Радянського Союзу. Відповідно був незручним і для Сталіна, і для японців. Але, зрештою, доки не знайдено документів, які проливали б світло на дивну загибель Гарета, стверджувати чи спростовувати щось не випадає.

У ЧАСИ ГАРЕТА БРИТАНСЬКІ ПОЛІТИКИ СВІДОМО ПРИХОВАЛИ ПРАВДУ ПРО ГОЛОДОМОР. ДЛЯ НИХ ВАЖЛИВО БУЛО ПОРОЗУМІТИСЯ З СРСР, ЩОБ ПРОТИДІЯТИ НАЦИСТЬСЬКОМУ РЕЖИМУ

Водночас цілком імовірно, що ці документи давно знищено. Але навіть ті, що збереглися в архівах спецслужб, однозначно мають містити якусь інформацію про британського журналіста. Адже, нагадаю, він був звинувачений СРСР у шпionaжі й видворений додому. Після того певний час не писав узагалі ні-

чого про Радянський Союз, про Голодомор. До речі, як і про Німеччину, де тоді відбувалися епохальні події. І це попри те, що дуже цікавився нею. Натомість чомусь раптом почав писати про валлійську культуру. Таке мовчання й раптове захоплення безневинними темами – це, ймовірно, наслідок тиску на нього і з радянського боку, і з британського.

ТІЛЬКИ ЗМІСТОВНО

У. Т.: Президент Віктор Янукович заявив, що Голодомор – це спільна трагедія радянських республік. А отже, він не міг бути геноцидом, не міг мати вираженої української специфіки. Таким чином, Україні її ж керманічі пропонують визнати російську версію історії...

– Голодомор-геноцид як українська ілюзія... Цікаво. Якщо інші республіки, інші народи пройшли через таке саме пекло, то вони також мають відроджувати свою пам'ять про трагедію, розбиратися, що це було в соціальному, національному сенсі. Але це не означає, що в Україні штучний голод не мав своєї специфіки, що його організатори не ставили якоїсь окремої мети. Американський і британський журналіст Волтер Дюранті написав у його розпал, що в Україні ніхто не голодує, що все, мовляв, гаразд. Але одразу ж повідомив британському послу в Москві, що в СРСР від штучного голоду загинуло 10 млн людей, із них 2 млн – у Росії, 3 млн – в інших радянських республіках і 5 млн – в Україні. І це його повідомлення зафіксоване в документах. Нарком освіти Микола Скрипник саме в той час розпові-

дав про репресії щодо тисяч українських інтелектуалів, про згортання українізації. А якщо ще почитати щоденники Гарета, то вимальовується певна картина реальності, яку не заперечиш.

У. Т.: Ви зуміли зберегти свою сімейну пам'ять про Гарета. Зберегти історичну пам'ять про Голодомор, коли вона стає розмінною монетою у міждержавних відносинах, дуже важко.

– Треба робити архівні, наукові матеріали про Голодомор доступними для журналістів, проводити різні заходи, які привертати б увагу медіа. У сучасному світі, допоки про це вмотивовано й змістовно писатимуть журналісти, пам'ять зберігатиметься й передаватиметься далі. Вам треба неодмінно організувати експозицію архівних матеріалів Гарета Джонса в Україні.

У. Т.: З чого починалося ваше знайомство з Україною?

– Моє знайомство з вашою країною почалося в Донецьку, де я побувала в часи Помаранчевої революції. Моя бабуся, мати Гарета, жила там у 1889–1892 роках. Вона працювала вихователкою дітей Артура Юза, сина Джона Юза, валлійця, який заснував місто Юзівка, перейменоване нині на Донецьк. Мене запросили взяти участь у конференції, де було багато студентів. Я тоді відчула, що там панували інші настрої щодо Помаранчевої революції, ніж у Києві. Потім ще побувала в Ялті та Одесі. І ось я в столиці. Між іншим, дуже важливо пропагувати історичний зв'язок між Донецьком та Уельсом, проводити відповідні експозиції. ■

доля

Гарет Річард Воган Джонс

Народився 13 серпня 1905 року в місті Баррі, Південний Уельс. Закінчив коледж в Еберіствіті та Трінті-коледж Кембриджського університету, опанувавши французьку, німецьку та російську мови. Як журналіст висвітлював події у США, Німеччині, Австрії, Радянському Союзі, Китаї, Японії. Вважався фахівцем із СРСР, зокрема Росії. У 25-річному віці став радником із міжнародних питань експрем'єр-міністра Великої Британії Девіда Ллойд Джорджа. В Україні побував тричі, зокрема в розпал Голодомору. Загинув за день до свого тридцятиріччя за нез'ясованих обставин у Внутрішній Монголії, частині Китаю, окупованій японцями. Його племінниця Маргарет Сіріол Коллі написала про нього дві книжки: «Гарет Джонс: інцидент у Маньчжурії» (Gareth Jones – a Manchukuo incident, 1999) та «Більш ніж зерно правди» (More than a grain of truth, 2005).

**Press
Point**

Перша електронна бібліотека
друкованих періодичних видань

**УЛЮБЛЕНІ
ГАЗЕТИ ТА ЖУРНАЛИ
У НОВОМУ ФОРМАТІ**

www.presspoint.com.ua

НАЙЖАХЛИВІШІ КАТАСТРОФИ СВІТУ

TB1
телеканал

BBC
Worldwide

ЩОП'ЯТНИЦІ
21:00

ШУКАЙТЕ ТЕЛЕКАНАЛ ТВ1 У ЕФІРІ, В КАБЕЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТА У ВІЛЬНОМУ ДОСТУПІ НА СУПУТНИКУ АМОС

Ліцензія Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення № 494-М від 14.12.04 р. ТОВ «ТБК «ГРС»

Геополітика від Святослава

Старокиївський князь вивів Русь у регіональні лідери, тим самим забезпечивши їй резерв на майбутнє

СВЯТОСЛАВ ПРИЙМАЄ ВІЗАНТІЙСЬКИХ ПОСЛІВ.
Мініатюра Радзивилівського літопису

Автор:
**Олег
Одноро-
женко**

В українській історії є багато постатей, які незаслужено обійшла увагою вітчизняна наука, чи не найхарактернішим прикладом такого підходу є князь Святослав. Причин подібного ставлення кілька, але головною безсумнівно є грандіозність постаті князя, на тлі якої надто невідгідно виглядали політичні діячі сучасності та недалекого минулого, за стандартами яких вітчизняна історіографія намагалася оцінювати героїв попередніх епох.

ПРОВІДНИК

Хоч би який аспект життя та діяльності київського правителя ми розглядали, джерела подають нам образ неперевершеного воїна та володаря. На всіх наказах, що лунали з княжого столу в мирні часи й на полі битви під час численних війн, лежав відбиток масштабності та виваженості задумів, особистої мужності й тверезої оцінки ситуації.

Всі ці чесноти видатного політичного стратега та природженого вождя гармонійно по-

єднувалися з особистісними рисами вдачі князя. Руський літописець Нестор у «Повісті минулих літ» дає вичерпну характеристику цим якостям, виписуючи своєрідний еталон, на який мали рівнятися всі правителі, що успадкували по Святославу золотий Київський стіл: «Коли князь Святослав виріс і змужнів, став він збирати воїв, багатьох і хоробрих, бо й сам був хоробрий і легкий. Ходячи як пардус, багато воєн він чинив. Возів же за собою він не возив, ні котла не брав, ні м'яса не

варив, але потонку нарізавши конину, або звирину, або воловину і на вуглях спікши, це він їв. Навіть шатра він не мав, а пітник слав і сідло клав у головах. Такими ж і всі інші вої його були. І послав він до інших країн послів, кажучи: «Хочу на вас їти».

Можна було б вважати таку оцінку руського літописця дещо суб'єктивною, якби подібної характеристики не давали князю інші тогочасні джерела, зокрема ті, що походили зі стану ворогів. Візантійський історик Лев Диякон так описує поведінку князя під стінами обложеного Доростолу: «Святослав... муж гарячий і відважний, хоробрий і діяльний... розумів, що головним завданням розсудливого полководця є спроба за будь-яку ціну врятувати своїх людей і ніколи не падати духом перед лицем нещастя, з якими би нездоланими бідами він не зіткнувся». Не менш виразним є опис тим самим хроністом зустрічі князя з імператором Іоанном Цимісієм: «Показався і Святослав, що прибув річкою на скіфському човні; він сидів на веслах і веслував разом з його наближеними, нічим не відрізняючись від них. Ось яка була його зовнішність: середнього зросту, не надто високого і не надто низького, з густими бровами та сірими очима, з великим носом, безбородий, з густим, надто довгим волоссям над верхньою губою. Голова в нього була цілком поголеною, але з одного боку її звисало пасмо волосся – відзнака знатності роду... Одяг його був білим та відрізнявся від одягу його наближених лише чистою. Сидячи в човні на лаві для веслярів, він поговорив трохи з імператором про умови миру та поїхав».

В історіографічній традиції особисті чесноти князя не заперечувалися, хоч не можна сказати, що на них особливо наголошувалося, інша річ державно-політичні та військові звершення, значення яких для розвитку Русі постійно ставиться під сумнів. Здійснені правителем масштабні завоювання в наукових розвідках оцінюються здебільшого негативно. В провину Святославу ставлять вже самі походи у від-

далені землі, які начебто послаблювали обороноздатність центру держави – Руської землі (середньої Наддніпряниці та Києва), також приєднання «надлишкових» територій, які Русь «не могла освоїти», врешті – зруйнування Хазарського каганату, що начебто «відкрило шлях на Русь численним кочовим ордам».

МІЖ ВОЛГОЮ ТА ДНІПРОМ

Варто лише поглянути на історико-географічну карту й розстановку сил у Східній Європі в середині X століття (напередодні епохи Святослава), щоб зрозуміти всю безпідставність цих закидів. Чим була Руська земля до Святослава і чим стала після? Попередники Святослава змогли забезпечити Києву та підпорядкованим йому землям певний ступінь суверенітету, що був постійно загрожений з боку могутніх сусідів, насамперед з боку Хазарського каганату та підпорядкованих йому кочових орд, які правителі Ітиля використовували як інструмент, за допомогою якого тиснули на своїх сусідів. У відносинах із Візантією Русь могла претендувати хіба на роль молодшого політичного та економічного партнера, попри військові походи русинів на Константинополь та укладання низки торговельних угод.

До Святослава Руська земля не відігравала помітної геополітичної ролі, понад те, вона постійно ризикувала потрапити в політичну орбіту сильніших держав. Вже перші кроки Святослава як самостійного правителя (приблизно 961–962 роки) недвозначно вказують на прекрасне розуміння князем, так би мовити, геополітичного становища його держави та стратегічних завдань, що їх конче необхідно було виконати задля забезпечення надійних підстав існування Руської держави.

Першочерговим та головним завданням київського правителя стало знищення Хазарського каганату. Для того щоб належно оцінити Святослава як державного діяча та політичного стратега, слід подивитися на динаміку геополітичних змін у Східній Європі впродовж останнього тисячоліття. Цей регіон ніколи не мав внутрішніх

МАГІЧНІ
СОЛЯРНІ
ЗНАКИ.
Кістяна
пластинка
князя
Святослава.
60–ті роки
Х ст.

природних кордонів і відповідно був певною геополітичною цілісністю, на теренах якої зазвичай існував лише один великий державно-політичний центр, що підпорядковував своїй волі простір від Балтики до Чорного моря і Каспію.

Наявність у цьому регіоні двох великих водних артерій – Дніпра і Волги, вздовж яких пролягали найважливіші торговельні шляхи, зумовила постання саме на вісі цих річок великих політичних та економічних центрів, що неминуче мали вступити у протиставлення за гегемонію над цим простором. Не випадково державна територія Русі вибудовувалася вздовж дніпровської вісі з центром у Києві, в той час як Хазарія мала за вісь Волгу з продовженням уздовж північних берегів Каспію з центром в Ітилі.

ЗА ПРАВЛІННЯ СВЯТОСЛАВА РУСЬ З РЯДОВОГО КНЯЗІВСТВА ПЕРЕТВОРИЛАСЯ НА ПОТУЖНУ ДЕРЖАВУ

Згодом навколо Дніпра формувалася державний простір Великого князівства Литовського і Руського та Війська Запорозького – геополітичних спадкоємців Київської Русі, а вздовж Волги – Золотої Орди та Московської держави – геополітичних нащадків Хазарського каганату.

Події минулого недвозначно свідчать, що тривале співіснування кількох імперських центрів на цьому просторі було не-

можливим. Історія незмінно виводила на герць претендентів на роль Пана над Східною Європою – Київ супроти Ітиля, Вільно супроти Сараю, Варшава, згодом Чигирин супроти Москви, зрештою Київ супроти Москви. Ці протистояння ніколи не були надто тривалими, натомість завзятыми та кривавими, після яких завжди лишився лише переможець.

DRANG NACH OSTEN

Князю Святославу, попри його молодий вік, очевидно, вистачило хисту збагнути істину, осягнення якої виявилось не під силу державним мужам України ХХ століття – справжній суверенітет Руської землі почався не від часу звільнення Києва від хазарської данини, а від зруйнування Ітиля. Тому свій перший похід 23–25-річний правитель здійснює на Середнє Поволжя, здобуваючи у 964-му столицю Волзької Болгарії Великий Булгар та спустошуючи землі буртасів, чим позбавив Хазарію підтримки з боку її північних данників-союзників.

Наступного року Святослав розбиває хазарське військо та, спустившись на човнах по Волзі, здобуває Ітиль, не лишивши в останньому каменя на камені. Були захоплені й інші хазарські міста, зокрема Семендер (неподалік сучасної Махачкалі) та Біла Вежа (Саркел), яку обсаджено руською залогою, що мала контролювати терени Підкавказзя. Данину накладено на племена ясів (аланів) та касогів (черкесів).

Перемоги Святослава у війнах з Волзькою Болгарією та Хазарією забезпечили Києву геополітичне домінування в Східній Європі на майже цілих триста років, аж до того часу як нащадки Джучі та Чингісхана відновили державно-політичний центр у пониззі Волги – Сарай, що розташовувався неподалік зруйнованого Ітиля.

Окремо слід сказати про кочівницький чинник. Всупереч поширеному стереотипу, мусимо констатувати: Печенізька орда – основний кочовий суперник Русі часів Святослава – з'явилася у надчорноморських степах і стала загрожувати Русі задовго до знищення Хазарії (приблизно в 915 році), тож дер-

жава зі столицею в Ітилі аж ніяк не могла бути «захисником» Русі. Понад те, саме Хазарія була найбільше зацікавлена в агресивних діях кочовиків щодо осілого населення Східної Європи. Хазарська держава жила у своєрідному паразитарному симбіозі з кочовими ордами та іншими розбійними групами (приміром, варягами), чий промислом стало людоловство. Захоплених під час цих підступних рейдів бранців переправляли до хазарських міст, що виконували роль перевалочних пунктів, а далі іудейські работоргівці з консорції Рахданія (іврит *radhanim*, араб. *ar-gazanija*, в перекладі – «знавці шляхів») Каспієм постачали «живий товар» на ринки мусульманського світу.

Тож зруйнування хазарської столиці крім вирішення геополітичних завдань також поклало край багатолітньому демографічному виснаженню Руської землі та Східної Європи від діяльності торговців людьми та їхніх кочових контрагентів. Всі жахи масштабного людоловства та работоргівлі повернулися на терени України лише за 500 років, коли союзники московських «государей» хани Перекопської орди відновили кривавий промисел. Щодо кочових орд, які начебто «хлинули на Русь нестримним потоком через нерозважливо зруйновану браму Ітиля», то насправді наступний великий кочовий народ (половці) з'явився поблизу кордонів Русі лише майже через 100 років після знищення Хазарського каганату.

ПЕРЕМОГИ СИЛЬНІШОГО

Здобутки киево-руських дружин у південно-східному напрямку були вражаючими як за розмахом, так і за часом, що знадобився для цих завоювань. Але чи надійним було становище Руської землі після усунення військово-політичного й економічного конкурента на Волзькому торговельному шляху? Очевидно, що ні. Економічні інтереси створеної Святославом імперії з центром у Києві було спрямовано на південь, в землі що лежали над Чорним морем і служили транзитним коридором для руських товарів на ринки багатих країн візантійського та ісламського світів.

ПІДКОРЕННЯ СВЯТОСЛАВОМ БОЛГАРІЇ. Мініатюри ватиканського рукопису «Хроніки Константина Манасії»

Економічна самостійність Руської землі залежала від того, наскільки твердою ногою стоятимуть руські дружини й торговельні факторії над Чорним морем і наскільки поступливими щодо економічних та політичних інтересів Русі будуть її сусіди на Кавказі та Балканах.

Забезпечити доступ на ринки Візантії та одержати надійні важелі впливу на цю середньовічну наддержаву можна було, лише здобувши плацдарм на Балканах. Тому немає жодних підстав вважати нерозважливим чи авантюризм наступний мілітарно-політичний крок Святослава. У 968 році він відправляється в Подунав'я і, форсувавши Дунай на початку літа,

ЗАВОЮВАНЬ СВЯТОСЛАВА ВИСТАЧИЛО ДЛЯ ТОГО, ЩОБ КІЛЬКА СТОЛІТЬ РУСЬ ПОЧУВАЛА СЕБЕ В БЕЗПЕЦІ

завдає поразки болгарському царю Петрові під стінами Доростола. До кінця літа війська київського князя опановують Добруджу, а до кінця року – цілу Болгарію.

Послаблення Болгарії було в інтересах як Русі, так і Візантії, тому остання особливо не переймалася, коли руські дружини переправлялися через Дунай.

Однак у Константинополі аж ніяк не очікували, що Болгарське царство, ця могутня держава, з якою Візантія вела виснажливі війни аж 300 років, втративши на її користь свої найкращі балканські провінції, розсиплеться як картковий будиночок під ударами київського війська. На кордонах з імперією з'явився новий, ще могутніший, супротивник, який прагнув об'єднати у своїх руках владу над усією Східною Європою, а новозавойоване Подунав'я зробити осердям Руської держави.

Візантія мусила реагувати на цей виклик і вчинила за старим римським правилом «поділяй і володарюй». Ромейські дипломати переконали хана Печенізької орди Курю здійснити напад на Київ, тим самим відтягнути основні сили Святослава з Болгарії, а за час їхньої відсутності підбурили нового болгарського царя Бориса II до повстання. Втім, швидким маршем на Київ Святослав усунув печенізьку загрозу, а потому повернувся на Балкани, де вчинив показову розправу над повсталими – «і взяв город на спис кажучи: «Се город мій», і покарав у ньому зрадників смертю». У болгарській столиці Великому Преславі засів руський гарнізон, а цар Борис II визнав свою залежність від Святослава.

Після підкорення Болгарії прийшла черга і підступної Візантії. Наприкінці літа 970 року руські війська здобули приступом Філіппополь (нинішній Пловдив) і встановили контроль над Фракією – ключовою візантійською провінцією на Балканах. Саме під час цієї кампанії греки належно могли оцінити духовні та вольові якості київського князя та його дружинників. За Нестором: «І рушив Святослав на греків, і вийшли вони проти русі. І коли побачили це русини, то убоялися вельми множества воїнів. І мовив Святослав: «Уже нам нікуди дітись, а волею і неволею доведеться стати наспроти. Тож не посоромимо землі Руської, а ляжемо кістками тут, бо ж мертвий сорому не зазнає. Якщо ж побіжимо ми, – то сором нам. Тож не втечемо, а станемо міцно, і я перед вами піду. Якщо моя голова ляже, то самі подумайте про себе». І сказали вої: «Де голова твоя ляже, там і наші голови ми зложимо». І приготувалися до бою русь і греки. І зіткнулися обидва війська, і обступили греки русь, і була січа велика, і переміг Святослав, а греки побігли. І пішов Святослав, воюючи, до Царгорода, й інші міста руйну-

ючи, які стоять пустою і до сьогодні».

Імперії ромеїв необхідно було докласти чималих зусиль, щоб подолати Святослава. Було задіяно всі військові ресурси та дипломатичні важелі. Весною 971-го Святослава з «дружиною малою» було заблоковано у Доростолі, але двомісячна облога, яка закінчилася битвою у відкритому полі, не принесли грекам вирішальної перемоги. Сторони змушені були укласти мир, вигідний для Візантії, проте Русь зберігала свій військовий потенціал. За свідченням київського літописця, Святослав планував продовжити військову кампанію після збору «більшої дружини». Втім, несподівана смерть князя над дніпровими порогами на зворотньому шляху до Києва перервала здійснення цих планів, заразом завершивши героїчну добу в історії Руської землі. Остання за десять років правління Святослава з рядового князівства перетворилася на потужну державу імперського зразка, що виступала на рівних з найбільшими державами того часу.

РЕЗЕРВ НА МАЙБУТНЄ

Нашадки Святослава не спромоглися відновити в повному обсязі зовнішню експансію. Втім, і завоювань Святослава, цього своєрідного геополітичного резерву, вистачило для того, щоб наступні кілька століть Руська земля почувала себе в безпеці від зовнішніх загроз і посідала належне місце на політичній мапі Європи. За Володимира і Ярослава прийшов час для внутрішнього упорядкування державної організації, що піднесло Руську землю до рівня найрозвиненіших держав та забезпечило блискучий розквіт киево-руської культури.

Нові часи приносять нові випробування та ставлять нові завдання перед країнами та їхніми політичними елітами. Комплекс проблем, які вирішують сучасні держави незрівнянно більший, ніж той перелік, який був за Середньовіччя. Але як тоді, так і нині першим пунктом у політичній програмі будь-якого державного утворення зазначалося забезпечення геополітичних підстав для свого існування. Правителі Києва та їхнє військово-політичне оточення тисячу років тому блискуче виконували це надзавдання. Чи до снаги нинішнім українським політичним та інтелектуальним елітам, якщо не здійснювати, то для початку хоча б осягнути геополітичні завдання Української держави? ■

К Н И Г А Р Н Я

Ваша іноземна преса в Книгарні «Є»

AD
ARCHITECTURAL DIGEST.

COSMOPOLITAN

DER SPIEGEL

FINANCIAL TIMES

Forbes

Herald Tribune

LE MONDE
diplomatique

Newsweek

The Economist

THE TIMES

THE WALL STREET JOURNAL

м. Київ

вул.
Лисенка, 3

вул.
Спаська, 5

просп.
Повітрофлотський,
33/2

Як продавати целюлозу

Януш Леон Вишневський про емоції, гроші та гарне життя

Спілкувався
Лесь Белей

Фото:
Андрій Артим

У XIX столітті мірилом якості літературного твору було те, чи заплаче читач після його прочитання. У II половині XX століття запанували постмодерністські цінності, і тоді вже критерієм якості став сміх. У безликому XXI столітті успішність літературного твору модно вимірювати кількістю проданих примірників. Наша країна – в якій для осіб із вищою освітою не є мовтоном читати одноразові серветки детективів та любовно-емоційну квашу – перетворилась на ласий шмат пирога для закордонних трейдерів целюлозою. Януш Леон Вишневський ефектно й надовго оселився на родючому східноєвропейському книжковому ринку. Його твори перекладено українською, російською та в'єтнамською мовами, проте до цього часу не вийшло жодного англійського, німецького чи французького перекладу. Свою торгову марку Вишневський розкрутив завдяки роману «Самотність у мережі», який скропила слізьми не одна читачка в Польщі та СНД. Відтоді письменник відчув, на якій струні варто грати, щоб книжки були популярними. За сприяння видавництва «Махаон», яке займається перекладами його книжок, *Тиждень* спілкувався з автором «Самотності у мережі».

У. Т.: Почнемо з найпростішого. Що таке література, на вашу думку?

– Це записана оповідь людських доль. До цього додається

світогляд і, в моєму випадку, емоції. Для мене література – це перш за все запис історій. Можливо, тому, що я не письменник, а автор книжок. Я не мав жодної професійної підготовки до написання книжок.

У. Т.: Тобто для вас головне – це сюжет і емоції?

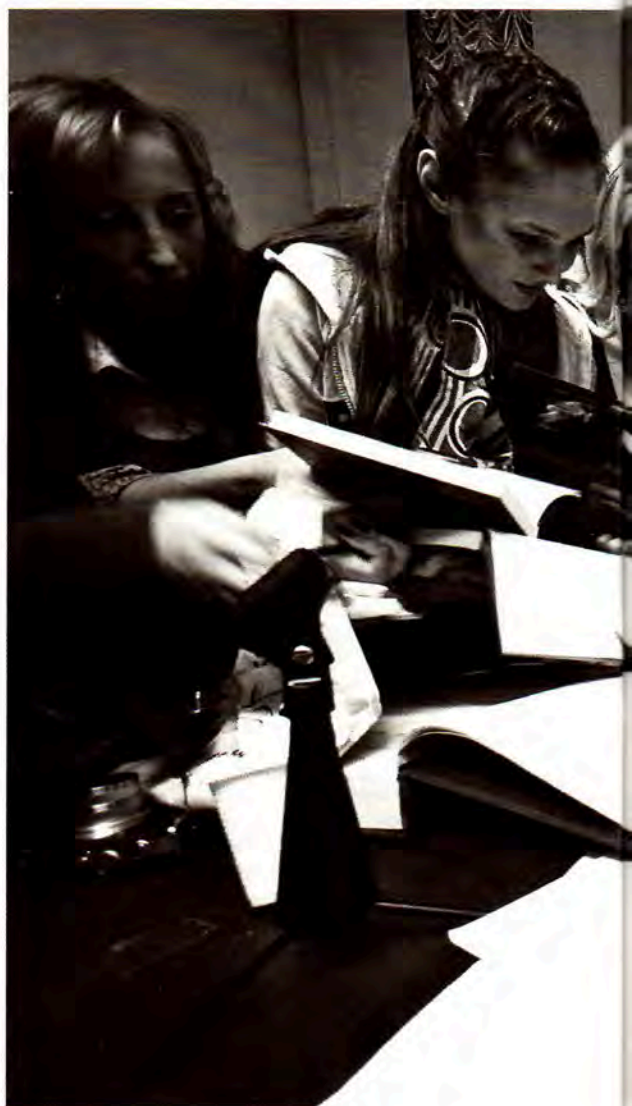
– Так, я б це так і визначив.

У. Т.: А яку, на ваш погляд, роль відіграє література в людському житті?

– Люди за своєю природою вуайєристи, вони полюбляють підглядати, зазірати в чужі спальні, кухні, мізки, щоб дізнатися, чи все там таке саме, як і в них. Література – це опис того, що автор зміг підглянути в інших. Спочатку література мала усну форму, тоді вимагалася фізична близькість, а відколи Гутенберг винайшов друк, з'явилася відстань. І це, мабуть, найбільше відкриття людства. Тепер ще є інтернет. Література також може переносити нас у недосяжні світи. Вона служить для порозуміння. Якби політики читали більше книжок, було б менше воєн.

У. Т.: Кожен автор під час написання творів реалізовує якусь свою інтенцію. Якою керуєтеся ви?

– Я взагалі-то науковець. Маю PhD з інформатики та звання доктора хімічних наук. І писати я почав дуже пізно, в 44 роки. Свою першу книжку «Самотність у мережі» написав, бо мені було страшенно сумно. Мене розчарувала одна жінка. Я мав вибір: таблетки, психотерапевт або література. Моя творча інтенція – розповісти історію. Найбільше мене цікавлять емоції.

ОДИН
ДЛЯ ВСІХ.
Самотність
у мережі
блискавично
перетворилася
на натовп у
реальності

У. Т.: А хто ваш улюблений письменник?

– Є такий один письменник, якого я перечитую щороку. Це Ремарк.

СЕРЕДНЯ ПОЛИЦЯ

У. Т.: Чи розділяєте ви літературу на високу і низьку полиці?

– Я розрізняю книжки на такі, на які варто витратити час, і ті, що не варті мого часу. Читав багато книжок з високої полиці, які видалися мені страшенно нудними. У Польщі ярлик «популярна література» завжди негативний. У нас усі бестселери виглядають підозріло, вони автоматично втрачають можливість бути елітарними. Мої твори також зараховують до «популярної літератури». Для когось це середня

Інтер'ю взяте
за сприяння
видавництва
«Махаон»

полиця, для когось – низька, а ще для когось – найнижча. Мені це не заважає.

У. Т.: А до якої полиці ви самі себе віднесли б?

– Важко сказати. Я приблизно визначив би свою творчість як «сучасна популярна література» і відніс би її до середньої полиці.

У. Т.: В одному інтерв'ю ви сказали, що пишете лише для себе. А чому тоді видаєте книжки і дозволяєте перекладати їх іншими мовами?

– З перекладами трохи інша справа. Бо під час підписання контракту я передаю всі права на текст видавництву. А видаю книжки для того, щоб поділитися своїми думками. Я точно не роблю цього заради грошей, оскільки добре зароблюю на комп'ютерних програмах.

Просто хочу щось залишити по собі. До «Самотності в мережі» я писав виключно наукові статті, де автор не може писати про себе, бо з них не буде жодної користі. Науковець має передавати тільки об'єктивну правду, натомість свої відчуття відкидати. У 1998 році з'явилася думка, що я хочу написати щось про власні почуття. Коли раптом з якоїсь

БІОГРАФІЧНА НОТА

Януш Леон Вишневський

Польський науковець і письменник. Народився 18 серпня 1954 року в Торуні. Проживає у Франкфурті-на-Майні. Має ступінь доктора інформатики та доктора хімічних наук. Займається молекулярною біологією. У 2001 році здобув велику популярність завдяки роману «Самотність у мережі» (у 2006-му книжку екранізував Вітольд Адамек). Після цього видав чимало книг (зокрема, «Мартіна», «Коханка», «Ліжко», «Молекули емоцій», «Аритмія почуттів»).

там причини перестануть видавати мої книжки, все одно писатиму.

У. Т.: А чому ваші твори перекладають лише у Східній Європі й Азії?

– Це цікавий феномен. І пояснити його можна нашою слов'янською емоційністю. Хоча тепер ситуація трохи змінюється. Роман «Бікіні» щойно вийшов в Італії, незабаром з'явиться в Голландії та Німеччині, але ця книга трохи інша. «Самотність у мережі» – це неймовірно сумний твір. Ми, поляки, українці й росіяни, обожнюємо сумувати. Якщо ви захочете зав'язати розмову з перехожим у Петербурзі, то запитайте його про щось сумне. Окрім того, наша ментальність емоційніша, ніж західна. Також причиною може бути помилка видавців. Тепер надрукувати наших авторів на Заході не так просто. За часів комунізму ми були цікавими своєю щоденною дійсністю й антикомуністичними бунтами, а тепер, коли у Варшаві майже все те саме, що й у Франкфурті, наші проблеми ідентичні й нецікаві Заходу. Окрім того, у 2002 році «Самотність у мережі» рекламувалася в Німеччині як «кіберроман». На той час на Заході вже було 100 тис. різних книжок про кохання в мережі.

У. Т.: Зараз ви живете в Німеччині. Чи ваш агент не намагався запропонувати ваші твори для перекладу?

– Я не маю власного агента. Для мене література – це хобі. Цього року вдалося проштотувати роман «Бікіні». Я навіть просив, щоб моїх книг не видавали в Німеччині. Бо там я хочу бути не автором бестселерів, а науковцем.

ТЕМИ – ЕРОС І ТАНАТОС

У. Т.: На полицях книгарень можна побачити чимало книжок вашого авторства. Чи виробилася у вас уже якась схема написання твору?

– Мабуть, ні. Свідченням цього може бути те, що я написав такі різні книжки, як «Самотність у мережі» та «Бікіні». Перша – сучасна, друга – історична. Мені вдалося написати »

казку для дітей, вдалою була також спроба в епістолярному жанрі з Малгожатою Домагалік. Я не маю якоїсь схеми. Я лише знаю, що у тексті мусить бути жінка, мусить бути любов і смерть.

У. Т.: А чи пробували ви щось написати без інтриги стосунків між статями?

– Ні, тому що це не моя тема. Хтось мені колись закинув, що у моїх творах всі літають літаками, зустрічаються в аеропортах, відвідують найекзотичніші місця, роблять зачіски в Парижі. Хто так живе? І я йому відповів: «Я!»

У. Т.: А як ви думаєте, чи не потерпає якість текстів від їхньої кількості?

– Звісно, в цьому щось є. Я щороку видаю по книжці. Але якщо поглянути на мої менші твори, наприклад, «Сцени життя за стіною» – то це збірка оповідань, які публікувалися у журналі «Пані». Хтось написав одну книжку в своєму житті. Для багатьох я лише автор «Самотності в мережі». Тепер під час презентації мого нового роману у варшавському «Емпіку» висів банер з написом «Нова книга автора «Самотності в мережі». Навіть забули вказати моє прізвище.

У. Т.: А чи не вважаєте ви себе жертвою системи маркетингу видавничого ринку?

– Ні, я себе більше вважаю жертвою читачів. Бо якби не було попиту, ніхто б мене не видавав.

У. Т.: Чи маєте якісь мрії у сфері літератури?

– Ні, лише плани. Мені абсолютно байдужі всі нагороди. Я живу гарним подружнім життям із наукою і маю епізодичні романи з літературою.

ДАМСЬКИЙ УЛЕСНИК

У. Т.: У польських та українських літературних середовищах вас часто називають жіночим автором...

– Так, зараз дуже модно ділити літературу за статями. Мене відносять до жіночої літератури, бо я пишу про емоції. Для мене це комплімент, оскільки я вважаю, що жінки –

це найкраща половина людства. Видавництва чудово знають, що книга зі штампом «жіноча література» значно ліпше продається. Понад 70% покупців книжок – це жінки. Серед активних користувачів бібліотек жінки становлять 80%. Я отримував багато e-mail від

кою. І вийде вона в Росії. Якщо Польща захоче її видати, їй доведеться купувати авторські права у росіян.

У. Т.: А з якими видавцями краще працюється – з польськими чи російськими?

– І в польських, і в російських видавництвах мене дуже цінують. З погляду контрактів усі керуються тими самими ринковими правилами. Я ніколи не погоджуся прив'язатися до якогось одного видавництва. Для кожної книжки я шукаю найкращу пропозицію.

У. Т.: Про яку саме пропозицію йдеться?

– Коли я видавав «Самотність у мережі», то зробив фатальну помилку – навіть не прочитав контракту і не побачив, як мало грошей мені заплатять. І йдеться не лише про гроші, бо потрібен гарний дизайн, гарний переклад, гідна презентація, але фінансовий фактор відіграє головну роль. ■

Я ЖИВУ ГАРНИМ ПОДРУЖНІМ ЖИТТЯМ ІЗ НАУКОЮ І МАЮ ЕПІЗОДИЧНІ РОМАНИ З ЛІТЕРАТУРОЮ

читачів, бо у 2001 році навжився опублікувати приватний лист на обкладинці «Самотності в мережі». Отже, 80% листів мені пишуть жінки.

У. Т.: Які ваші найближчі плани?

– Я одночасно пишу дві книжки. Одна з них – це «Вісім смертельних гріхів», а друга – у співавторстві з росіяною. Це твір про любовну історію між поляком та росіян-

Критичний погляд на творчість Вишневецького читайте на стор. 73

Великий знавець жінок

Завдяки радикальній емпатії Януш Вишневський став адвокатом-самозванцем емоційно скривджених дам

Януша Леона Вишневського створили читачки. Спочатку, звісно, польські, але, за останніми відгуками польської преси, насправді великого пана Вишневського написали російські читачки. В одному з репортажів із Москви читаємо: «Кожна авторська зустріч із Янушем Леоном Вишневським нагадує похорон Сталіна». І йдеться тут не про смуток, а про істерію, втрату свідомості, сльози та черги за автографами, що тягнуться за горизонт. Словом, якби не було захоплених шанувальниць, не було б і письменника, а також відомого фейлетоніста, експерта з еротичних справ, що публікує свої матеріали в глянцеvih жіночих журналах. Це зрозуміло, але що такого зробив хімік та інформатик із Франкфурта? Як йому вдалося завоювати серця читачок? Він просто дав їм відчуття, що, як ніхто інший, їх розуміє. І вони в це повірили.

Вишневський використовує радикальну і рідкісну емпатію. Популярна жіноча проза, особливо романтична, будується, як правило, саме на емпатії – читачки отожденоють себе з героїнями творів, їхніми проблемами і перипетіями; власний досвід зіставляють із сюжетами, описаними в романах. Між жінкою, котра пише про жінок, та жінкою, яка читає про них, виникає повне порозуміння і сильний зв'язок: перша ідеально виражає те, що думає і відчуває друга. Автор «Самотності в мережі» майстерно модифікував цю схему, ставши чоловічим речником жіночих почуттів і мрій, адвокатом-самозванцем емоційно скривджених дам, що мріють про велику любов, потерпають від самотності (не лише в мережі) і понад усе прагнуть розуміння (це ключове слово свого партнера).

Емпатія автора зайшла досить далеко. У другій книзі («Зв'язки напруги», 2002) автор висловив щирий жаль із приводу того, що, як чоловік, ніколи не відчує, що таке менструація, йому страшенно прикро, що ніколи не зможе народити дітей, і клімакс також його омине. Однак шанувальниці знають, що, попри ці фізіологічні перешкоди, письменник дуже старається. Чистота його намірів бездоганна. Щоб не бути голослівним, в одному з листів захопленої читачки, який надрукували в другому виданні «Самотності в мережі» (2003), можна прочитати, що її хлопець, на відміну від Януша Леона, «ніколи не буде випитувати, як вона почувається з тампоном, що набухає». Ба більше, читачка задумується над тим, чи не зрадити їй свого хлопця ще раз під впливом прочитаного (вперше це трапилося після прочи-

тання «Алхіміка» Коельо). Анонімна читачка переконана, що, мабуть, така ситуація повториться, бо «Самотність у мережі» допомогла їй зрозуміти, що вона «прагне чогось зовсім іншого».

Повне, космічне розуміння – це одне, а хитрість – зовсім інше. У конфліктах між жінками та чоловіками Вишневський завжди стає на захист перших. Він знає, як підлизатися до прекрасної статі. Можна, наприклад, запевнити, що вони цікавіші й внутрішньо багатші за чоловіків, або заявити, що матриархальний світ був би значно кращим за патріархальний. І ще один фактор – це наживання на жіночій біді, тобто щось подібне до використання калік (на щастя, тут лише емоційних та еротичних). У цій сфері Януш Леон справді «знається на жінках». Він чудово усвідомлює, що майже всі вони мають розвинену уяву і зрідка щасливі у своїх стосунках із чоловіками.

Варто запитати, що каже письменник своїм читачкам. З одного боку, так, як і згаданий тут Коельо, він годує їх банальностями, які волають про помсту до неба. У «Повторенні долі» (2004) з проникливою філософічністю автор стверджує: «Бувають різні види кохання. Одні тліють роками, як вогонь у каміні, інші вибухають раптово, як вулкан, і швидко гаснуть». З іншого боку – і тут він спеціаліст – говорить про проблеми стосунків між обома статями мовою природничих наук. Тому його не можна назвати старосвітським

**БІДНІ ЧОЛОВІКИ
НЕ ЗНАЮТЬ, ЩО ЦЕ ПАН
ЯНУШ ЛЕОН
ВИШНЕВСЬКИЙ ДОКЛАВ
РУКУ ДО ТОГО, ЩО ВОНИ
НОСЯТЬ РОГИ**

трубадуром, що промовляє метафорами чи епатуючим ліризмом. Він радше раціоналіст, який, інакше кажучи, добре знає, що найсексуальнішим органом чоловіка є його мозок. Докази? Досить пригадати деякі назви книжок: «Інтимна теорія відносності» (2005), «Молекули емоцій» (2006). Це, так би мовити, онучення любовного дискурсу також має глибокий сенс кокетерії – письменник і фейлетоніст каже своїм читачкам, що над еротикою можна запанувати за допомогою свого розуму. Їхні бажання не є тоді ірраціональними і не виникають зі слабкості чи примх. Це просто нейрофізіологічні явища, що мають чітку хімічну основу (в одному з найвідоміших текстів Вишневський подав хімічну формулу кохання). Тому... Дорога читачко, іди не так за голосом свого серця (як сказав би Коельо), а віддайся тому, чого аж ніяк не уникнути (з погляду науки). Маєш право на щастя, бо так проголошує наука, тобто найвищий авторитет.

Бідні хлопці, тобто дозрілі чоловіки, не знають, що це пан Януш Леон Вишневський доклав руку до того, що вони носять роги. ■

Автор:
Даріуш
Новацький,
літературний
критик
(Польща)

КІНО

До неба рукою

Науково-фантастичний бойовик «Скайлайн» яскраво демонструє переваги і недоліки продукту незалежних режисерів, що стали на шлях дорогого жанрового кіно

З погляду бізнесу, «Скайлайн» є вигідним вкладанням грошей: без реклами фільм коштував \$10 млн, а за перший вікенд зібрав майже \$12 млн. Прибуток за мірками великих мейджорів невеликий, однак переконливий. Це цікавий приклад для нинішньої індустрії, бо стрічку створили режисери-дебютанти (брати Штрауси), котрі зарекомендували себе як професіонали зі спецефектів, працюючи над найбільшими блокбастерами останніх 13 років («Вулкан», «Титанік», «Секретні матеріали», «Термінатор-3», «Післязавтра», «300 спартанців», «Аватар» тощо). І що найважливіше, Штрауси зробили фільм на

«Скайлайн».
У кінотеатрах
України з
19 листопада

своєї продакшн-компанії спецефектів Hydraulx, тому й грошей витратили небагато. Права в США купила студія Universal Pictures і не помилилася. Проте бізнес у Голлівуді має іншу фінансову зацікавленість: мова йде не просто про прибутки, а про великі прибутки. Тому \$100 млн на фільм знайти легше, ніж \$10 млн, бо дивіденди від прокату комерційних важковаговиків значно вищі. Приміром, подібна за змістом – про вторгнення інопланетян – стрічка «Битва за Лос-Анджелес» виходить за півроку (смішно, але її ефекти теж робить Hydraulx), і там бюджет якраз сягає \$100 млн. Але вже зараз можна сказати, що в цьому випадку і касові збори, і якість фільму різнитимуться. Однак

Анонси 19 листопада, 20.00 — 21 листопада, 19.00 — 21, 26 листопада

Енвер Ізмайлов

Ресторан-клуб IREY
(Сімферополь, вул. Леніна, 25)

Серія попередніх вечірків джазового фестивалю Live in Blue Bay розпочнеться сольним концертом відомого гітариста-віртуоза і композитора. Енвер Ізмайлов часто експериментує, поєднуючи джаз-рок та етнічну музику кримських татар, Балкан і Близького Сходу. Традиційну щипкову гру він урізноманітнює тепінгом – власним способом виконання, за якого пальці обох рук лежать на грифі гітари, як на клавіатурі. За словами Ізмайлова, його творчість тісно пов'язана з рідним Кримом і «далека від міст за своїм духом».

Віденський Штраус-оркестр

Палац «Україна»
(Київ, вул. Велика Васильківська, 103)

Австрійський оркестр SFO, який щороку відкриває Віденський бал, потішить своєю музикою українського слухача. Програма виступу містить популярні твори найвідоміших композиторів, витончені мелодії та музичні жарти. Незмінний диригент колективу Пітер Гут, зберігаючи традицію від часів Штрауса, керуватиме оркестром зі скрипкою в руках. У концерті також візьмуть участь примадонна Віденської опери Марчела Черно (сопрано) і зірки балету Раффаела Пегані та Володимир Снізек.

«Бразил Босанова Джаз Фест»

Музик-хол «Уточкин», арт-клуб «Капіталіст»
(Одеса, вул. Дерibasівська, 22; Запоріжжя, пр-т Леніна, 92)

Цьогоріч в Україні відбудеться вже другий фестиваль босанови – стилю, що виник на основі бразильської самби та класичного американського джазу. Під час імпрези буде представлено новий, нещодавно створений у Нью-Йорку проєкт саксофоніста Крейга Хенді, флейтиста Джорде Контіненчіно, барабанщика Дудука да Фонсека, піаніста Хеліо Альвеса та контрабасиста Арка Овруцького. Спеціальним гостем фестивалю стане Філо Машадо – відомий вокаліст, гітарист і композитор.

CD

Paul McCartney, Wings. – Bands on the Run

Чергове перевидання одного з комерційно найуспішніших альбомів відомого музиканта, записаного 1973 року разом із гуртом Wings, – це перший реліз із серії Paul McCartney Archive Collection. Основу становить оригінальна версія платівки. Також випущені Special Edition з бонус-треками, Deluxe Edition із документальними аудіо, історією альбому та 120-сторінковим буклетом, що містить фотографії, зроблені Ліндою МакКартні та Клайвом Ерроусмітом, і дводисковий Vinyl Edition з аудіоверсіями всіх 18 пісень.

Metallica, Slayer, Megadeth, Anthrax. – Live from Sofia, Bulgaria

На спільний концерт хедлайнерів світової важкої сцени фани «великої четвірки» всього світу чекали десятиліттями. Своєрідним підсумком колективного виступу стало унікальне видання із семи дисків. Справжня знахідка для меломана – п'ять CD із кількогодинними записами абсолютно живого звуку чотирьох монстрів рок-музики. А на двох DVD містяться повна версія шоу цих гуртів і зйомки інтерв'ю з винуватцями свята. Ще один приємний додаток – колекційний гітарний медіатор.

Elvis Presley. – Viva Elvis

Viva Elvis – платівка, до якої увійшли пісні з однієї з найкращих шоу Cirque du Soleil, присвяченого феєричному життю короля рок-н-ролу, чие ім'я буде завжди пов'язане з історією Лас-Вегаса. Це спільна робота Sony Music та Elvis Presley Enterprises, Inc. Також у альбомі є кавер-версії композицій самого Елвіса, створені досвідченими продюсерами, поміж яких переможці «Греммі» Брендан О'Брайан та Брюс Спрінгстін.

іноді спецефекти у фантастиці не є головною складовою успіху. «Скайлайн», маючи гарно зроблену «картинку», не має довершеної історії. Локальність – герої увесь час проводять в одному будинку – не псує стрічки, так само як і відсутність інформації та розмов про прибульців. Проте все руйнують слабкі діалоги та історії героїв, що здаються плоскими. Затягнутість сцен теж не додає фільму балів. А шокуючий своєю оригінальністю фінал більше спантелює глядача, ніж примушує переглянути стрічку знову. Недовершеність, навіть недоробленість фільму, й спричинила такі помірні фінансові результати, цікаві, безумовно, для малого бізнесу, але не для великого Голлівуду.

23 листопада, 19.30 — 3 25 листопада — 25 – 27 листопада

Нінн Озера**Будинок актора (Київ, вул. Ярославів Вал, 7)**

Акустична інді-музика Нінн Озера має відчутний присмак так званого self-ethno. Французька співачка, котра має українське коріння, гармонійно поєднує у своїх піснях музичні мотиви як Західної, так і Східної Європи. Одночасне звучання індійської флейти, грецьких цимбалів чи болгарського хору

створює враження інтернаціональності музики виконавиці. В Україні вона презентує програму за участю ще двох музикантів, залучивши до виступу віолончель і барабани. Композиції Нінн подібні до мандрівки світом звуків.

«Кіно в погонах»**Кінотеатр «Київ» (Київ, вул. Велика Васильківська, 19)**

У програмі міжнародного кінофестивалю братимуть участь десять фільмів про «чоловічі» професії: військового, поліцейського, пожежника, слідчого тощо. Поміж них і дебютні роботи молодих режисерів, і стрічки-переможниці престижних конкурсів. Події драми-фентезі Ежи Гоффмана «Старий переказ. Коли сонце було богом» розгортаються у IX столітті між язичницькими племенами стародавніх слов'ян. А детектив Ельдора Уразбаєва «Стрибок Афаліні» заснований на реальній історії двох офіцерів МВС Казахстану і Росії.

Дні правильної білоруської музики**Sullivan Room (Київ, вул. Прорізна, 8)**

Протягом трьох днів сім колективів знайомитимуть киян із сучасною білоруською музикою різного стилістичного спрямування. Так, гурт «НаУаль» грає «болотний транс-диско-етно-панк», «Троїца» – виразний білоруський фольк, а музика The Apples – це синтез електроніки та живого звучання. Співачка ний сюрреалістичного насильства» авторський стиль має джаз- і рок-музикант Сергій Пукст. А самобутня команда «Фляус і Кляінн» визначає свою музику як psyho british rock і перетворює кожен виступ на яскравий перформанс.

Підвищена театральна активність

Наприкінці листопада зі своїми виставами до киян завітають литовець Еймунтас Някрошюс, японські барабанщики та українець з апломбом вигнанця Андрій Жолдак. А на додачу у Львові розпочнеться театральний фестиваль «Драбина»

22 листопада, 19.00

УАМАТО

Палац «Україна»

(Київ, вул. В.Васильківська, 103)

Yamato, одні з найвідоміших у світі барабанщиків, що грають на великих традиційних японських барабанах вадайко, заглушать глядачів своєю роками відточуваною майстерністю. Цей колектив існує вже майже 20 років, на європейські ж сцени він прорвався 1998-го, після гучних виступів на Единбурзькому театральному фестивалі «Фріндж». Відтоді Yamato подорожує світом і, міксуючи ритми своїх вадайко з іншими японськими інструментами, презентує адаптовану для європейця традицію японського бугаку (придворної музики). Звісно, це спрощена екзотика, заточена під універсального глядача.

24 листопада, 19.00

«ЖИТТЯ З ІДИОТОМ»

МЦКМ «Жовтневий палац»

(Київ, вул. Інститутська, 1)

Андрій Жолдак – єдиний медійно конвертований український режисер. Появи Жолдака на вітчизняній сцені, після того як його «попросили» з харківського театру ім. Т. Г. Шевченка, завжди чомусь схожі на набіги. А вистави відтоді стали винятково брутальними й подекуди нагадують театральну графоманію. Поставлений кілька років тому в Румунському національному театрі «Раді Станка» спектакль «Життя з ідіотом» за однойменним жорстким текстом Віктора Ероф'єєва про всепоглинальну властивість зла теж довго бродив світами, перш ніж потрапити до нас. Однією з його найбільших цінностей є те, що Жолдак відійшов від дещо заполітизованої традиції постановки цього тексту. Звісно, режисер не проґавив можливості відійти від самого Ероф'єєва якнайдалі, у звичні для себе прозорі куби, в яких по-ексгібіціоністському проживуть серію епізодів надресированих ним румунські актори.

26–28 листопада

«ДРАБИНА»

(Львів)

Невдовзі Львів стане майданчиком для демонстрації аматорських театрів із країн Східної Європи та України. Цей цікавий фестиваль і досі вірить у неприборкану виняткову енергію непрофесійного театру. Звісно, така віра в багатьох викликає лише усмішку й пригнічене захоплення чужим романтизмом, але будь-яка діяльність все ж краща за її відсутність. До того ж окрім багатьох театрів, поміж яких буде і сповна професійна київська «Вільна сцена» з культовим спектаклем «Роберто Зукко», і «Театр у кошику» з «Річардом після Річарда», імпреза потішить ознайомленням із німецькомовною сучасною драматургією.

Ґете-Інститут презентує сучасного німецького автора Мартіна Гекманса разом із його майстер-класом для юних драматургів. А на завершення в неділю 28 листопада відбудеться круглий стіл «Відчувати і розуміти. Що таке українська театральна критика?»

26–27 листопада, 18.00

«ІДИОТ»

Національний академічний драматичний театр імені Івана Франка (Київ, пл. Івана Франка, 3)

Вистава театру Някрошюса Meno Fortas «Ідіот» об'їздила пів-Європи, не раз була в Росії, і тепер цей зразок елітарного та високого режисерського театру буде показано й у Києві. Някрошюс тут не був дуже давно, за цей час багато хто вже встиг і забути, що він є беззаперечною гордістю литовської та пострадянської режисури. Вистава вибудована за істеричним, напруженим алгоритмом Достоевського, в похмурому об'ємному мороці напівпорожньої сцени снують загублені Мишкін, Настасья Філіповна й Рогожин. Звичних жестів, міміки й тону від них очікувати не варто – вони хворі, безнадійні діти, що заплуталися в смертельних сплетіннях долі. Някрошюс навмисно інфантілізував усіх персонажів роману таким чином, що князь Мишкін поміж них не виглядає надто вже юродивим. Постановки Някрошюса змушують переживати глибокі інтелектуально насичені емоції, після них важко дивитися в очі іншому театру, ніби ти раз і назавжди побачив, як виглядає справжня краса, а все інше – недолугі потуги її відтворити.

**УВАГА! РОЗПОЧИНАЄТЬСЯ
ПЕРЕДПЛАТА НА 2011 рік**

на 2011 рік	на 2010 рік
1 місяць – 30 грн;	1 місяць – 20 грн
6 місяців – 180 грн;	
12 місяців – 360 грн	

- Оформити передплату на 2011 рік Ви можете:
1. У редакції*
  2. У будь-якому відділенні зв'язку "Укрпошта". Передплатний індекс – 99319.
  3. У передплатних агентствах (Див. на сайті: www.ut.net.ua в Розділі «Передплата»)
  4. В он-лайн режимі на сайті www.portmone.com.

За детальною інформацією звертайтеся за тел. (044) 351-13-00.
 Менеджер з передплати Семяновська Каріна
K.sem@ut.net.ua

повідомлення	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення ПАТ «УКРСОЦБАНК»		322012
				МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
касир	період:			
			сума, грн	
	платник (підпис)			

квитанція	отримувач платежу	ТОВ «Український тиждень»	26007026823721	35392656
			поточний рахунок отримувача	код отримувача
	назва установи банку	Печерське відділення ПАТ «УКРСОЦБАНК»		322012
				МФО банку
	Прізвище, ім'я та по батькові платника			
	Адреса платника, телефон			
	вид платежу: за передплату на журнал «Український ТИЖДЕНЬ»			
касир	період:			
			сума, грн	
	платник (підпис)			

22:30
щосуботи

РАБІНДРАНАТ ТАГОР

ШУКАЙТЕ ТЕЛЕКАНАЛ ТВІ У ЕФІРІ, В КАБЕЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ТА У ВІЛЬНОМУ ДОСТУПІ НА СУПУТНИКУ АМОС

Лінії Наски

Нічого подібного
на нашій планеті
немає

Автор:
Максим Кідрук

Посеред плато на південному заході Перу розміщені велетенські геогліфи (зображення на землі), що включають у себе прямі лінії, геометричні фігури, а також контурні малюнки тварин, рослин і людей. Рисунки напрочуд реалістичні, деякі з них сягають у довжину 100 м і відтворюють птахів, риб, мавпу, павука, собаку й навіть людину, що чимось нагадує астронавта в шоломі. Поміж них ідеально рівні лінії тягнуться крізь пустелю кілометрами, частину з яких видно й із космосу.

Загадкові геогліфи відомі світові під назвою «лінії Наски», оскільки десь поряд із ними розкинулося невелике перуанське містечко Наска. Їхня особливість полягає в тому, що через грандіозні розміри їх не можна розпізнати із землі – лише побачити з висоти пташиного польоту. До сьогодні між науковцями всього світу точаться суперечки, хто й для чого створив лінії Наски.

АЕРОПОРТ БІЛЯ СЕЛИЩА

Скромне поселення Наска загубилося посеред суцільної пустелі. Якби не підземні водогони, збудовані за сотні років до приходу

в ці краї інків (імовірно, тими самими людьми, які творили незбагнені лінії), себто щонайменше тисячу років тому, містечко просто не змогло б існувати.

Попри те що неподалік поселення розмістився зовсім крихітний, але доволі чепурний аеропорт, регулярного авіасполучення з Наскою немає. Злітна смуга насканського летовища надто коротка, та й сама інфраструктура мініатюрного аеропорту не дає змоги приймати не те що середньомігстральні Boeing-737, а навіть регіональні джеги типу Embraer ERJ-145. Згаданий аеропорт розрахований тільки на одномоторні п'ятимісні повітряні таксі Cessna, призначені для того, щоб демонструвати туристам найбільше багатство Наски – таємничі лінії.

Мені довелося добиратися до Наски автобусом. Увесь шлях від Ліми, столиці Перу, зайняв трохи більше ніж сім годин, і, як на мій невибагливий смак, поїздка була доволі комфортною.

Перше, що вразило після прибуття, – малі розміри поселення. Наска складається лише з кількох кварталів, що оточують центральну нешироку вуличку. Посередині містечка –

невелика квадратна площа. Це все. А навколо – незаймана пустеля.

Мені випало сидіти на втулому кріслі поряд із перуанським льотчиком. Літачок такий маленький, що я впирався колінами в круглі скельця приладів на панелі керування. Та й узгалі салон, розрахований на п'ять пасажирів та пілота, не більший за сучасний легковий автомобіль середнього класу.

Дочекавшись своєї черги (охочих побачити лінії не так уже й мало, тому на летовищі завжди утворюється вервечка з літаків, які очікують дозволу на зліт), пілот востаннє перевірів, чи всі пристебнуті, й відпустив гальма. І карликова Cessna бадьоро понеслася вперед.

Політ над плато Наска тривав три чверті години (я виклав за нього лише \$50) і відбувався на невеликій висоті. Він включав у себе безліч довгих «вісімок», які давали змогу краще роздивитися загадкові малюнки в пустелі. Один за одним підмною пропливали трапецоїди, виразні зображення кита, колібрі, кондора, папуги, дерева...

Під час польоту над лініями Наски пілотам доводиться постійно нахилити літак майже на

ЯК ДІСТАТИСЯ

З Ліми – автобусом. Найпростіший спосіб дістатися з Києва до Ліми – літаком із пересадкою в Мадриді. З іспанської столиці чимало авіакомпаній (чилійська LAN, іспанські Iberia та Air Comet) мають регулярні рейси до Перу. Вартість квитка туди й назад залежить від того, наскільки заздалегідь купується білет, і коливається в межах €800–2500

45° то в один, то в інший бік, щоб пасажирів і з правого, і з лівого бортів могли добре роздивитися геогліфи. У результаті в семи випадках із десяти щонайменше одна людина починає натхненно блювати в салоні. Певна річ, коли хтось береться розписувати узорами кабінку одномоторного літачка, решті пасажирів уже немає діла до якихось там ліній далеко внизу під фюзеляжем...

НАСКА ТА ЇЇ БАГАТСТВО

До початку ери авіації про візерунки в пустелі ніхто навіть не здогадувався. Вперше в 1920-х роках про них заговорили пілоти пасажирських літаків, які курсували за маршрутом Ліма – Арекіпа. Льотчики повідомили журналістам про загадкові лінії в пустелі на півдні Перу, що тягнуться в різні напрямки через плато Наска. Невдовзі один із репортерів організував власне розслідування, найнявши приватний літак, щоб облетіти пустелю. Він попросив пілота рухатися вздовж однієї з ліній, щоб визначити, куди вона веде, і... несподівано усвідомив, що летить над величезним зображенням мавпи. Згодом було відкрито понад двадцять зображень рослин та тварин. І весь світ заговорив про унікальну пам'ятку загадкової цивілізації, подібної якій немає ніде на планеті.

Подальші дослідження встановили, що фігури на плато формувалися за рахунок зняття невеликого (40–50 см) шару сірої землі та піску, під яким лягає біла глина. Через неймовірну сухість у пустелі, а також цілковиту відсутність дощів викопані одного разу ямки та заглибини лишаються незмінними протягом століть. Утім, про час створення ліній Наски, їхнє призначення та творців досі нічого не відомо. Вчені сходяться на тому, що геогліфи створила цивілізація, яка населяла плато з VI ст. до н.е. по II ст. н.е. Утім, цілком можливо, лінії з'явилися ще раніше.

Перед візитом до Наски я перечитав чимало наукових статей, що давали різноманітні пояснення призначення ліній. Приміром, Робін Едгар із Канади висував теорію про те, що поява ліній була спричинена серією сонячних затемнень, що

ФОТО: АБОРА

ФОТО: REUTERS

ФОТО: REX FEATURES FOTOBANK

ФОТО: REUTERS

ЗГОРИ ВИДНІШЕ.

1. «Повітряне таксі» Cessna бере на борт п'ятьох
2. Антропоморфні фігурки з німбами
3. Канделябр можна розрізнити, літаючи над узбережжям Тихого океану
4. Павук має довжину 46 метрів

збіглися у часі з будівництвом ліній. Марія Райхе, найвідоміша дослідниця феномену в пустелі Наска, віддавала перевагу астрономічній теорії. Вона припускала, що лінії вказують на місця появи важливих зірок, світил над горизонтом, а також слугують для індикації певних астрономічних подій, як-то протистояння планет тощо. Деві Джонсон стверджував, що трапецоїди вказують на джерела підземних вод на плато, а Тоні Морісон доводив, що лінії та знаки мали виключно релігійне значення і слугували для проведення церемоній і жертвоприношень богам.

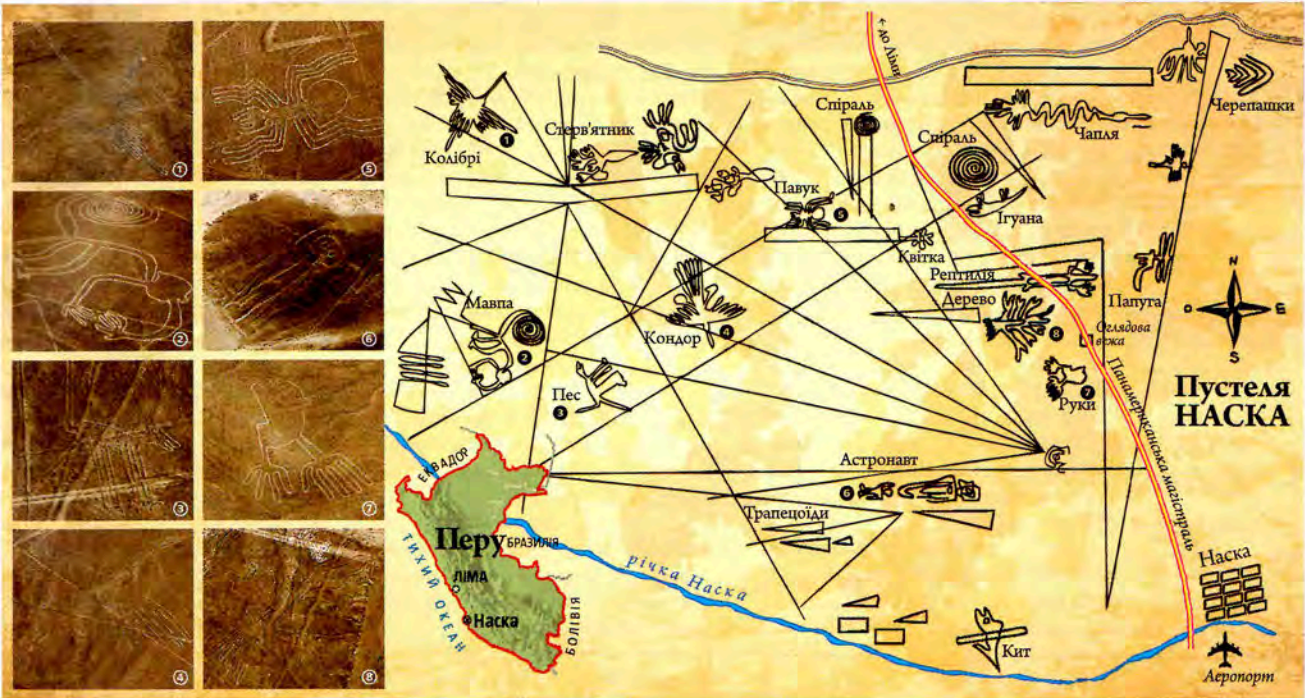
Разом із тим мене дивував той факт, що майже ніхто не зачіпав двох головних питань, які спали мені на думку під час польоту над плато: навіщо і як?

Усі цивілізації в усіх кутках світу, починаючи від Тигру та Євфрату й закінчуючи ацтеками в Мексиці та інками в Перу, будували храми, святилища, палаци чи статуї богів так, щоби їх бачило якомога більше очей. Помпезність пірамід, пишність святилиць свідчили про рівень розвитку цивілізації, її багатство та могутність. Їх мають бачити всі. Кожен малюнок, рельєф чи різьблення мусить бути спрямоване до людей і доносити якийсь зміст. Інакше кажучи, незалежно від того, чи це витвір мистецтва, чи зображення, що має релігійний підтекст, малюнок повинен мати своїх глядачів, які ним захоплюватимуться, боятимуться його чи поклонятимуться йому.

А до кого спрямовані геогліфи Наски? Чию увагу вони мають привертати?.. Навіщо було створювати неймовірно складну й розгалужену систему символів, фігур і знаків посеред пустельного плато, яких ніхто, навіть представники власного народу, не міг побачити?

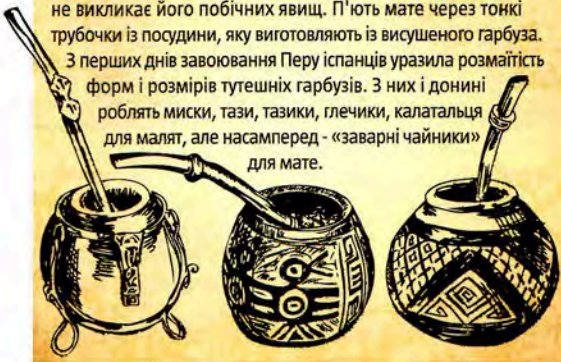
Далі – як саме створювалися геогліфи Наски? Йдеться не про технологічні складнощі. Якись розумаки-дослідники підраховали, що всі геогліфи на плато Наска можуть бути створені однією тисячею робітників протягом лише трьох тижнів.... Щоправда, тільки в тому разі, якщо ось ця тисяча уявних робітників добре знає, що робить.

ЧАЙ З ГАРБУЗА. Як і в інших країнах Південної Америки, у Перу популярний мате - чай з листя особливого чагарника. Туземні індіанці, що вживали цей напій, відкрили, що він надає сил і стійкості, допомагає концентрації уваги. Матеїн - речовина, що входить до складу мате - чимось подібна до кофеїну, але не викликає його побічних явищ. П'ють мате через тонкі трубочки із посудини, яку виготовляють із висушеного гарбуза.

З перших днів завоювання Перу іспанців уразила розмаїтість форм і розмірів тутешніх гарбузів. З них і донині роблять миски, тази, тазики, глечики, калатальця для малят, але насамперед - «заварні чайники» для мате.

МАНДРІВНИКОВІ НА ЗАМІТКУ

Зменшити витрати на дзвінки в роумінгу можна, скориставшись послугою TravelSiM. Вона працює в 185 країнах світу та в 70 з них передбачає безкоштовні вхідні дзвінки. Вартість вихідних дзвінків від \$0,29/хв.

Обрати стартовий пакет можна відповідно до ваших потреб. Мінімальний стартовий пакет «Проба» з \$5 на рахунок коштує \$14.

Поповнювати рахунок ТревелСімки можна на будь-яку суму від 10 грн де завгодно: в офісах туристичних компаній України, за допомогою платіжних терміналів, у платіжних системах «Портмоне» та «Приват24», і навіть за допомогою віртуальних грошових одиниць WebMoney. Абонентам роумінгу TravelSiM доступні безліч зручних додаткових послуг (на кшталт «Локатор», «Переказ коштів», «Передзвоніть мені» тощо).

Деталі на сайті w.TravelSiM.ua або за тел. (044)223-8008.

ІДЕАЛ ДЛЯ ГРАНТІВ

Є безліч теорій для пояснення таємничого пустельного феномену. Однак всі вони мають одні й ті самі вади. По-перше, більшість із них пояснюють призначення лише конкретної однотипної групи геогліфів. Тобто призначення ліній розглядається відособлено від геометричних фігур або малюнків тварин та рослин і навпаки. По-друге, запропоновані гіпотези справджуються лише для 30% зображень у пустелі. Приблизно третина ліній вказують на джерела води під землею, ще третина можуть бути використані як календар чи для

астрономічних спостережень тощо.

Більшість учених висувають свої теорії, адже мусять щось розповісти, бо від того залежить доля їхньої дисертаційної роботи, гранти на подальші дослідження тощо. А тому нові, «стовідсотково правильні теорії» про призначення та походження ліній Наски виникають і в наш час. Але що більше таких теорій, то химернішими вони здаються.

Хай там як, а доведеться визнати, що унікальні малюнки пустельного плато в Перу поки що лишаються абсолютною загадкою для сучасного світу. ■

Життя одне. Живи!

Феєрія
мандрів

ЦАРСТВО ЗОЛОТОГО ЖЕЗЛА В ПЕРУ

дати виїзду: 06.12.10; 15.12.10;
вартість 2420 дол + авіа

м. Київ, вул. Гайцана, 8/9, ☉ Арсенальна

тел.: (044) 501 01 82/83

www.feeria.ua

№ ДТАУ АД № 02021 від 14.02.2006

«ІЗ ЗАБОЯ – В ЗАПОЙ»

Дівчата з Львівської міськради скаржаться на важкі реалії сьогодення: з Києва надійшла директива провести дні Стаханова у Львові. Завдання не з легких. Голову ламали довго, хтось запропонував зробити інформаційні стенди перед будівлею ради на площі Ринок. Але ж тоді довелось б писати на них, що задля встановлення рекорду з Олексієм Григоровичем працювала ціла група робітників! А під кінець львів'яни прочитали б, що Стаханов помер у психіатричній лікарні міста Торез у 71 рік від алкоголізму. Тож від ідеї стендів, та й узагалі від абсурдної промоції Стаханова у Львові цього разу відмовилися. ■

Інна
Завгородня

Роман
Кабачій

НЕ ТОЙ РІВЕНЬ

Під час підготовки до друку статті про Гуцульську республіку в Ясіні та її лідера Степана Ключурака (див. минуле число *Тижня*) прояснилася одна деталь: у Празі живе донька Степана Галина Павловська, епатжна чеська письменниця, сценаристка, режисерка та видавчиня. Якщо на українській сторінці Ключурака у «Вікіпедії» про Галину згадано те, що у своєму фільмі «Дякую за кожен новий ранок» вона досить сатирично зобразила закарпатців, то на її чеській сторінці про батька вказано тільки його прізвище без імені та те, що «походив з Підкарпатської Русі». Сама Галина воліє радше говорити в ЗМІ про власні габарити, ніж про те, що вона донька міністра уряду Карпатської України, та за що її батько відсидів у ГУЛАГу. Вочевидь, непроститно... ■

ПРО ЗАГРОБНЕ ЖИТТЯ

На одній із моїх презентацій, на які приходять переважно люди непохилого віку, затерлася сива бабуся. Серед запитань інших вона також узяла слово: «А ви б не хотіли написати про загробне життя?» Зал вибухнув сміхом. Я так розгубився, здогадуючись про всю складність запитання, але... пішов на повідку в молоді аудиторії й відповів: «Для цього треба дуже багато курити». Зал знову почав реготати. Втім, бабуся вирішила не відступати й дипломатично додала: «Можна подумати, ніби я про траву запитувала». Потім я їхав додому й довго думав: а непогана була б назва для книжки – «Загробне життя»! Ірванець назвав же свою «Мій хрест»... ■

Анатолій
Дністровий

Андрій
Ермоленко

БАТЬКО

Мені дуже пощастило з родиною – виріс в атмосфері любові. Батько шалено любив маму, мама кохала тата. Зараз я хочу написати про батька. Досі згадую, що аж до класу 7-го щонеділі він влаштував для нас із сестрою екскурсії. Багато з того, що я знаю про рідне місто, про мистецтво, про історію, лишилося мені від нього. Але найсильніше закарбувалося те, що тато ретельно до цього готувався: сидів, замкнувшись на кухні, обкладений книжками, до другої-третьої години ночі, ретельно готуючись до того, щоб віддати знання своїм дітям, щоб нам було з ним цікаво, щоб ми полюбили цю землю так, як її любить він. Можливо, з цього й починається патріотизм – з уваги до власних дітей. Батьку, попри все, я тебе дуже люблю! ■

ЧОЛОВІЧА ЛОГКА

Чоловік на вулиці запитує, з якого боку починається нумерація будинків. Раджу пройти хоча б повз один і порівняти цифри. Він не рухається з місця, а звертається до інших... Почекавши хвилин десять маршрутку до площі Космонавтів, цікавлюся, як ще можна туди дістатися. Чоловіки на зупинці скаржаться, що транспорту в той бік немає вже годину, а доїхати можна з пересадками. Скористалася їхньою порадою, вони ж так і лишилися чекати... На бульварі Шевченка вимкнули світлофори. Безперервний потік машин і чималий натоп, що хоче перетнути вулицю. Кілька жінок беруться за руки й ступають на дорогу. Чоловіки з цікавістю дивляться, що з того буде... ■

Олена
Чекан

Аліна
Пастухова

МЕТАМОРФОЗИ

Поїхала я якось до Одеси. Вирішила подорожувати з комфортом, тож купила квитки в жіноче купе на потяг із романтичною назвою «Аркадія». Усе було прекрасно до Вінниці: дві чудові жіночки поговорили про вибори, про те, що все одно краще не буде, і зібралися спати. Аж раптом до купе зайшов хлопець і почав улаштовуватися. На запитання, чи він жінка, чесно відповів: «Ні, але я хороший!» Провідниця довго запевняла, що жіночих купе не існує, і заборонила «обіжати мужчину». Ніч минула в розмовах. Сподівалися, що шлях назад буде без сюрпризів. З Одеси виїхали втрьох, але на кожній станції серце завмирало – невже? Ха! У Котовську до купе ввійшов чоловік і, швидко застрибнувши нагору, промовив: «Пробачте, так получилось». ■

Покриття
185 країн,
в мережах GSM та 3G

Взяв з собою за кордон
свій мобільний телефон?
і **ДЗВОНИТИ** будеш всім?
Тоді для тебе **ТревелСіМ!!**

**Безкоштовні
вхідні**
в 70 країнах,
в т.ч. Туреччина, Єгипет
та 43 країни Європи

**Вихідні
дзвінки**
в 119 країнах
в межах \$0,29-\$1,00

Експрес-Звіт:
перегляд витрат
на екрані телефону,
не потребує
Інтернет-доступу

**Варіанти
поповнення**
всі можливі

ТревелПей:
просто поповнення
за допомогою телефону
і платіжної картки,
без Інтернет-доступу

**Зручні
послуги:**
Передзвоніть Мені,
Переказ Коштів,
Локатор тощо

**Безкоштовна
доставка**
по Україні,
на суму від 790 грн.

**Точки
продажу**
у всіх областях
України

Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід	Країна перебування	Вихід \$	Вхід
Австрія	0,39	0,00	Італія	0,59	0,00	Туреччина	0,55	0,00
Бельгія	0,59	0,00	Кіпр	0,29	0,00	Угорщина	0,59	0,00
Болгарія	0,75	0,20	Латвія, Литва	0,39	0,00	Фінляндія	0,39	0,00
Велика Британія	0,39	0,00	Німеччина	0,49	0,00	Франція	0,49	0,00
Греція	0,39	0,00	Польща	0,39	0,00	Хорватія	0,55	0,00
Грузія	0,55	0,00	Росія	0,45	0,00	Чехія	0,55	0,00
Єгипет	0,55	0,00	Словаччина	0,55	0,00	Швейцарія	0,65	0,00
Іспанія	0,59	0,00	Таїланд	0,85	0,25	Швеція	0,39	0,00

довідка та інформація про точки продажу:
(050) 800-1001 (044) 223-8008 (098) 800-1001
w.TravelSiM.ua

кращий
дилер
2007

платиновий
партнер
2008

платиновий
партнер
2009

Для зльоту мого бізнесу

0

грн/хв

МТС Офіс

Розмови в компанії БЕЗ ОБМЕЖЕНЬ

Нові бізнес-тарифи

0 грн/хв — послуга Корпоративна група (12 грн на місяць).

www.mts.com.ua

МТС

на крок попереду

Тариф у гривнях з урахуванням ПДВ. Додатково утримується збір до Пенсійного фонду в розмірі 7,5% з вартості послуги без урахування ПДВ.

ПрАТ «МТС УКРАЇНА», м. Київ, вул. Лейпцизька, 15